

NICOLAE TEBAN

PRIGOANA CEA MARE

COLECTIA „OMUL NOU“

1953

PRIGOANA CEA MARE

FRIGOANA CEA MARE

După ce Căpitanul a dat ordin de dizolvare a patridului "Totul pentru Rară", ne-a recomandat tuturor să ne terminăm studiile și să ne specializăm în ramura ce am îmbrățișat-o.

Ne-am dat seama că de acum înainte începe o perioadă de activitate subterană, pentru că, cum spunea Căpitanul: "Garda nici nu se predă și nici nu moare". Scoțându-ne din luptă pentru moment, a paralizat toate atacurile dușmanilor noștri.

Nu mai țineam nici ședințe și nici cămașa verde n'o purtam. Așteptam tăcuți desfășurarea evenimentelor.

Atunci, am scris mamei să vină de Sf. Paști la București. Nu o văzusem de aproape 6 ani. I-am cumpărat tot ce credeam că-i trebuie. Două geamantane pline cu pantofi, ghete, ciorapi, basmale, pânză și altele o așteptau. Am pus deoparte 5.000 lei, pe cari să-i dau să-și achite micile datorii ce le avea prin comună. Încă de Miercuri, săptămâna Paștilor, plecase de-acasă și se oprise la sora mea, Ana, la Stremțiu-Teiuș.

Camarazii mei din cuib și secție știau că aștept pe mama și se bucurau alături de mine, pentru că le promisesem să le dau un pahar de țuică și de vin din via mea. În fabrică nu discutam nimic cu ei în legătură cu Garda de Fier, ci mă mărgineam strict la ceea ce privea meseria noastră. Întâlnirile le aveam noaptea, în Soseaua Vergului, la Cimitirul Bellu. Strângeam cotizațiile și le păstram până la

noi ordine. Din cei cari mai activau, erau puțini. Evidența lor o păstram într'un carnet cu evidența avioanelor. Numărul de avion, numărul motorului și numărul de comandă.

II

Joia Patimilor. Urcat într'un avion, discutam cu Directorul tehnic, ing. Baziliu, despre câteva moduri de fabricare de piese, feruri, hobane, longeroane, cari nu rezistau în timpul sborului. Telefonista mă cheamă la poartă, deoarece sunt așteptat de rudele mele de-acasă.

Spune-le, te rog, să aștepte până la ora 12. Nu pot părăsi serviciul, Spune-le că este interzis să vorbească în timpul serviciului cu streinii de fabrică. Așa-i ordinul, spune-le să aștepte, dacă vreau.

Cu un creion roșu modificam pe desemn cotele, așa cum îmi spunea Directorul. După vreo 10 minute vine din nou, de data asta portarul.

- Domnule Teban, vă cheamă un domn la poartă.

- Spune-i, te rog, să aștepte până termin cu domnul Director.

- Nu-l mai chemați, spune-țe la toți, să aștepte până la ora 12, adăugă și Directorul.

În fine, după alte zece minute, apar doi domni lângă avion.

- Ce doriți domniavoastră, întrebă ing. Baziliu.

- Domnule Director, suntem agenți dela poliție și avem ordin să-l ducem pe Domnul Teban până la Prefectură, să dea o declarație.

- Bine, bine... Hai, du-te Tebane, dar să nu stai mult. Trebuie să terminăm după masă modificările la avionul acesta.

Excortat de cei doi agenți, ies în stradă. Aici era un al treilea. Nu știam de unde-l cunosc. Îmi era o figură bine cunoscută, dar nu-mi aduceam aminte de unde-l știam.

- Domnule Teban, n'aveți nicio teamă. Nu vi se

întâmplă nimic. Eu vă cunosc bine.

- Iartă-mă, dar nu-mi aduc aminte.....

- D-voastră mi-ați luat apărarea în conflictul cu maestrul Popescu dela tapețarie.....

- Domnilor, aș putea să intru la mine. Uite, stau aici, lângă fabrică, cu casa, să-mi iau câteva batis-te, poate, acolo mă vor bate.....

- Te asigurăm că nu te vor bate, dar ar fi bine să-ți iei și ceva bani.

Am intrat în odăiță. Ei atât doreau, să poată face percheziție. Le-am arătat tot ce am. Au controlat în garderobă și pat, în cele două geamantane pregătite pentru mama. N'au aflat nimic. Când să plecăm, unul din ei se uită sub noapțieră și găsește două plicuri mari. Pe unul scria: Corespondență cu mama, pe celălalt: Diverse cupoane de ziare. Le-au luat, pe amândouă și cu un taxi am ajuns la Prefectură.

Pe câteva scări întortochiate sunt urcat sus, pare-se la etajul al saselea, și m'au băgat într'o sală. La masă, unul scria. În bănci, ca la școală, stăteau câteva persoane, depărtate una de alta. Nu știam ce e. Credeam că este un birou de avocatură și stăteam lângă ușă să fiu întrebat ceva.

- Treci în bancă, uite acolo, lângă geam, îmi ordonă cel care scria la masă.

M'am conformat ordinului și am ocupat locul de lângă geam.....

- De opt zile stau aici și nici măcar nu m'au întrebat ceva. Ce lipsă de omenie! M'au luat de-acasă să dau o declarație. Nimic până acum. Asta e justiție?

- Lăsați, domnule Colonel, nu fiți supărat. Așa e.... până vă obișnuiți.

Am ascultat și eu și abia am recunoscut pe Tocu și pe Sandu Valeriu. Erau nebărbieriți, cu hainele mototolite, cămașa murdară, cu fața nedormită, obosită. Profitând de ocazie, că cel dela masă a fost chemat afară, Tocu mă întrebă:

- Ce e cu Dumneata?

- M'au ridicat azi dela serviciu.

- Au găsit ceva listoale la dumnăata?
 - Nu, domnule Comandant.
 - N'ai nicio teamă, îți vor da drumul. Fii însă atent, că vei fi urmărit pas cu pas. Ascunde ce ai compromișător și așteaptă ordinele cari vor veni cât de curând.

Sandu Valeriu se plimba nervos printre bănci, iar Dl. Dr. Nicolae Roșu, ziarist, cronometra timpul pașilor și făcea glume pe socoteala lui Tocu care se așezase în bancă și se căsnea să deslege un joc de cuvinte încurcigate dintr'o revistă. Dl Colonel Stănescu, stătea întins pe o bancă și sorbea dintr'o ceașcă ceaiu din coji de cireșe. Suferea de reumatism.

Sfios cum eram, n'am îndrăsnit să-i întreb ceva și stăteam liniștit în bancă, ca un copil cuminte de școală. La un moment dat, uitându-mă pe geam afară, am văzut cum trecea, escortat, Toader Ioraș. I-am spus aceasta d-lui Tocu, care, la rândul său, a comunicat și celorlalți vestea. De atunci nu l-am mai văzut pe fostul meu șef de cuib, până în anul 1940, când era șef de cabinet la Noveanu.

În acest timp am rugat pe Tocu să intervină pe lângă comisarul Gheorghiu să-mi permită a da o telegramă mamei: "Nu veni, plecat din București". După multe insistente din partea tuturor, a acceptat, luându-mi o sută de lei, costul telegramei, care nici până azi nu a ajuns la destinație.

În sala de raport m'au ținut până Vineri seara fără mâncare. Între timp au fost aduși: Traian Clime, Virgil Rădulescu, tocmai dela Predeal, unde era internat într'un sanatoriu, bolnav de plămâni, Fănică Anastăsescu și încă unul, al cărui nume îmi scăpă.

- Domnule agent, te rog anunță pe Comisarul Gheorghiu, că nu mă poate ținea mai mult aici. Carnetele judecătorilor dela Venus sunt la mine și Dl Prefect Gabriel Marinescu mă așteaptă, spune Fănică Anastăsescu.

Apare Comisarul Gheorghiu:

- Să-ți bagi mințile în cap sau vrei să te bag jos, la beciu?

- Mai lasă-te de bancuri, Gheorghiuule. Ce ți-a intrat în cap că ești prefect?

- Târziu mă cheamă Gheroghiu în biroului.

- Cum te cheamă pe tine, mă?

- Nicolea Teban, domnule comisar.

- Ce măta sunt astea? Nu ți-a spus Codreanu să ascunzi tot ce ai dela Garda de Fier?

Masa lui era plină de conținutul celor două plicuri: fotografiile legionare, mărtisoare, cupoane din ziare, etc.....

) Domnule Comisar, eu nu știu nimic de ordin, pentru că nu sunt legionar. Am fost înscris în Partidul "Totul pentru Tara" și dacă s'a disolvat, eu nu mai fac niciun fel de politică.

- Du-l în beciu, Dumnezeii, orodnă el agentului Brătescu (Tălăngeanu).

Aici mi s'a luat ceasul, cravata, banii, stiloul și absolut tot, afară de îmbrăcăminte. Câțiva pumni peste cap, însoțiti de injurături. Brătescu mă băgă în celula min orilor. Sâmbăta dimineață mă scoate și îmi spune:

- Mă, dacă vrei să scapi, dă-mi două sute de lei atâți aveam la șeful de celulă.

Mi-a luat banii, mi-a dat un picior în spate și.....

- Să nu te mai prind pe aici, Dumnezeii și grijanja.....

Când m'am văzut în stradă, razele soarelui de dimineață par că nu le mai vedeam. Liber, într'un sfert de oră, am fost acasă, mi-am luat bani și m'am repezit la gară, să aștept pe mama. Aici erau Ing. Negrescu, Mircea Constantin și Tudose Alexandru. Când m'au văzut, puțin negru pe la ochiu și cu capul umflat, le-am spus să tacă și să mă lase, c'o aștept eu singur pe mama. Ajuns acasă, camaradul Valeriu Vasile vine să mă vadă. Auzise c'am fost arestat. În timp ce am plecat să aduc ceva băutură, el spune mamei:

-- Bine că nu l-au bătut mai rău.

-- Cine..?

-- A fost arestat de Joi, la Poliție.....

-- Si mie mi-a spus c'a oăzut cu avionul.....

In luna Iunie, din nou agenții Poliției sunt în fabrică. Căuta pe Nicolae Stănilă, care se spunea că, pe timpul cât a fost în propagandă electorală, sub comanda lui Laurian Tâlnariu, a găsit pe un notar mort într'un șanț. Svonurile că Stănilă este autorul a pus potera pe urmeșe lui.

-- Bădie, ce să fac? Poliția e la poartă mă caută

-- Du-te și pontează de iesire, ei nu te cunosc. Repede-te acasă și'n zece minute să fii mutat. Ai au zit? Mă vor aresta și pe mine și voi fi nevoit să-ți divulg sau să le dau adresa unde locuești și ești pierdut.... Te muți imediat. Altfel, de vei cădea pe mâna lor, cu na sunt vinovat.

Am plecat cu el la poartă. In timp ce eu stăteam de vorbă cu agenții și cu telefonista, el a pontat de ieșire și a dispărut.

Maestrul Belcin căuta pe Stănilă să meargă la poartă. că e chemat de cineva. Un ucenic, trimis de către Mircea Constantin, le spune că Dl Stănilă nu poate veni că nu-i dă voie șeful de echipă, până la ora 12. Infuriați, agenții intră în atelier și întrea bă pe contramestrul Lăzărescu Petre, cine este șeful de echipă al lui Stănilă și acesta îl arată pe Mircea.

L-au ridicat pe el și l-au dus la Prefectură. Acolo, în vestita sala de "raport", a fost așa de crunt bătut peste cap de comisarul Gheorghiu, încât atunci când m'au ridicat și pe mine și m'au confruntat cu el, nu l-am mai recunoscut.

-- Cum te cheamă pe tine, mă?

-- Nicolae Teban, domnule comisar.

-- Il cunoști pe astă?

-- Nu, domnule comisar.

-- Nu, Dumnezeii mătii..... c'o mână mă ținea de haină și cu alta îmi căra pumni peste cap. Mă zăpăci se.

-- Ce ești la S.E.T.?

-- Șef controlor.....abia mai puteam vorbi.

-- Cunoști pe Stănila Nicolae?

-- Da, domnule comisar.

-- Unde e?

-- La fabrică.

-- Stii unde sta?

-- Stiu, domnule comisar.

-- Pe ăsta îl cunoști?

-- Nu, domnule comisar.

-- E Mircea Constantin, șeful lui și tu nu-l cunoști? Vă împușc pe amândoi..... Spune unde este Stănilă?

-- Domnule comisar, eu cunosc pe toți lucrătorii din fabrică, dar unde este Stănilă nu știu.

-- Stii unde stă cu casa?

-- Stiu că stă pe strada Pantelimon. La ce număr nu știu, dar cunosc casa.

Cei doi agenți, Mircea și eu, într'un taxi, am plecat în Soseaua Pantelimon. Mircea se uita la mine și nu scotea o vorbă..... Mă bănuia că-l dau pe Stănilă pe mâna Poliției. El nu știa nimic din ce vorbisem și spusese acestuia.

Ajunși, agenții au întrebat gazda de Stănilă.

-- Da domnilor, a locuit la mine mai bine de doi ani. Era băiat bun și-mi plătea totdeauna chiria înaintea. Pentru ce s'o fi supărat nu știu, dar azi dimineața, pe la orele 9-10, și-a făcut bagajele și s'a mutat dela mine.

Am plecat condus de agenți din nou la Poliție.

-- Ce lucre Stănilă la S.E.T.?

-- In hala de ajusta, domnule comisar.

-- Cine e șeful lui?

-- Maestrul Belcin, domnule comisar.

-- Atunci ce mă..ta este Mircea acolo?

-- Domnule comisar, Mircea e șeful lui de echipă, și Belcin e maestru peste amândoi.

-- Pentru ce n'ai spus dela început mă, dobitocule, că tu ești șeful lui de lucru, se răstește Gheorghiu către Mircea.

Ne-au dat drumul. Pe drum i-am spus lui Mircea, de farsa ce am aranjat-o Poliției cu Stănilă. De-a-cum Mircea era trup și suflet cu mine și era așa de precaut încât nu vorbeam împreună decât atunci când aducea piesele la control, adică tot cam la două zile.

III

28 August, 1938.

Sâmbătă, la orele 11 1/2, fabrica a fost înconjurată de Poliție. În strada Popa Lazăr un brec mare cu alți polițiști, aștepta. Comisarul Gheorghiu, Davidescu, agenții Brătescu, Vasilescu și alții ne chema, unul câte unul, în biroul fabricației. Am fost arestați următorii:

Ing. Negrescu Vasile, Maestru Drăcea Marin, Anania Dumitru, Babin Grigore, Tudose Alexandru, Mereuță Simion, Tătaru Ioan, Popocă Radu, Badea Constantin, Mircea Constantin, Andronescu Gheorghe, Ionescu Ion I, Ionescu Ion II, Dumitrescu Nicolae, Vrăbiescu Ion, Dumitrescu Nicolae, Ion Făcăieni-Ialomita, Teban Nicolae, iar mai târziu ing. Ștefănescu Traian.

Încadrat de comisarul Gheorghiu și agentul Brătescu, am fost urcat într-o mașină mică, în care mai era ing. Negrescu și maestrul Drăcea.

- Ti s'a înfundat Tebane! Ti-am spus sa-ți vezi de treabă!

- Domnule Comisar, dar eu nu știu nimic.

- O să afli la Poliție mai multe deocamdată să ști că Majestatea Sa s'a împăcat cu Codreanu.....

În sala de raport, toți, grămadă, așteptam să fim interogați. Târziu ne-a băgat pe toți într-o singură celulă, jos, la subsol. Inginerul Negrescu și Drăcea au fost eliberați chiar în aceeași noapte, fără să fie cât de puțin bătuiți.

Celula era mică pentru noi. Un pat, adică o lespede de fier, susținută de două picioare, și fixată în perete. În fund era closetul, al cărui robinet se

deschidea din 5 în 5 minute, făcând sgomot asurzitor. Stăteam ghemuiți unul în altul. Ușa ce dă spre coridor era de fier și avea o mică fereastră, prin care se putea vedea numa de afară. Închiși cu lacăt și cu un drug de fier pus diagonal peste ușă, așteptam. Între noi am găsit și pe elevul inginer Moțoc și pe încă unul, pe care nu-l cunoștea nimeni. Era agent introdus în mijlocul nostru.

Nu vorbeam nimic, ci ne frământam fiecare să știm ce ne va întreba și ce vom spune. Primul care a fost chemat a fost Babin Grigore. L-am întrebat repede dacă a fost bătut, pentru că nu vedeam nicio urmă de bătaie pe fața lui.

- Da, mi-au dat câțiva pumni.....

Al doilea chemat este Anania Dumitru. Până s'a întors el, eu am ațipit pe patul de fier și am visat cum un câine-lup s'a aruncat la gâtul meu. Am sberat prin somn și în acest moment ușa celulei s' deschis și am fost chemat de agentul Brătescu, nu la interogatoriu, ci direct în beciu. Pe jos era nisip udat cu apă și stropit cu sânge. În fund un stâlp de lemn, din plafon și până jos, bine fixat în cimentul dușumelei. Lângă el o frânghie. La mijloc din perete în perete, o stănoagă de lemn, plină și ea de sânge. În colț, la stânga, o găleată cu apă și câteva vine de bou, frânghii și un brâu oltenesc. Pare-se că era al lui Marin, care era servitorul acolo și care ne aducea mâncare de afară, pe banii primiți dela noi.

Am fost legat cu mâinile la spate. Cu un pumn în piept, am fost trântit jos, cu capul de ciment. Mi-au scos ghetetele și mi-au legat picioarele de stănoagă cu brâul. Cu un picior pe piept, cu mâinile dela haină suflecate, a început să mă bată la tâlpi cu vâna de bou.

La primele lovituri am strigat, apoi n'am mai simțit decât înțepături mici și apoi mi-am pierdut conștiința. A turnat apoi apă pe mine. Am deschis ochii și a început din nou să mă bată..... Acum nu mai simțeam nimic. M'a lăsat așa legat, a adus apă

și a turnat pe mine.

Când am deschis ochii am văzut pe Anania Dumitru, bătut peste față și cu mâinile umflate. L-au bătut rău cu vâna peste mâini.

- Ai dat bani lui Teban?

- Da, domnule Comisar.

- Ai dat bani pentru cotizații?

- Da, domnule Comisar.

I-au dus la celulă.

- Las'că spui tu acum tot și tăta care-ai

supt-o.

Eram tot logat jos.....

Domnule șef, eu nu știu nimic de cotizații.....

n'am strâns niciun ban.....

- Bine.....

Alte locituri cu vâna de bou, date de astă dată de alt agent, căci Brătescu obosise, Vasilescu.

- Spun, spun tot. Nu mă mai bateți. Spun tot, domnule șef.....

M'au deslegat, dar nu m'am putut ridica de jos. Atunci a chemat pe un alt agent și au încercat să mă încălțe cu ghetetele, dar nu-mi mai intrau, deși, din întâmplare, erau cu un număr mai mare decât cel obișnuit. Ridicat pe brațe, m'au dus sus în sala de raport, unde am stat în bancă până dimineața și toată ziua de Duminică.

Interogatoriul se lua de obicei seara, iar schingiurea se făcea în timpul nopții. Strigătele, celor schingiuiți nu se auzeau de afară, nu numai pentru că se făcea la subsol, ci și din cauza muzicii regimentului de jandarmi, care făcea repetiții tocmai la aceste ore și care-și avea sala lipită de Prefectură.

Singur, în sala de raport - agentul plecase - căutam să mă mișc și mă uitam la picioarele umflate pe care nu le puteam pune pe jos. Din odăița din față, unde erau cărți și reviste legionare, apare un cap sburlit, cu barbă mare și o față ca de mort, îmi face semn cu mână să mă apropiu.

- Te-au bătut?

- Nu vezi că nu mai poate merge?

- Pe Babin l-au bătut?

- Cred, că nu.

- El a fost care a spus tot, Gheorghiu are pe masa lui ultimul raport al dumatăle și cifrul de noua organizare. E de prisos să mai negi. Le-am văzut și eu și mi-a spus tot.

Era camaradul Groza Dumitru, arestat cu o zi înaintea mea, adică Vineri seara, într'o casă din fața Spitalului Colentina, împreună cu Susman și Roșu Anton.

Duminica seara am fost chemat în biroul comisarului Gheorghiu.

- Ei, ce știi mă?

Nu am răspuns imediat, pentru că nu știu din ce pricină, din durere ori frică, am căzut jos. Pe picioare nu puteam sta. A sărit dela masă și m'a așezat pe scaun.

- Te-au bătut?

- Da, domnule Comisar.

Apăsă pe un buton și apare agentul Brătescu.

- Să nu mai puneți mâna pe el. Ai auzit? Din al cui ordin a fost bătut? Hai? Pleacă și să nu se mai întâmple așa ceva.

Am prins puțin curaj. Încă nu cunoșteam bine trucurile polițienesci.

- Uite, ce e, domnule Teban. Eu am ordin să-ți dau drumul, dacă spui cine este șeful secției S.E.T. și cine-i casierul. Noi n'avem nimic cu voi, căutăm pe Vojen și Popa Dumitrescu-Borșa, care v'au prostit. Ei cheltuiesc cu femeile. Chiar ieri noaptea am surprins pe Borșa chefuind cu niște femei într'o casă și a fugit pe fereastră. Vojen a încasat dela niște lucrători dela Cartea Românească 20.000 lei și trăește cu banii voștri și voi, ca niște proști ce sunteți, strângeți bani pentru ei.

- Domnule Comisar eu nu sunt șeful S.E.T.ului. Casier sunt dar la Banca Putregaiul, pe care am făcut-o noi, lucrătorii fabricii, ca să ne putem ajuta între noi..... Dl. Dragea este președinte, vă poate

spune cum mânuim banii.

- Li cunoști pe toți cari dau bani la Banca Putregaiul, domnule Teban?

- Da, domnule comisar.

- Poți să-mi spui câteva nume?

- Nu-mi aduc aminte acum, domnule comisar.

Apasă pe buton și din nou apare Brătescu.

- Du-l în sala de raport și să nu se mai atingă nimeni de el. Ai auzit?

M'a luat de braț și binișor m'a coborât din nou în beciu.

- Domnule șef, domnule șef.....

- Dumnezeii mății, tu crezi că te joci cu noi.

M'a legat la stâlp, cu mâinile la spate, și m'a bătut peste tot pe unde a ajuns, cu vâna de bou. Eram negru ca cărbunile. A turnat apă peste mine, apoi m'a deslegat și m'a dus în celulă. Aici am găsit din nou pe toți camarazii, în plus l-au adus și pe Groza. Mi-au făcut loc pe lespede de fier, iar pardesiurile le-au pus sub mine. Nimeni nu scotea o vorbă, doar eu din când în când gemeam. Am cerut o țigară, deși nu fumam și m'am îmbătat de fumul ei, apoi am adormit. Luni noaptea am fost lăsat în pace....

Marin servitorul ne aducea mâncare de afară: roșii, brânză și pâine, de multe ori și țigări. Nu-l voi uita pe omul acesta niciodată. Arestați, schingii și flămânzi, el ne fuma. Din câte 100 lei ne aducea doar câteva pâni, un kilogram-două de roșii și puțină brânză. Ba că a pierdut banii, ba că a trebuit să dea sperță ca să-l lase să cumpere, ba una, ba alta... Ne fura pur și simplu, fără un pic de rușine.

Joi noaptea am fost din nou interogată de Gheorghiu. În celulă Groza mi-a șoptit sub palton:

- Negarca e de prisos. Te omoară de poimană. Scăpare nu există. Dosarele noastre sunt terminate. Sunt și eu în proces cu voi.

- Ei, domnule Teban, te-ai hotărât?

- Da, domnule comisar. Eu sunt șeful secției S.E.T. și tot eu și casierul.

- Pentruce n'ai spus până acum, dobitocule? Uite.

declarațiile lui Babin, care a spus că tu ești șeful și casierul și Anania, ajutorul tău. Uite, declarațiile celorlalți, care spun că ți-au dat bani. Uite ultimul tău raport de cotizație și asta, ce e, mă? Cifru primit de la Cezar Vasile, de la Malaxa, l-am desemnat frumos, pe hârtie de calc, și l-am tras la heliograf, în mai multe exemplare. Unul îl avea Gheorghiu.

- Domnule comisar, mă puteți omorî, dar până acum nu știu ce e cu el. Eu numai l-am desemnat.

- De unde îl ai? De la cine?

- Domnule comisar, Vineri pe la 10 mi l-a adus unul pe care nu-l cunosc și mi-a spus să-l multiplic.

- Nu-l cunoști?

- Nu, domnule comisar.

Din sala de alșturi, cheamă pe unul.

- Il cunoști pe acesta?

- Nu.

- Ce i-ai dat lui Teban, Vineri, mă?

- Domnule comisar, i-am dat un cifru cu noua organizare și i-am spus să ia șefia secției Apretura și Malaxa, deoarece șefii de acolo sunt arestați.

Eu am rămas ca trăsniță și mă gândeam cine-o fi acest individ, deoarece nu-l cunoșteam... încetul cu încetul am aflat că era agent și eu, lipsit de experiență, am căzut în mâna lui.

De-acum nu mai am ce nega. Am căzut din neglijență și neexperiența mea. Gheorghiu are pe masă, ca acte doveditoare: ultimul meu raport, cifru cu organizarea pe degete și cifru cu membrii cari era un caet cu numărul avioanelor, unitatea și seria..... Sunt vinovat, pentru că deși promisem ordin să nu se scrie absolut nimic, nu l-am respectat și am căzut nu numai eu, ci întreaga secție, deodată cu mine.

Mă munceam să aflu cine ne-a trădat, cine ne-a vândut? Pentru că, deși scriam, am dosit totul, absolut tot și nimeni n'ar fi bănuț că noi activam. Nici pe Groza și nici pe Gheorghiu nu-i credeam, când spuneau că Babin a declarat totul și nici de-

clarațiile camarazilor nu le luam ca bune, pentru că erau date sub amenințarea cu bătaia, sau promisiunea eliberării....

In tot cazul eram vinovat.

Abia în anul 1940 am aflat cum Directorul Exploatării dela fabrică, ing. Mihail Popescu, a dat o listă competă, cu toți legionarii, Prefecturii Poliției și că, tot el, mi-a adus la serviciul de control, un conțopist, să-mi ajute la înregistrările de piese fabricate, care nu era decât un agent al Poliției și care mă spiona la orice pas.

Inginerul Popescu, cu Politehnica din București și absolvent al Academiei de aviație dela Paris, om cu carte și șeful a peste o mie de oameni, ne-a înlesnit drumul spre ocnă. A preferat să se lipsească de cei mai buni muncitori, specialiști și corecți, decât să ne protejeze, așa cum a făcut inginerul Orbănaș, dela Malaxa, cu legionarii de acolo.

Am semnat declarația făcută de Gheroghiu cu gândul că la proces voi spune că am dat-o sub presiunea bătaii. M'am dus din nou în celulă. Le-am spus camarazilor c'am semnat ce mi-a dat și am recunoscut că eu sunt șeful și casierul secției.

Vineri seara mă cheamă din nou sus, în sala de raport, apoi la cabinetul lui Gheorghiu.

- Il cunoști pe ăsta, mă?

- Nu, domnule comisar.

- Cum nu, Dumnezeuii..... și m'a proptit cu capul de balama uși.

- Dar pe Inginerul Ștefănescu Traian îl cunoști?

- Da, domnule comisar.

- Unde e?

- Nu l-am văzut decât de vreo două ori la Guttenberg...., iar mințeam.

- Nu e ăsta?

- Domnule comisar, iertați-mă, dar nu-l cunosc.

In adevăr, nu-l cunoșteam cu barba, deși blond, cu hainele murdare și mototolite. L-au adus tocmai dela Sădăclia, unde-și petrecea luna de miere la

socrii. S'a însurat de două săptămâni și nici nu bănuia omul nimic. De altfel nici nu mai activa. Se dase la fund, ca șef spiritual al secției, și mă lăsase pe mine pe teren.

Ne-a dus pe amândoi în sala de raport, unde era și soția lui arestată. N'am vorbit nimic împreună. Mai târziu am fost dus din nou în celulă.

Marți, 7 Septembrie, pe la orele 5 p.m. am fost urcați într'o dubă și transportați la Consiliu de Razboiu dela Malmaison, pentru confirmarea mandatelor de arestare.

Aici erau mai multe celule de scânduri. Cele de zid erau ocupate. La toate numai legionari. Aici am întâlnit pe Herescu Ștefan, Adrian și alții. Pe coridor sentinele. Măncarea, ca la cazarmă. Stăteam mai mult de vorbă cu Groza asupra celor ce vom spune la proces. Eu nu știam nimic. Vorbeam deschis și sincer cu toată slăbiciunea pe care o avusem la Poliție. Inginerul Ștefănescu îmi spune c'ar fi bine ca la proces, să-mi asum singur toată răspunderea, că el de-afară îmi va trimite bani, îmbrăcăminte și alimente.

- Bine, domnule inginer, eu îmi asum întreaga răspundere, dar trebuie să mă înveți cum, pentru că nici Consiliul de Judecată nu-i așa de naiv să creadă că toată secția S.E.T. sunt numai eu. Ar fi bine, să mai vină unul, sau doi, lângă mine.

Mă ruga, ca la proces, să-l scot din cauză, că el e însurat de curând și ce va face soția singură și cum eu n'am pe nimeni, n'are cine suferi de pe urma mea..... ca și când eu aș fi copilul nimănu.

Am acceptat totul, așa cum m'a învățat.

După o zi, adică la 3 Septembrie, seara, am fost urcați în dubă și duși la Jilava. Pe același drum, pe care au fost duși sute de legionari, în frunte cu Căpitanul.

Dela Bellu am trecut prin comuna Progresul, apoi pe șoseaua asfaltată ce duce la Giurgiu. Deoparte și de alta a șoselei, arborii mari și groși păreau ni-

ște stâlpi de telegraf prin ferestruica dela dubă. Deodată ne oprim și sentinela strigă: Stai!

- Dă drumul. E Poliția.

S'a deschis o poartă și pe drumegul prejmuț de o parte și de alta de pădure, am ajuns la altă poartă. Aici din nou: Stai! Ni s'a deschis și am ajuns în fața cancelariei. Soldații au înconjurat duba și ne-am dat jos încercuți fiind de soldați cu baionete la armă și în poziția de atac.

Am fost strigați pe nume fiecare și dați în primire plutonierului major "Mustața". Incadrați mereu de soldați, am ajuns la poarta închisoării. O poartă mică de fier. După ce s'a închis în urma noastră ni s'a făcut percheziție corporală și ni se deschide altă poartă, mare și grea, de fier, spre curtea închisorii. Apoi alta și mai mare și ne-au băgat pe toți într'o singură celușă, la dreapta intrării, pe coridor.

A doua zi ne-am întâlnit și am stat de vorbă cu ceilalți camarazi. Toți erau curioși să știe cum ne-au arestat, pentru ce și dacă am fost maltratați. Eu aveam încă vânătaie pe corp și la cap. Pe picioare abia mergeam. Făceau glume și râdeam, mai ales că apăruse și o revistă, condusă de Livezeanu și alți camarazi, cu un titlu mai mare deasupra unui avion: "A aterizat S.E.T.-ul". Primul cu care am stat de vorbă a fost Laurian Talnaru, cu care mă cunoșteam bine, apoi cu Livezeanu, Socariciu, etc.

Pe rând am cunoscut pe următorii camarazi arestați la Jilava. Dau numele celor de care îmi mai reamintesc:

Dl. Banea Ion, Dl. Siancu Emil, Bartolomeu Livezeanu, Laurian Talnaru, Toma Simon, Mircea Po, Eremia Socariciu, Cezar Partenie, Cezar Vasile, Topa, Adrian, Florescu Nicolae, Popa Ion, Sorici Petre, Herescu Ion, Petre Bucataru, ing. Gheorghiu, Vlăsceanu Ion, Cefvinschi Constantin, Iosif Ion, Pandrea Gheorghe, Caravia cu un grup dela Malaxa, rupul S.E.T., Inginerii Petre Carp și Lascu, dimpreună cu doi maeștrii dela I.A.R., comunistul Bujor.

Abia o zi am stat la Jilava și am observat că sunt ocolit de camarazii dela S.E.T. Mă apropiu atunci de cel mai intim prieten, din cuibul meu, Andrei Saguna, de camaradul Tudose Alexandru și-l întreb:

- Pentru ce ești amărât, camarade Tudose?

- Nu sunt amărât, Bădie!

- Dar, te rog, spune-mi ce ai? Cred că mă cunoști destul de bine, spune-mi deschis și sincer!

- Se vorbește, Bădie, că Dvoastră ne-ați dat pe mână poliției.

Nici trăsnetul de-ar fi căzut asupra mea, nu era mai distrugător ca acest răspuns dela un camarad pe care-l iubeam mult, mult de tot. Am intrat imediat în celulă și mi-am ocupat locul meu pe pat. Acum eram singur, cu gândurile și durerile mele. Mă uitam în jur. Celula mare, în care dormeam 18 inși. De o parte și de alta, paturi de scânduri, sprijinite de câpriori de lemn și deasupra rogojini vechi, rupte și murdare, pe care cine știe câte suflete ne vinovate au ispășit greșelile judecătorilor. O fereastră ce da în curtea închisorii era zăbreliată cu drugi de fier. Pereții groși, de mai mult de o jumătate de metru, erau umezi. În mai puțin de-un sfert de oră, orice haină atârnată într'un cuiu de lemn, o puteai stoarce de apă, apă care se prelungea pe pereți. Pe jos, ciment. O ușă mare, de fier, care da spre coridor, se închidea seara cu drugi și lacăte mari și grele. În colțul celei, două hărdaie, unul pentru apă de băut, celălalt pentru nevoile din timpul nopții.

Inchisoarea sub pământ și sub apă. Frigul m'a ghemuit cu genunchii la gură. Îmi trenura tot corpul. Picioarele încep să se umfle. Tusea mă ineca. Vânătaiele de pe corp, în loc să dispară, se fac par' că din ce în ce mai negre. Am început să plâng. Eram singur și nu mă vedea nimeni. Plângeam și mă rugam lui Dumnezeu.

- Doamne, de sunt vinovat, trăsnește-mă. Ia-mi mințile. Doamne, descopere pe acel ce ne-a vândut.

Dacă slăbiciunea mea constituie o trădare, arat-o tuturor, ca să-mi fac sinhur judecata, ca Iuda, Doamne, fă cum trebuie. În voia Ta mă las, Doamne.

Toți camarazii stăteau afară, la soare și se dsitrau cu fel de fel de jocuri inventate de Livezeanu. Eu, în celulă. Preferam să mă sfârșesc aici decât să mă apări în fața lor, ța masă nu vorhoam cu nimeni și nimeni cu mine. "Trădător", era cuvântul care-mi suna mereu în urechi. Dar pentruce și cum am ajun cu până aici, când doar spuseseam că m'erașilor deschis tot ce am declarat la Politie. Pentruce am fost numai eu bătut și schingiuit nopți de-arândul. Pentruce să fiu trădător, când am fost ultimul care am dat declarație și numai după de toți mărturisiră și mă spusese ră.

Nimic nu știam din ceace se urzește și nici nu mai puteam judeca. Simteam cum mă părăsește mintea. Cuprins de friguri și cu picioarele mai umflate decât erau la Poliție, am încercat încetul cu încetul să ies din celulă. M'am rezemat de zid și am stăt în lumina soarelui binefăcător.

Camaradul Groza vine la mine și mă întreabă ce an, ca să mă interneze la infirmerie, unde era se el.....

- Sunt bănuț de trădare, Mitică!.....și-i povestesc tot ce mi-a spus Tudose Alexandru, cum n'am ieșit din celulă și că de voi fi vinovat, îmi voi face singur judecata.

- Draga Nicule, ai puțină răbdare. Nu ești vinovat. Eu știu totul. Ai răbdare încă două zile.....

S'a dus imediat și a vorbit cu Tâlnaru. Eu am intrat în celulă și m'am așezat pe pat. Mă gândeam ce-o fi? Ce știe el? Pentruce nu ne prea iubeam noi doi și această din mai multe motive. Intâiu, am fost eliminat din cauza lui pe timp de o lună, de către dl. comandant Vojen, pentruce nu m'am prezentat la gardă, la Sediul. Am fost clasificat primul pe țară, ca apoi să fiu al doilea pe București, cu cui-bul meu. Am fost propus pentru avansare să apoi șters, etc. etc.

În timpul acesta apare în celulă Tâlnaru. Când l-am văzut, am început să plâng.

- Ce ai, camarade Tebane?

- Nimic, domnule comandant.

- Soarele tău! Îți ordon să ieși imediat în curte, la soare.

Și cum abia mă țineam pe picioare, m'a luat de braț și m'a scos afară.

- Ascultă, camarade Teban, Căpitanul a spus să nu fim nici buni nici răi, să fim drepți. De ești vinovat, vei fi pedepsit de consiliul de judecată în care sunt: Livezeanu, Socariciu, Toma Simion, Groza și eu, dar, după investigațiile pe care le-am făcut până acum, nu ți-am găsit nicio vină. Taci și nu spune nimănui nimic. Așteaptă!

Ca în fiecare seară, în poziție de drepți, se face numerotarea de către chelarul închisorii, apoi, suntem închiși cu drugi de fier peste ușa grea, tot din fier. Azi e ziua Căpitanului, 13 Septembrie 1938. Ne-am așezat toți la locurile noastre pe pat. Nu aveam voie nici să cântăm și nici să ținem ședință, pentruce sentinela, ce se plimba prin fața ferestrelor, ne vedea și raporta majorului, care, la rândul său, raporta colonelului Brusescu, comandantul închisorii.

După câteva minute Ing. Ștefănescu Traian, care era șeful nostru de celulă, ne spune:

- Camarazi, azi e ziua Căpitanului și, cum nu putem ține ședință, ca în libertate, vom fi cât mai scurți în discuții. Să medităm mai mult la el....

Eu mi-am lăsat capul în piept și nu îndrăsneam să ridic ochii în sus. Prin creier par'că simțeam privirile a sute de ochi ațintite asupra mea.

- Totuși, spune Ștefănescu, rog pe camaradul Babin Grigore să ne vorbească de ziua Căpitanului. Ce vrea el.

- Camarazi, spune Babin, luați-o cum vreți, credeți ce vreți, că-i vorba de slăbiciune, ori trădare,

.....eu am fost acela care am spus la Poliție tot. Eu, am spus că șeful secției este Teban și că ajutorul lui este Anania.....

Glasul i-a amuțit și l-au podidit lacrimile. Atunci am ridicat și eu capul în sus, am privit pe toți camarazii, și am sărit în gâtul lui Babin, i-am strâns mâna și i-am spus:

- Camarade Babin, nu ai fost nici slab, nici trădător. Sinceritatea mărturisirii tale mă face să te iert, dacă mi-ai făcut vreun rău și să te consider în viitor printre cei mai apropiați ai mei și cel mai credincios legionar din secție.

Am tăcut apoi toți. Piatra de moară ce-mi apăsa pe inimă s'a prăvălit.

S'o fi simțit pe suflet Babin?

Am adormit apoi cu toții. A doua zi s'a răspândit vestea ca fulgerul. Eu eram seini și calm. Dumnezeu m'a ajutat, Dumnezeu m'a ocrotit și de atunci tot timpul cât am făcut închisoare, posteam Vinerea și mulțumeam lui Dumnezeu că m'a scăpat de cea mai grea pedeapsă.

Grija mea era acum Babin, cu care mă plimbam zilnic prin curtea închisorii și-mi spunea:

- Camarade Teban, eu nu am fost bătut la Poliție deloc. Comisarul Gheorghiu mi-a spus că-mi dă drumul, dacă spun, și că mă face subdirector la Serviciul Tehnic dela I.A.R. Brașov, că va cumpăra o casă pentru mama, ca să nu mai fie servitoare, cum este azi și acolo, la Brașov, unde nu mă cunoaște nimeni, voi mai avea o leafă dela el....Mă gândeam mai mult la mama, care toată viața a muncit ca servitoare, ca să mă poată da la școală. Fii sigur că dacă mă văd liber, îți trimit bani și pachete cu alimente.

În aceeași zi, de 14 Septembrie, mi s'a încredințat șefia dormitorului, iar Ing. Ștefănescu a fost mutat în altă celulă.

Ca șef de dormitor, am primit ordin dela dl. comandant Tâlnaru ca, în fiecare dimineață să ne aranjăm rogoșimile pe pat, să măturăm cimentul pe

jos și să-l dăm cu motorină.

La colțul din dreapta a celulei, pe câteva cutere de lemn, am improvisat o masă pe care se așezau toate alimentele primite de afară cu ordinul de a fi împărțite camaraderește, între toți. Nimeni nu are voie să aibă în cușor niciun fel de aliment. Totul la comun. În stânga celulei erau cele două hârdaie, cu apă și pentru alte nevoi, cari trebuiau deasemeni păstrate în ordine.

Înainte de proces, dl. avocat Iosif Ion ne întreba ce-am spus la Poliție, ca să ne pregătească apărarea. Ne încadra în fel de fel de articole de lege și ne punea întrebări. Apoi veneau dl. comandant Tâlnaru și Livezeanu, ascultau și, până la urmă, nu găseau niciun articol care ne-ar fi fost favorabil pentru achitare. Ne încurajau...dela 2 ani în sus. Nimeni nu primește mai puțin de doi ani....Camaradul Teban cred că lua până la cinci ani.

De vreo patru ori am fost duși la Tribunal pentru judecată și tot de atâteaori procesul s'a amânat. În sfârșit, într'o zi de Marți, se fixează din nou procesul. În boxa mică, din sala de judecată, ne-au înghesuit pe toți cei implicați în procesul S.E.T. Avocații umblau în stânga și'n dreapta, vorbeau cu cunoscuți de-ai noștri, veniți să asiste la proces, răsfoiau dosarele și ne promiteau că, pentru 2.000 lei de fiecare, ne achită. Eu am promis unuia al cărui nume l-am uitat, că de mă va achita îi dau cele două mii de lei, dar el îmi cerea una mie avans.

Consiliul de judecată apare. Toți erau ofițeri. În mijloc un colonel, Colonelul Dumitru, acela care a condamnat și pe Căpitan și a cărui lozincă era: "decât să-mi scape un legionar, prefer să condamn o sută de nelegionari". În stânga procurorul, locotenent Tăranu, în dreapta un alt locotenent, ca apărător din oficiu. Întrebări peste întrebări și tot atâtea negări din partea noastră, dela ora 9 la 12. După masă, la ora 4, reîncepe procesul care a durat până la 2 noaptea. Eu am propus ca martori ai apă-

rării mele pe dnii Tâlnaru și Livezeanu, pentru a-i putea scoate puțin dela Jilava. Nu i-au adus însă.

În timp ce judecătorul ne pune fel de fel de întrebări, noi încercăm să arătăm că declarațiile dela Poliție ne-au fost stoarse sub teroare și cu bătaie, arătându-i, eu, urmele schingiuirilor. Colone-lul a ripostat:

- Dacă încercați să insultați autoritățile Statului, pedeapsa vi se agravează..... și nu ne-a mai dat voie să vorbim nimic în legătură cu metoda polițienească de a storce declarații.

Unii dintre camarazi se descălțaseră în boxă și mai dormitau. Singur Ing. Ștefănescu, a stat tot timpul audierii în poziție de drept. Înbrăcat cu un costum nou, proaspăt bărbierit și cu C.C. pe piept - era și pilot.

Ultimul cuvânt s'a dat tot lui, care era în rândul întâiu, flancul drept:

- Doamnă Președinte, Onorat Consiliu. Eu sunt complet străin de ceea ce au făcut dâșii. O dovadă este că sunt adus aici tocmai dela Sădăclia, unde îmi petreceam luna de miere, la socrii. Eu nu mă pot ocupa de prostii, pentru că-mi iubesc neamul ca și tatăl meu, care a murit pe tun, la Turtucaia. Azi vreau să dau un exemplu similar tatălui meu, sub ordinele Majestății Sale, apărându-mi țara, ca pilot - aviator.

Groza Dumitru spune:

- Doamnă Președinte, Onorat Consiliu. Am fost, sunt și rămân legionar.

Nicolae Teban:

Doamnă Președinte, Onorat Consiliu. Nu sunt vinovat cu nimic. Declarațiile dela Poliție nu corespund adevărului. Am fost schingiuit.....

Duși jos, în celula Tribunalului, între alți camarazi, am auzit că Ștefănescu avea neamuri la Palat și că tot ce a vorbit a fost la îndemnul Procurorului. Și totuși Ștefănescu se văita: "soția mea, ce va face ea dacă voi fi condamnat, căci eu

n'am nicio vină, n'am fost șeful secției S.E.T. El știa bine că va fi achitat și făcea teatru pentru noi.

În vestita dubă, încadrați de soldați, ne-au dus a doua zi, din nou la Jilava, unde așteptam verdictul.

Aveam voie de două ori pe săptămână, Joia și Duminica, la vorbitor, unde, cei ce aveau rude sau cu noscuți în București, primeau pachete și schimbau câteva vorbe cu vizitatorii. Un coridor lat de doi metri, deoparte și de alta gard de sârmă împletită. Prin mijloc se plimba soldatul. Cei ce ne vizitau trebuia să vorbească tare, căci altfel nu se auzea. Era greu de transmis vroe veste, fără să audă și sentinela.

Joi sunt chemat ai eu la vorbitor..... Mă gândeam, cine poate să mă cheme, deoarece nu aveam pe nimeni în Capitală, iar cei dela Vinerea nu știau că sunt aici.

Era dl. și Dna Popa, care îmi aduseseră un pachet cu salam, brânză, usturoiu, ceapă roșie de Făgăraș și pâine. Un alt pachet în care se aflau o căciulă, un cojoc cu mâneci lungi, pantaloni negri, moletiere, ciorapi de lână și bocanci pentru iarnă. Doamna, femeie mai în vârstă, îmi spune tare:

- Nicule, am fost la dl procuror Tăranu și l-am întrebat ce condamnare v'a dat. Tu ai un an, Groza un an, Anania un an. Babin, Mereuță, Tătaru, Popescu, Mircea, Andreescu, Bada, Făcăeni câte sase luni. Dumitrescu, Ing. Ștefănescu, Tudose, Ionescu, Vrăbiescu, Ionescu II, au fost achitați.....

Toată stima și dragostea mea pentru această familie, care, în tot timpul cât am fost arestat, mi-a trimis pachete cu alimente, bani și de-ale îmbrăcăminte. El era mecanic șef la S.E.T. și din leafa lui mă ajuta și pe mine. L-am rugat să noteze absolut tot ce cheltuesc pentru mine, ca atunci, când voi fi liber, să le achit până la un leu.

Vinerea am fost chemați la cancelaria închiso-rii și ni s'a comunicat fiecăruia pedeapsa. Eram

condamnat la un an închisoare și mă simțeam mândru și plin de importanță, gândindu-mă că am făcut și eu ceva pentru Garda de Fier.

VIATA IN INCHISOAREA

J I L A V A

Mâncarea nu puteam spune că era bună, pentru că niciodată n'am mâncat mai prost, ori, dacă am mâncat, am uitat. Regimul era acela al unei închisori militare. Ceeace ne îndulcea existența și ne mai potolea stomacurile, erau pachetele de afară. Cu ordinea, disciplina și severitatea comandamentului nostru, compus din dnii Livezeanu Bartolomeu, Laurian Tâlnaru, Toma Simion și Eremia Socariciu, toate alimentele ce ne veneau de afară erau împărțite frățeste. Ordinul era:

- Nimeni nu are voie să-și păstreze pentru el nimic din alimentele ce-i sosesc. Totul trece la masa comună.

Ordinul este ordin, dar ispita.....Îi adesea și mai mare. Ea te îndeamnă.....Ordinul este pentru cei mici, îmi ziceam, și, cum eu, cu condamnarea de un an mă consideram acum printre cei mari, eram doar șef de dormitor, șef de secție, prieten bun cu superiorii, mi-am zis: ce-ar fi, dacă mi-aș păstra două cepe roșii, din acelea aduse de familia Popa, pe care le puteam mânca ca pe niște mere. Le-am băgat în cufăr, cu gândul să le devorez în absența camarazilor, cepele mi-au fost trimise mie, pe numele meu gândeam. Nu le fur doar, de îndată ce sunt ale mele, aduse, tocmai dela Făgaraș. Si fie că nu eram flămând, fie că asistam la gala de box organizată de dl. Livezeanu și în care protagoniștii erau Badea Constantin și Andreescu Gheorghe, ambii din secția mea, am uitat de cepe.

Numai ce-l auzeam pe dl Livezeanu, în calitate de arbitru al luptei:

- Păzește-ți ochelarii, Andreescule!

- Atinge-l la vorbitor, Badea!

- Păzește-ți scăfârlia! Nu da la coaste! Nu deranja maxilarele! Boxați după regulă, nu vă șucăriți.

Si când încep să se ivească primele sgărăieturi de sânge:

- Ajunge! Matchul se amână pentru mâine, la ora 2 după masă. Lupta între cei doi renumiți boxeuri, pentru ziua de azi, se declară nedecisă....

Noi, spectatorii râdeam, lucru ce nu le convenea totdeauna celor doi boxeuri, care își aruncau mânușile și plecau, unul într'un colț și altul în celălalt colț al curții. Abia se termina spectacolul și se aude o comandă:

- Adunarea! Drepti!

Când toți așteptam să ni se comunice ceva important, dnii Livezeanu și Tâlnaru dispar și fac controlul cuferilor din toate celulele. Dnii Toma Simion și Socariciu au început să ne vorbească ceva, fără însemnătate. Eu nu bănuiam nimic că aș putea fi acuzat de ceva, îndeosebi că uitasem de mult de cele două cepe.

- Camarazi, strigă Dl Tâlnaru, am făcut controlul cuferilor și am găsit alimente dosite în cufărul unui camarad, șef de dormitor...scotând cepele din buzunar.

Le-am găsit în cufărul camaradului Teban.

Ce-a mai spus și cum m'a acuzat oricine își poate închipui.

- Camaradul Teban se pedepsește: 1) pentru neexecutare de ordin, 2) pentru însușirea de bunuri ce nu-i aparțin și 3) pentru abuz de putere, în calitate de șef de dormitor.

Mai bine cădea derul pe mine. Când credeam că sunt cel mai corect, cel mai disciplinat. Cu avocații nu te poți juca. Ei, dacă vor, te scot cinstit și curat, ca o fată mare, chiar dacă ai lucruri urâte

la activul tău.

- Pune-ți pe cap cenușe, Tebane și dă-te la fund! Cu ăștia nu te poți juca, îmi ziceam...apoi în gândul meu.

- Las'că ți-o coc eu Tâlnarule. Să mă faci de răs în fața camarazilor, pentru două cepe mici, aduse pentru mine. Ce! Le-am furat doar? Erau ale mele! Las'că ți-o fac eu....!

Aici, la Jilava, am cunoscut pe Inginerii: Carp și Lascu și doi maștri dela I.A.R., Brașov. Au fost condamnați la un an și, respectiv opt luni, pentru că au vrut să scutească Statul Român de a mai da sperț comisiei de recepție română pe lângă Uzinele Renault, din Paris. Au vrut să construiască motoare de aviație în țară, să dea o mai mare dezvoltare aviației române. Inginerul Lascu chiar îmi povestea că au fost condamnați, pentru că și-au apărât țara.

Ei aveau mai multă libertate ca noi și se bucurau de-un regim mai dulce. Prin ei aflam multe știri din afară. Ne-au fost buni prieteni.

Tot aici am găsit pe vestitul șef comunist, Bujor, încarcerat cu evrei comuniști, într'o celulă. Bujor, după ce a ieșit o pedeapsă de 10 ani la Aiud, pus în libertate, a fost din nou arestat. Cu el nu vorbeau decât arcașii șofii noștri. Se spune că atunci, când a aflat de asasinarea Căpitanului, ar fi zis:

- Prin moartea lui Codreanu, România suferă o mare pierdere. Nu trebuia asasinat. Noi, comuniștii, dacă am fi avut un om ca el, de mult am fi luat frânele țării în mână.

Intr'o zi stam la soare, în curtea închisorii. Dl. Tâlnaru, cum suferea de reumatism, a primit de-a-fară, dela logodnica dânsului, o sticlă cu sirop, dar cu eticheta dela farmacie "Pentru reumatism". El nici una nici diuă, a început să se frece bine peste tot corpul și stătea întins la soare... Muștele-i dădeau târcoale.

- Soarele vost.....

Nu știu care dintre noi, pare-se un inginer chimist, îl întreabă:

- Cu ce te-ai uns de-ți dau muștele târcoale?

- Cu doctorii pentru reumatism.....

- Mie mi se pare că-i sirop.

În adevăr în sticlă era sirop....Ce mai răsete pe socoteala lui.

- Doamne Comandant, cum e cu cepele mele?

- Taci soarele tău!

- Tac, că trebuie să tac, dar dacă n'aș fi răs'a-cum, aș fi răs mai târziu și tot n'aș fi considerat răsnumat.....și am plecat, că altfel cine știe ce pedeapsă mi-ar mai fi inventat. Dar am rămas prieteni tot timpul.

Tot mai mulți legionari erau aduși aici. Celulele erau toate pline. Ca să mergem din una în alta, erau aprinse candelile la colțurile coridorului și sub fiecare era zugrăvit, pe perete, chipul Mântuitorului. Era opera inginerului Gheorghiu, care picta foarte frumos.

Ne gândeam, cei cari eram condamnați, unde ne vor duce? Prognosticuri multe: Craiova, Deva, Sărata Văcărești. Eu îmi făceam planul că, într'un an de zile să-mi îmbogățesc cunoștințele tehnice. În închisuriam o închisoare cu etaj, ferestre mari și luminoase, bibliotecă, așa cum am văzut pe din afară, pe cea din Alba-Iulia, din oraș. Vream să ies odată dela Jilava, unde te pierdeai pe coridoarele subterane Jilava, fort militar, fortul Nr. 13, de pe timpul Regelui Carol I. Fortăreața, deasupra căreia se găsea un strat de pământ de cinci metri grosime, cu arbori mari și câmp arabil. Toată apa ploilor se scurgea pe pereții acestei fortărețe. Din umezeală și întunec, moartea te păzea, o moarte lentă dar sigură. De aceea mă vream transportat, cât mai repede, la locul unde aveam să-mi ospățesc pedeapsa de un an. Svonuri circulau că vom fi duși încurând, dar nimeni nu știa unde. Am scris atunci mamei: "Dragă

mamă, să nu-mi mai scri pe adresa veche, din strada, Popa Lazăr. M'am mutat deocamdată aici la Jilava."

Răspunsul mi-a venit repede:

Dragul meu, să fii fălos că ești acolo, că sunt domni mai mari ca tine și sunt închiși. Si sfântu Petru a fost închis și legat în lanțuri de mâini și de picioare, da Dumnezeu l'o slobozit, că el o fost închis pentru dreptate. Multă voie bună la toți frații tăi de suferință. Mamă"

Sunt chemat la cancelaria închisorii.

- Să trăiți, Doamnă Colonel.

- Dumneata ești Nicolae Teban?

- Da, doamnă Colonel.

Imi arată o carte poștală subliniată cu roșu.

- Cine-ți scrie?

- Mama mea, doamnă Colonel.

- Bine, dar adresa e Domnica Furdui.

- Da, doamnă Colonel, mama e recăsătorită.

- Până voi cerceta, te felicit, imi place că ai o mamă atât de curajoasă.

Când m'am eliberat imi spune mama:

- După ce ti-am trimis epistola, m'am pomenit cu jandarii că mă cheamă la canțalărie și mă întrebă: "Mătușă, câți feciori ai? Doi, doamnă jandar. Unde sânt? Apăi de unul nu știu nimic, c'o ajuns domn mare și nu-mi mai scrie și unul, al mai cuninte, care m'o ajutat, îi la Jilăvcală închis, Ce i-ai scris? Apăi să hie cuninte și să asculte de hăi măi mari.... Ai scris ceva de Sf. Pătru? Noa, iac'a-șă, parc'am scris dela mine. Am scris ce-am citit și eu în Sf. Biblie și nu-s minciuni, doamnă jandar... N'or mai zăs nimic numa să am grijă să nu-ți se în tâmple ție mai rău. Pă drum m'am întâlnit cu popa Cerbiceanu și i-am povestit din fir în păr, cum ț'am scris și de ce am fost chemat la jandari și mi-o spus: "Vezi, Nană Nică, dac'o vrut să fie ministru? Acum acolo să-i putrezească oasele". Multă-mim de sfat, doamnă Părinte, i-am zăs, și nu am mai fost la biserică, până n'o murit el. Eu mă plângeam către el și, bată-l Dumnezeu, cum m'o mângăiat.

LA SECRET

În una din zile, prin luna Octombrie, după masă, primim ordin:

Toată lumea cu bagajele afară, pentru plecare. Lutonierul Major Mustăciosu și Plutonierul chelar controlau din celulă'n celulă să nu rămână nimeni și nimic. În mai puțin de-o jumătate de oră am fost toți legionarii în curte, cu bagajele. Ceea-ce nu am putut lua cu noi au fost candelile, lumânările și crucile făcute pe pereti. Se face apelul și șim suntem repartizați în trei grupe:

I. Bartolomeu Livezeanu... Prezent... Treci acolo .

Talnaru Laurian " " "

Socariciu Eremia " " "

II. Toma Simion..... Prezent... Treci acolo

Groza Dumitru " " "

III. Cezar Vasile..... Prezent... Treci acolo

Mircea Pop " " "

Teban-Nicolae " " "

Adrian " " "

Topa " " "

Restul, toată lumea, intră cu bagajele în celulă cea mare din dreapta, mi se pare, No. 8.

Am rămas noi, cei strigați, și așteptam în curte alt ordin. Doi soldați și Plutonierul duc pe dl. Livezeanu în celulă, ferecat, singur. Vine rândul lui Tâlnaru și dispăre și el, apoi al lui Socariciu, Toma Simion cu Groza. În sfârșit, ultimii, noi cinci, pe cari ne-au băgat în celula a doua, de lângă intrare și stânga, mi se pare. Prima era înainte ocupată cu vesela închisorii. Ne-au închis, așa separați, după cum ne-au strigat. Ferecați ne-am dat seama că suntem la "secret". Creșteam în mine și-mi ziceam: se

vede că sunt și eu important, de îndată ce m'au adus și pe mine la "secret". Pe semne Poliția m'a găsit printre cei periculoși, ori poate, chiar o valoare legionară? Iată-mă deci o personalitate. De data aceasta își va da seama și Anania de importanța mea și de deosebirea dintre noi, că el rămăsese în grupul mare. Coccoțat în vâful patului, vorbeam de tribunii Ardealului, dar mai ales de cei din comuna mea.

Mircea Pop, ca să mă întărâte, era ziarist, mă asemuia cu Stefan cel Mare, care era mic de statură, iute la mânie și de grabă vărsător de sânge. Aci mă ridică și mă decretă ca cel mai mare erou, al Ardealului, aci mă cobora, la ciocan și nicovală. După ce termina, cu mine, lua în primire pe Adrian:

- Bine, mă. Să te prindă jandarmii în pădure cu T.F.F.-ul? Te-apuci de un lucru pe care nu-l pricepi. Mai bine vorbeai la radio, acolo cel puțin nu te umpleai de noroiu.... Si tu, Topa, dacă babacu tău, ca profesor universitar, ar avea suflet de părinte, n'ai fi aici, mă. Dar se vede că nici tu nu ești și o fă prea bună.....

Numai de Cezar Vasile nu se lega, că era nervos, ca toți profesorii de muzică, și apoi cu el compunea un cântec de leagan: "Nani, Nani, pulu de leu dormi ușor copilul meu."

Zicea Cezar, că după ce-l va termina, îl va trimite afară, ca operă dela secretul Jilavei, și ne cerea să-l ajutăm. Spre acest scop el ne-a dat fiecăruia câte o hârtiuță cu portative. El credea că toți cunoaștem notele.

- Camarade Cezar, mai bine scrie-l singur tot, că eu îl pot cânta pe yrmă după voi.

Au început să râdă cu toții și iar m'a luat în primire Mircea.

- Camarade Teban, trebuie să cunoști cheia de sol, portativul, un solfegiu doi, că voce văd că ai, ca o capră în timpul mârlițului.

Râdeam de ni se auzea râsul până'n celelalte

celule, iar camarazii care erau în curte priveau mereu spre fereastra noastră, de care nu aveau voie să se apropie.

După patru zile ne scot la aer, în spatele celulelor, în redută, câte o jumătate de oră. La aer pe celule. Pe ceilalți camarazi, dela secret, nu-i vedeam. De-o parte și de alta, și'n fund, pereții erau groși și înalți până la 15 metri. Deasupra noastră cerul. În colțurile redutei, sus, câte o sentinelă. Soldați buni și de treabă, printre ei, unii legionari. Mult ajutor, mult bine și multe informații ne-au adus. Tot dela ei am aflat că au fost aduși aici și Dl. Banea și Dl. Căpitan Siancu. Își ispășiseră pedeapsa de 6 luni la Cluj și-acum, implicați în alt proces, stau la secret, alături de celula noastră. În una din zile, am putut sta de vorbă cu ei, pe când am fost scoși la aer. Sentinela n'a vrut să ne vadă.

- Mai cântă camarade Cezar ceva, îi spunea Dl. Banea. Si începea Cezar cu vocea lui dulce și armonioasă Dealul Negru, Ardealul tânăr legionar sau vreo doină din Ardeal.

- Da, camarazi. Dușmanii vor să ne răpună. Vor reuși să ne bage în pământ corpul, dar sufletul niciodată, pentru că noi avem nu numai credință într'un destin mai bun al neamului românesc, pentru care luptăm și ne jertfim, ci și în Dumnezeu, care este deasupra noastră.

- Credeți, camarazi, în Dumnezeu și iubiți-vă. Dingură dragostea ne ține tari pe pământ și ne apropie de sfințenie. Să credeți din toată puterea voastră în Dumnezeu, Neam și Legiune.

- Uite, eu, odată la Iași, mă pregăteam pentru examene. Nu prea am avut timp suficient să învăț din cauza luptei noastre, totuși cu credință m'am îndreptat spre facultate. În drum mă abat și intru în biserica Trei Erarhi, să mă rog Preacuratei Paraschiva să mă ajute. Cu sufletul liniștit mi-am continuat drumul, pentru a fi la examene. Întâlnesc

un prieten vechiu, fost coleg cu mine și care a terminat cu mult înaintea mea și, din vorbă'n vorbă, a jungem discutând despre paralizia infantilă, pe care mi-o descrie foarte bine.

- I-am mulțumit frumos, ne-am despărțit și am intrat la Facultate.... și ce credeți, dragii mei? Tocmai acest subiect mi l-a dat profesorul. Subiect, pe care eram complet stăpân. Rezultatul a fost "cu laudă". Vedeți, dar, că Dumnezeu face minuni când vrea sau când crede El că trebuie. Fiți credincioși și nu uitați că sunteți legionari. De vom fi chiar uciși cu toți, sufletele noastre vor rămâne neatinsse.

Am vorbit apoi cu Domnul Căpitan Siancu.

- Sunt bolnav de ficat și stomac. Nu știu dacă mai pot rezista mult. Voiu sfârși în temniță, că așa vor canaliile. La procesul dela Cluj le-am spus: "De mă veți omori, vor veni unгурii să mă desgroape. Ungurii contra cărora luptăm de peste o mie de ani. Ei vor fi mai miloși cu noi, decât Domniile Voastre"

- Așa, camarazi, nu dați înapoi. Fiți uniți și credeți în Căpitan. Eu nimic n'am putut face singur pentru Moții mei, decât urmând pe Căpitan. Jurământul ce l-am dat Căpitanului și lui Tetea Amos îl voi păstra și voi intra cu el în mormânt.

Nu vorbea mult, ci puțin și săcădat. Așa-i firea Moțului. Ei au creiat istoria și alții au scris-o.

Căpitanul Siancu lupta de 10 ani alături de Amos Frâncu să capete pentru Moți, Munții Apuseni. De 10 ani procesul se amâna. De 10 ani jidanul Tischler despuia pădurile, lăsând pe Moți muritori de foame. Pe timpul Austro-Ungariei cel puțin, aveau dreptul să taie lemn și să facă din el ciubare și scânduri. Astăzi, sub oblăduirea României, Moții care ținuseră flacăra românismului aprinsă sub un Horia, Iancu și alți Tribuni, nu se mai bucură de acest privilegiu neînsemnat. Mor de foame, ei, vulturii codrilor și apărătorii înverșunați ai graiului strămoșesc.

La moartea tribunului Amos Frâncu, Căpitanul

Siancu jură; "Tete Amos, jur că-ți voi duce mai departe lupta".

Pentru zece ani de exploatare nemilcasă a codrilor, a ajuns două gloanțe, ca Moții să-și recapete moșia.

- Fiți tari, camarazi. Nu ne pot omori pe toți. Să, într'o noapte, tribunii noștri, Banea și Siancu, au fost ridicați și duși dela Jilava la Râmnicul Sărat, împreună cu Tâlnaru și Livezeanu.

În celula noastră, la secret, am fost ținuți zece zile.

De multe ori stăteam rezemat de zăbrelele de fier dela ferestraica ce da spre curte și priveam la camarazii ce se plimbau. Ei nu se puteau apropia de celuli și nici să ne facă vreun semn. Totuși, într'o zi, văd un camarad șezând pe un morman de pământ. Părea că citește ceva. Apoi, discret, făcea semne spre fereastra celulei noastre. Adrian a prins imediat semnele și strigă:

- Camarade, Teban. Ia imediat o bucată de hârtie și un creion și notează ce-ți spun.

Cu un vârf de creion, numai grafitul fără lemn, încep să notez pe perete:

A-f-a-r-a-p-r-i-g-o-a-n-a-t-o-t-i-a-r-e-s-t-a-t-i-v-o-i-p-l-e-c-a-t-i-c-h-i-s-i-n-a-u-b-a-n-e-a-s-i-a-n-c-u-p-l-e-c-a-t.

Cel care ne comunica era comandantul ajutor Popa Ion. Ce bine e să cunoști alfabetul Morse! Dintre noi, doar Adrian îl cunoștea. Ne-am făcut bagajele liniștiți, cu grije de a dosi vârfurile de creion și câteva bucățele de hârtie albă.

Așteptam liniștiți plecarea...

În una din zile, pare-mi-se 15 Octombrie ne-au acos pe câte unul din celuli cu bagajul gata, pentru altă închisoare. La vorbitor ne așteptau doi plutonieri și mai mulți soldați cu armele. Pentru ocheziție corporală și prin geamantane. Nu ne-au îngăduit să luăm nici bani și nici vreun obiect dela fier. Totul era băgat în geamantan, pe care se lipsea o etichetă cu numele fiecăruia. De aici și până la

calea ferată, care era în interiorul închisorii Jilava, de-o parte și de alta, erau cordoane de soldați, cu baioneta la armă și în poziție de atac. Înainte, în spate și pe flancuri, deasemenea soldați, care ne-au escortat cu baioneta la armă până la dubă. Geamantanul îl aducea un altul, care-l depunea în vagonul de bagaje. Locomotiva era sub presiune. Lângă ea un vagon de persoane, rezervat soldaților din escortă, în mijloc duba, în care eram 18 legionari, un alt vagon, în urma noastră, era cu bagajele noastre și în fine ultimul vagon, tot de persoane, din nou pentru soldați care ne escortau.

Ce control! Ce pază și ce mai percheziție! Nici cei mai mari criminali n'au fost tratați cu o atât de mare severitate și răutate.

Mă urc pentru întâia dată într'un tren dubă. Imi zic: Doamne, ajută-mi. În loc să fiu băgat la un loc cu ceilalți camarazi, mi se rezervă și aici cinstea unei celuli separate. Sunt chiar și în tren "la secret". Nu știam că și aici sunt celule. Împreună cu mine erau Socariciu Eremia și Cezar Vasile. În altă celulă se găsea Toma Simion și Sumitru Groza. În duba propriuzisă ceilalți camarazi, toți dela S.E.T., dimpreună cu alții, de prin județul Ilfov.

Înainte cu o zi, camaradul Petre Bucătaru, auzind că vom fi transportați în altă închisoare, a cerut voe plut, major Mustăciosu să ne dea fiecare puțină mămăligă cu brânză. El era condamnat la 10 ani pentru că s'a opus unui gardian de stradă, pe când ducea într'o raniță pistoale și armament pentru camarazi. Pe gardian l-a împins păcatul să-l oprească și să-l cerceteze și cum Petre era din cale afară de voinic, gardianul s'a trezit cu capul și creierii lipit de gardul grădinii Cișmigiu și de aici dăduse năpasta peste el.

x x x

La ora 5 d.m. trenul dubă se pune în mișcare. În celula noastră abia încăpeau o bancă mică, pentru o persoană și un closet armat. De posibilități de e-

vadare nici vorbă. Socariciu, cel mai voinic, ocupa tot locul. Nu puteam sta decât în picioare. Din când în când șeful dubei deschidea ferestruica celulei și se uita să vadă ce facem. Orariul stabilit nu permitea să ne oprim prin gări. Am călătorit toată noaptea, ghemuiți unul într'altul. Spre ziuă, Socariciu cere șefului dubei un pahar cu apă, mâncare nu ni sa dat deloc. Bestia a refuzat. Spre miezul zilei ni se aduce apă, pe care am refuzat-o de data asta noi.

- Pleacă dela fereastră canalie și bestie cu chip de om, îi strigă Socariciu. Calci cele mai elementare reguli, canalie. Socariciu cunoștea regimul în dubă, deoarece abia se eliberase din închisoarea din Craiova, unde a ispășit un an de închisoare, pentru că dase o corecție unui oarecare Rădulescu, care și-a permis să profaneze memoria lui Moța-Marin.

Pe la ora 2 după masă, trenul se oprește în plină câmpie, pe o linie moartă. Ni s'a spus că este o cale ferată a satului Cioc-Maidan. Cântă vântul pe sun roțile vagonului cu sunet de siberie. Suntem pe pământul Basarabiei. Prin crăpătura scândurilor am văzut o câmpie care se întindea cât cuprindeau ochii. Câteva pluguri, trase de boi mici, brăzdau pământul. Figuri de oameni speriați apăreau pe câmp. Mă credeam în Rusia, în Siberia. Acum regretam Jilava. Mai bine era acolo. Cel puțin vedeam figuri mai obișnuite oarecum.

Cam pe la ora 6, trenul se pune din nou în mișcare. În gara Tighina a oprit puțin. Camarazii din dubă au început să cânte Sfântă tinerețe legionară... La ora 11 scara am ajuns la Chișinău.

x x x

Nu-mi mai amintesc bine data sosirii aici, la Chișinău. Stiu doar că dela duba noastră și până în stradă unde ne așteptau două autobuze rechiziționate, două cordoane de polițiști, cu lanțuri și pistoale în mână formează un coridor. Suntem coboriți unul câte unul, escortat fiind de către un poli-

tist cu pistolul lipit de spatele nostru. Lumea de prin gară se apropia tot mai mult să vadă ce se petrece. Un hohot de râs a izbucnit la un moment dat. Întâmplarea făcuse ca unuia dintre polițiști, celui mai voinic să-i cadă sorocul să excorteze pe unul din cei mai mici camarazi. Era un camarad din Brăila, care luase o condamnare de 6 luni, pentru că noaptea lucra în tabăra legionară, iar ziua mătura în biserică, unde era servitor. A fost ridicat pur și simplu din biserică, în zi de duminică, pe când aprindea lumânările în Sfântul Altar.

Încadrați de către un plutonier sau sergent instructor, am luat loc în cele două autobuze. Bagajele veneau în urma noastră cu un camion. Autobuzele s'au pus în mișcare, fiind păzite de polițiști pe motocicletă, armate cu mitraliere și care ne încadrau de toate părțile. Pe la ora 11 jumate, noaptea, am intrat pe poarta vestitei închisori din Chișinău.

ÎN ÎNCHISOAREA CHISINĂU

Ajunși aici, sub puternică pază, ne-am dat jos din autobuze. După ce ni s'a făcut apelul, soldații din escortă, care ne-au însoțit de la Jilava, precum și poliția motorizată din Chișinău, au plecat.

De-acum suntem sub cnutul directorului Mănaru Emil ajutat de Primul gardian și de spionii Ministerului de Interne, camuflați sub "funcționari administrativi".

Între cele două porți mari, care despart curtea administrației de închisoarea propriuzisă, numită "corpus", se află un coridor. Aici ni se rețin toate bagajele și ni se face o percheziție corporală mult mai severă decât aceia de la Jilava.

După aproape două ore, am fost introduși în

"corpus". Deși târziu în noapte, când deținuții trebuiau să doarmă, gălăgia și zgomotul bocancilor noștri pe pispădea de piatră i-a trezit. Am auzit voci, dar n'am putut distinge, căci veneau din funduri de celulă. Nu știam că sunt legionari și aici.

Pe scări și trepte de piatră și ciment, ne urca sus pe toți într'o singură celulă. Pe jos ciment și câțiva snopi de paie drept paturi și așternut. Celula era de formă perfect rotundă și aveam două ferestre înalte și înguste în formă de cruce, cari dădeau înspre interiorul închisorii. În colț, lângă ușă, erau nelipsite două hârdaie, pentru apă și necesități.

Celula aceasta se numește "basca" și se află în turnul cel mai înalt al închisorii. Se spune că odată intrat aici, nu mai e nici o speranță, nici de evadare și nici de vreo grațiere. Este special construită pentru criminalii feroci și tâlhari. Odată intrat aici, ești uitat și de oameni și de justiție, doar mirosul hoitului intrat în putrefacție, dacă o bligă direcțiunea să intervină.

În bască ne-au ferecat ușa cu un drug gros de fier, așezat diagonal și asigurat cu un lacăt. Am dormit până la ora 6 dimineața, când sunetul strident al unui clopot ne-a trezit, umplându-ne de spaimă și groază. Nici un sunet nu este mai înfrigorant decât acesta. Când l-auzi pentru întâia dată, par'ca auzi moartea cu coasa în mână gata să te înhațe. Vezi cum se deschide pământul să te înghită. Un sunet care vine din străfundurile pământului, cu toți dracii închipuiți. Tremuri de spaimă și groază, ești năucit de sunetul amestecat cu crivățul, care pornește din spăimântătoarea Siberie. A fost foarte greu până ne-am obicinuit cu clopotul și multă vreme îmi țiuia în urechi și îmi trecea ca un fior prin tot corpul, chiar după ce am ieșit din închisoare.

A doua zi ne-au dus la baie. Frizerii și personalul de aici sunt toți deținuți de drept comun, improvizați în această meserie. Aici se caută prin

buzunare, se fura câte o haină mai bună, iar venitul se împarte cu Primul gardian. Deținuții cei mai smecheri și cu mai multă experiență sunt totdeauna favoriții gardienilor. Tot din mijlocul lor se impune unul ca șef, de ordinul căruia trebuie să asculte toți și nu arareori directorul cu funcționarii și gardienii sunt duși de nas de acesta. Bineînțeles că furturile aici sunt permise, ba chiar dorite de către autorități, care-și primesc partea leului din ele.

Pe noi nu ne-au furat, pentru că n'aveau ce și, pe de altă parte, pentru respectul ce ni-l păstrau. Când ni se adărsau, întrebuițau cuvântul: "Domnule legionar". Mai mult, se întreceau între ei ca să intre în grație, știindu-ne deținuți politici. Pentru ei cuvântul de legionar însemna totodată și un om cult, bine progătit, dar mai ales curajos și drept. Au fost cazuri când cereau ei să se satisfacă anumite cereri, făcând abstracție de protocol și regulament.

- Măi, aștia nu-s hoți ca noi. Aștia sunt oameni culți, spune odată unul din ei către altul, care și-a permis un gest nepotrivit.

Intorși în corpus ne-am văzut cu ceilalți camarazi sosiți înaintea noastră. Dintre cei ale căror nume îmi mai amintesc că au trăit împreună cu mine clipele din această blestemată închisoare, au fost următorii:

Anania
Andronescu Gh.
Babin Grigore
Badea Constantin
Bălănescu
+ Borza Virgil
Ciocâltau
Cezar Vasile
Cervinski Ctin
Cuțumina Stavri
Caravia

Pop Mircea
Partenie Sandu
Pandrea Petre
Popa Petre
Popoacă Radu
Punguță Victor
Păucă Dumitru
Pavlușcă
Rogojanu
Rășcanu, preot
Rusalim Gh.

Creangă Ioan	Socariciu
Chirilă Ioan	Sogoreanu
Diaconu	Sultan Donat
+ Dumitrescu Ioan, stud. Med. Cluj	Tucan Boris
Dumitrescu Nicolae	Teodorescu Nicolae
Florescu Nicolae	Trica Constantin
Gherghescu	Toma Simion
Gheorghiu	Tătaru Ioan
Groza Dumitru	Todiran
Herescu Stefan	Tarnovschi
Mereuță Simion	Tismănaru Ioan
Mircea Constantin	Vlăsceanu Ioan
+ Nicolicescu	Vasilie Ioan
Nițu Ilie	Vlad Vasile
+ Istrate Ioan	Vlad Gavrilă
Ioan	Ursu Petre
Iosif Ioan	Opatschi
Grupul din Basarabia, grupul din Iași, etc, etc.	Zissu Constantin, medic

x x x

Inchisoarea Chișinău este foarte mare și veche, cu zidurile negre de vremi. Privită din afară, îți inspiră cea mai mare groază. A fost construită după sistemul rusesc, pe timpul țarilor. Este afară din oraș, lângă cimitirul găgăuților, iar în dosul ei se întinde un câmp de instrucție militară. Zidul ce o înconjoară este înalt de 3 metri și gros de jumătate, numai din blocuri de piatră prinse în ciment. Din distanță în distanță, sus, se află câte o gheretă din lemn, ca post pentru gardienii de pază.

Prima curte, cu o poartă mare de fier este străjuită de gardieni cu puști și pistoale la intrarea din stradă. În stângă se află biroul directorului, locuința și atelierile de fierărie și de rafie. În dreapta, biroul administrativ, baia, bucătăria, iar mai în fund infimeria și spitalul. În această curte au acces funcționarii și deținuții de drept comun, cu pedepse mai mici de 6 luni și care fac diferite servicii.

Inchisoarea propriuzisă, numită corpus, are două

porți mari de fier. Intre ele este un spațiu de-a dreapta și de-a stânga lui câte o celulă bine amenajată pentru unii condamnați favoriți ai regimului, apoi o sală de ședințe și lectură, cu bibliotecă, pe care noi, legionarii, n'am avut voie să o vizităm niciodată.

A doua curte are o formă dreptunghiulară și este pardosită cu blocuri de piatră și ciment. Nici un fir de iarbă nu se poate vedea aici. În ea sunt scoși la aier, câte o jumătate de oră la zi, cei condamnați la 15-20 ani muncă silnică, după ce și-au ispășit pedeapsa celulară. Aici am fost și noi, legionarii. Mai era acolo și o biserică, lăcaș de rugăciune și reculegere în care oficia un preot și el pedepsit. Se încărcase Sf. Sa cu multe păcate și, ca să nu-l caterisească, i-au dat drept pedeapsă, biserică pușcăriașilor. Ne-am rugat și noi în acest lăcaș. Ba am pus la cale un cor dirijat de Cezar Vasile, profesor de muzică.

Biserica era mică, dar foarte bogată. Icoanele, toate, aveau cadru de aur ori de argint, la fel candelaburul și sfeșnicile. Odăjdiile preotului erau din fir de aur. Se spune că este una din cele mai bogate capete ale închisorilor din România.

Din această curte se intră în celulele dela parter și etaj. Legionarii care au trecut pe acolo le cunosc, și, alături de ei, zecile de mii de suflete care s'au perindat prin închisoarea aceasta, vinovați ori nevinovați. Lungi de trei metri, late de un metru și înalte de trei metri, aveau o ferestruică mică cu grilaj de fier, ce da înspre curte. Ferestruica era sus, aproape de tavan, ca să nu poți ajunge la ea și razele soarelui nu pătrundeau decât o jumătate oră pe zi. Pe jos, erau cu ciment, iar drept mobilier aveau un pat mobil, din fier acoperit cu o rogojină veche, o pernă umplută cu paie și o pătură tot veche. Pe timpul Tarilor, patul se încuia cu lacăt ziua, încât nu puteai să te așezi pe el. Intr'un colț mai era un stâlp de ciment, în care erau înfipite două belciuge de fier și de care

era legat condamnatul. Lângă ușă, eternele hârdaie. Două cuie mari din lemn susțineau o scândură pe care ne așezam blidul de pământ, cana de băut apă, tot de pământ și o lingură de lemn. Așa sunt celulele "la secret", din închisoarea din Chișinău.

În afară de aceste celule, mai sunt altele, la subsol, numite camere de fum, în care erau introduși cei cari comiteau crime în interiorul închisorii sau criminalii și tâlharii de drumul mare cari, în loc de-o jumătate de oră la aier, făceau o jumătate de oră la fum. E ceva groaznic, ceva de neînchipuit. Am trecut și noi pe acolo. În altă parte, voi scrie cum am ajuns acolo. În corpus, noi, legionarii aveam celulele unele lângă altele. Dormeam câte 4-10 unul lângă altul jos, pe ciment, căci nu erau paturi. După multe eforturi, am obținut rogojini. Unii dintre noi au primit din afară și câte o pernă mică, dintre acele ce se punca ca podoabe pe canapele. Dormeam înghesuiți unul într'altul, căci ne era frig.

Ne-am organizat și într'o săptămână am transformat toate celulele. În fiecare aveam zugrăvit în cărbune pe Maica Domnului și Mântuitorul, iar pe coridoare câte o candelă. Ni s'a permis să cumpărăm lumânări pentru biserică.

Deșteptarea se făcea la ora 6 dimineața, prin sunetul clopotului și închiderea la ora 6 seara, prin acelaș clopot.

Ziua aveam voie să ne plimbăm prin curte, dar cum eram mulți, plimbarea o făceam pe rând, nu toți deodată.

Mâncarea ce ni s'a servit tot timpul a fost: ciorbă de sfeclă cu 3-4 cartofi, la 120 de legionari. Cioroba era mai mult cu numele, în realitate era apă curată din fântână, fiartă cu sare neagră, din aceia care se dă oilor. Vinerea aveam în program ciorbă de carne, pe care n'am văzut-o însă niciodată. La masă ni se mai servea un chirpic de mămăligă, plin cu pietre, sfoară, excremente de șobolani, cărbune, etc. Mălaiu necernut. La fel și la ora

4 d.m. Dimineața nu primeam nimic. Abia după vreo patru luni, ni se dădea o lingură de terciu dimineața.

La început vedeam toate gunoaiile din ciorbă și mămăligă, dar mai târziu ne-am obicinuit și cu acest spectacol. Ca să cureți un chirpic de mămăligă sau să scoți tot ceea ce era străin în ciorbă, înseamnă să renunți la mâncare.

Ceremonialul mesei se petrecea de-a lungul coridoarelor, unde așternam pe jos rogojini, drept fețe de masă. Ne așezam fiecare la locul nostru. Camaradul de serviciu ne așeza castronul în față, plin cu ciorbă și chirpicul de mămăligă, un cățel de usturoi, o ceapă la 8 persoane și o optime de pâine, cumpărate de noi. Când totul era împărțit, camaradul de serviciu spunea rugăciunea: "Mânca-vor săracii și se vor sătura și vor lăuda pe domnul...". Ne așezam toți turcește și mâncam. Când ultimul a terminat cu mâncarea, același camarad de serviciu spunea: "Mulțumescu-ți Tie Doamne, că ne-ai săturat de bunătațile Tale pământeste...." Ne spălam fiecare castronul și-l așezam într'un colț, toate la un loc. Rogojinile se ridicau, se mătura și apăla pe jos cu un fel de motorină.

Duminea mergeam toți la biserică închisorii. Aprindeam câte o lumânare și ne rugam Atotputernicului pentru Căpitan și Legiune, pentru noi și pentru toți martirii noștri.

- Dvoastră mi-ați transformat biserică în adevărat raiu și lăcaș al lui Dumnezeu, spunea odată din fața altarului preotul ce servea.

În adevăr corul nostru, dar mai ales ținuta noastră, făcea și pe ceilalți deținuți să frecvențeze biserică. Înainte de venirea noastră, abia dacă intra unu-doi dintre delicvenți la Sf. Biserică și atunci o făceau din obligație, fiind de serviciu.

Cu acești nenorociți ne-am împrietenit repede. Toți simțeau nevoia să mărturisească și povestescă nenorocirile și crimile pe cari le-au comis, și cari, de multe ori, aveau ca substrat, o răzbunare.

ori o nedreptate. Un caz, din multele mii:

- Am avut zece ani muncă silnică. Doi i-am făcut singur în celulă și de trei am voie să ies și eu în curte câte două ore pe zi și azi la biserică. Cred, că o să-mi mai scadă dănepedeapsă, că m'am purtat bine.

- Aveam un pământ alături de un bogătaş. În fiecare an îmi tăia cu plugul câte o brazdă-două, până am rămas cu jumătate. Mi-a scos piatra de răzor și o muta de câte ori ara. Am fost la jandarmi, la notar, la judecător, să mă plâng, dar nimic nu iau făcut. Când m'am dus la el acasă să mă plâng, m'a luat la bătaie. Am suferit, n(am zis nimic. Jandarmii, notarul și judecătorii mi-au promis apoi că-mi fac dreptate, dacă le dau ceva. Am vândut vinul ce-l aveam, ceva grâu și le-am dat, dar boierul tăia mai departe din pământul meu moștenit dela tata. Atunci m'am hotărât să-mi fac singur dreptate. Am pus plugul în brazdă și am început să-mi întorc pământul. A doua zi, eram aproape pe terminate când a apărut boierul cu un biciu și două slugi, au început să mă înjure și au tăbărit pe mine. Seara m'am plâns din nou la jandarmi, dar nimic nu i-au făcut. I-au dat lui dreptate. Am plecat, hotărât să-mi apăr pământul. Pe lângă plug am mai pus în car și o sapă ca să scot rădăcinile. Am pus piatra de hotar la locul ei, am înjugat boii și mă pregăteam să ar, când a apărut boierul și nici una nici alta m'a împușcat, uită aici, în picior.... Am luat atunci și eu sapa și i-am pus capul lângă piatră... Eu aici, el mort, iar pământul l-a vândut coșia ca să plătească avocații.... dar Dumnezeu îmi va ajuta și voi scăpa încurând.... Dar ce ați făcut D-Voastră de sunteți închiși....? Nu-i dreptate în lume, domnule legionar....!

Duminea următoare, corul nostru, mai numeros și mai bine instruit se transformase par'că într'o ceată de îngeri. Nu știu dacă am fost vreodată mai pătruns de rugăciune ca atunci. Când s'a cântat: "Cu noi este Dumnezeu, înțelegeți neamuri și vă

plecați..." toți camarazii aveau lacrimi în ochi, toți deținuții plâneau. Plâneau hoții de drumul mare, plâneau feroșii criminali, plâneau preotul, plâneau icoanele și biserica toată. Incremenit cu cerurile în fața Altarului, preotul printre lacrimi zise:

- Nu mai suntem în închisoare... suntem în rai. Copiii mei, voi sunteți îngerii în Oastea Domnului. Voi dărâmați piatră de pe cel mai împietrit suflet. Dumnezeu să vă binecuvânteze.

Ore, că în cei 15 ani, de când servia ca pedepsit în această biserică, nici el nu a fost vreodată mai pătruns de misiunea ce-o avea ca acum. De-accea ne-a făcut și mult bine.

Domnule legionar, ați auzit că o femeie a născut aici în închisoare? A fost condamnată la trei luni... A dat ordin Ministerul de Interne ca toate casele, zidurile să fie spoite cu var. Nici o culoare, numai alb. Femeia a băgat în var și puțină albăstreală și a spoit fața casei. Jandarmii au amendat-o cu 500 lei și, cum n'avea de unde să plătească, că de șase luni bărbatul era concentrat și are și doi copii mici acasă, a fost condamnată să-și plătească amenda cu închisoare... De nu așa avea lanțurile acestea la picioare, cine știe ce judecată le-ași face eu. N'am făcut crime. Furam doar cai pe care-i vindeam peste Nistru. Când o să scap de aici și am să scap, nu mai fur cai, voi fur jandarmi, care ne stăpânesc Basarabia. Imi fac o ceată, că mai am prieteni afară, și unde aud că sunt jandarmi îi omor cu mâna mea, îi leg cu pietre de picioare și-i fac pod peste Nistru... Unde-i dreptatea....? Ce face Dumnezeu....? Acum văd și eu și înțeleg pentru ce sunteți Dvoastră aici....!

Autorităților închisorii nu le convenea contactul nostru cu deținuții. Gardienii și directorul nu-și mai încesau cota ce li se cuvenea dola barbut și jocul de cărți. Furtul și bătaia dintre ei au dispărut. În locul acestora, au venit puținele

noastre cărți și Sfânta Scriptură, pe care le împrutam deținuților până la altă Duminecă. Mâncarea așa rea cum era, dar din care Mănarul fura jumătate, acum trebuia să le-o dea întregă, deci pagubă pentru director. Primul gardian venea acum treaz la închidere, nu se mai putea îmbăta, pentru că nu mai "pica" nimic. Au făcut atunci raport la Direcțiunea Inchișorilor și ne-au mutat în a doua curte, lângă spital. Pe deținuți îi considerau convertiți la legionarism. Devenisem o forță de care ei aveau frică, aveau frică de o eventuală răscoală și așa am scăpat de corpus. Mutați în cele cinci celule, fără paturi, doar cu paie pe jos, am întâlnit și grupul basarabean, condus de Instr. Legionar Tucan Boris. Erau peste 20, aproape toți țărani.

Dormeam acum înghesuiți, căci ajunsesem să fim peste 120 camarazi. Am chemat atunci pe procurorul general și s'a prezentat un căpitan să ne asculte cererile:

- Ce doriți Dvoastră...?
- Domnule Procuror, nu avem paturi...
- Scrie tot ce spun Dlor, se adresează procurorul aghiotantului său.
- N'avem apă la closet...
- Scrie...!
- N'avem hârtie igienică...
- Scrie...!
- Ni se opresc scrisorile și pachetele.
- Scrie... Scrie!... Mai aveți vreo dorință?
- Da, să ni se aplice regimul deținuților politici.
- Scrie!...
- Dimineața nu ni se dă nimic de mâncare, iar mâncarea este apă caldă cu napi...
- Uite ce este Domnilor, eu am să raportez chiar azi Domnului General Antonescu, care este seful corpului III armată și vă simpatizează. Sunt mai mult ca sigur că vi se va da satisfacție...
- Să trăiți, Domnule Procuror, să trăiți.
- E o camalie asta. Il cunosc foarte bine. N'are

să ne facă nimic, sau cel puțin să ne mute pe noi, cei din Basarabia, la închisoarea militară. E o bestie, spune Tucan Boris, pe când se retragea cu Socariciu Eremia într'un colț.

- Uite, Irimuș, în celula No.1, lângă sobă, am tăiat scândurile dela dușumea încât să poată intra un om mai voinic. Sunt lipite puțin cu cleiu. Sub paie ai o foarfecă mare de croitor, două pânze de fereastră, lumânări și cleiu.

A doua zi grupul basarabean, în frunte cu Tucan, au fost mutați la închisoarea militară. Într'o săptămână au fost terminate paturile comune, câte unul ori două, după mărimea celulei și'n care dormeau 10-20 camarazi pe un pat. Eu am fost repartizat în celula No.1 cu următorii: Nicolicescu, Borza, Diaconu, Partenie, Cezar Vasile, Andronescu, Mircea Constantin, Ion din Făcăieni și Socariciu.

Ziua ne plimbam prin curte toți împreună, aveam dispoziție să nu ne depărtăm mai mult de 4 metri dela zidul celulelor, deoarece zidul înspre curtea mare nu era terminat. Noaptea ne închideau doar cele două uși, dela coridor. Puteam uza de closet și comunica cu celelalte celule.

T U N E L U L

Într'o zi sunt chemat de camaradul Nicolicescu, dimpreună cu Mircea Constantin și Andronescu. În celula noastră am depus, în fața lui, jurământul cu aceiaș ceremonie, cu aceiaș adâncire sufletească și aceiaș credință ca la Gutenberg, în fața șefului de cuib, Comandantul Ajutor, Toader Ioraș. Ne-am pregătit pentru orice. Misiunea ce ni s'a încredințat era să săpăm o galerie până afară.

Seara, după închidere, întru sub pat, desfăc scândurile încleite de Tucan și, înaramta cu foar-

cele de croitor, încep să scurm pământul până umplu un sac, apoi intră alt camarad și face același lucru, umplând deasemenea un sac cu pământ, mai mult de acești doi saci nu aveam. Ceilalți camarazi jucau șah cu piese făcute din mămăligă, ori spuneau povești. Nimeni n'ar fi bănuț că sub pat se lucrează pentru evadarea celor ce trebuiau să iasă.

Cele două uși dela coridor fiind zăvorâte, puteam lucra liniștiți. Înainte de deschidere, Mircea, cu sacul ascuns sub palton mergea la closet și-l turna într'un hârdău, iar eu cu un furtun cu apă îl transformam în noroiu și-i dădeam drumul în canal. Dacă n'am fi procedat așa, s'ar fi înfundat canalul care era foarte îngust. Speram să ajungem cu tunelul într'o pivniță unde să depozitam pământul, dar n'am dat peste es.

Am săpat cam vreo patru metri, apoi am continuat pe lângă zidul celulei noastre în direcția cimitirului găgăuților. Credeam că, odată ajunși în pivniță nu va mai fi nevoie să ducem pământul la closet și deci ar fi mers treaba mai repede, dar n'am reușit să dăm peste ea. La lucru ne foloseam de lumânările pe care le cumpăram pentru biserică și din cari o parte o rețineam pentru acest scop. Pe lângă zidul celulei, am ajuns cu tunelul până în curte și de-aici ne mai trebuiau trei-patru metri spre a ieși afară, înspre cimitir, dar ne-am oprit din lucru, când am auzit de moartea Căpitanului.

U N P R E O T

Incurând se adaugă grupului din închisoare și alți camarazi printre care și un preot. La îndemnul lui, am improvizat pe coridor un mic altar, dând fie care câte ceva, un prosop, o iconiță, o cruce, o pătură veche în loc de covor și o periniță pentru genunchii preotului.

În fiecare seară, după închidere, Sfinția Sa Părintele Rășcanu din Galați făcea serviciu. În prigoană, spunea el, să ne rugăm în genunchi. El firește pe perină, iar noi pe pespedea de ciment, stăteam în genunchi în tot timpul slujbei, care dura câte două ceasuri. Două ceasuri în genunchi pe piatră, pe lângă toată bunăvoința ce-o aveam ne venea greu. Trupurile noastre, slăbite de bătaii și mizerie, nu mai puteau suporta această postură timp îndelungat și mintea nu mai putea urmări vreme de două ceasuri rugăciunea. Mi-aduceam aminte de școala primară, în care eram pedepsiți să stăm în genunchi pe boabe de porumb, când nu știam lecția. Nu puteam să separăm ideea de pedeapsă, de cea de stat în genunchi.

Din disciplină, am îndurat aceste pretenții, dar cum slujba și rugăciunile se înmulțeau mereu, am început să ne aducem și noi perine din celulă, să le așezăm sub genunchi, mai apoi să ședem pe ele în tot timpul serviciului.

Preotul își juca bine rolul. Avea o voce mică-roasă, de credeai că acum a poposit din cer. Ii lipseau doar aripile de înger și titirezul. Pe de-așupra, avea și el o condamnare la opt luni și aștepta decizia finală, deoarece apelase sentința de condamnare și spera să fie achitat. Într-o zi, fără să vreau, auz pe Socariciu spunându-i lui Toma Simion:

- Mai dă-l în colo, nu vezi că-și bate joc de noi. Ce? Asta-i rugăciune de două ore și în fiecare seară? Nici călugării din schit nu se roagă atât de mult ca noi...

- Taci, măi Irimuș, de ce ești rău? Asta-i meseria lui.

- Bine, bine, să se roage atunci singur și pentru noi dacă asta-i meseria lui, eu, eu nu mai vin la rugăciune.

Stia Irimuș ce știa căci atunci când s'a auzit de moartea Căpitanului, cine a fost cel dintâi care a dat bir cu fugiții. Sfinția Sa, Popa Rășcanu. El s'a lăpădat primul de Garda de Fier, dac'o fi fost

cândva în ea. El a cerut să fie imediat izolat de noi și să treacă la deținuții de drept comun, în corpus, să încondeze tot ce auzea dela noi și să raporteze lui Mănarul.

De văietat cine se văeta mai mult decât el: "Suntem pierduți. Ne împușcă pe toți, hai să dăm declarații de desolidarizare..." încât cu foarte mare greutate s'au potolit spiritele.

CONSILIUL DE JUDECATA

Fiind mulți în închisoare și neștiind cum să omorâm vremea, ne-am apucat să jucăm o piesă de teatru, improvizată de unul din camarazi și intitulată: "Consiliul de judecată". Distribuția rolurilor s'a făcut în felul următor: Președinte de Tribunal, Avocatul Iosif Ioan, care-și luase un brâu roșu, un prosop alb pe piept și o pălărie întoarsă pe cap, drept uniformă de magistrat. Procuror general era Borza. Apărător din oficiu Socariciu. Acuzații Mircea Pop și Rogojanu. Grefierul: Teban.

Mi-au dat o ramă de ochelari, fără sticlă, două perine, sub haină, ca să am forme mai rotunde de grefier, și câteva cărți subsuoară.

Asistența, formată din toți camarazii, stătea pe perne turcește, din lipsă de fotolii și loji.

Într-o liniște de mormânt, la orele 8 fix, începe reprezentarea. Închiderea se făcuse la orele 6 și nimeni nu ne mai putea deranja.

Gardianul cu paza, găsește celulele goale și rămâne perplex, vrea să dea alarma, dar mai face o dată rondul și aude de data aceasta o tusă. Pune urechea la ușa și ascultă:

- Doamnă Președinte, Doamnă Procuror... e vinovat de trădare... Muncă silnică pe viață...

- Conform articolului No. 75, acuzații nu se pot

pedepsi, din lipsă de dovezi...

Urmează alte acuzații și alte apărări, cari-l zăpăcesc și mai mult pe gardian și atunci se duce să cheme pe cel care era sus pe zid și urmăresc acum intrigăți amândoi piesa, hotărându-se de data aceasta să meargă să dea alarma, când deodată răsete și aplauze izbucnesc din asistență și bieții oameni se dumiresc, că este vorba de o farsă.

Mizeria pe care o înduram nu ne oprea să facem glu-me și îndeosebi seară, după stingere, în cari unii din camarazi excelau.

- L-or fi luat și pe el? rupe tăcerea odată Borza.

- Pe cine? întreabă curios Partenie.

- Să vezi, tata avea moștenire acasă, dela părinți, un ceas mare de perete, un pendul cu o limbă mai lungă de-un metru și un disc gros din aramă, care cântărea la 10 kg. Ce frumos era, îmi pare rău de el!

- Pentru ce să-l ia?

- Să nu se dăime zidul...

- Dar ce-are aface zidul cu pendulul?

- Păi, să vezi, tata-l are de vreo 25 de ani și umbra limbei a făcut o gaură mare în perete de pu-teai бага capul prin ea...

Noi am izbucnit în răs pe seama lui Partenie, pe care nu-l puteam face niciodată să zâmbească decât cu mare greutate. Era din cale afară de sfios și închis dar cu timpul s'a mai domesticit și el. Partenie nu se da bătut. Hai să vă cânt și vouă ceva, zise el!

Luă două linguri de lemn și un fund de cutie veche și gata era jazzul. Borza scotea pe nas niște sunete ce imitau saxofonul, iar Partenie bătea toba, făcând exhibiții cu cele două linguri, distrându-ne pe toți.

A trebuit să treacă mai multe seri și zile, până să se lămurească gardienii de unde vin acordurile havaiene.

Altă distracție preferită era jocul de șah. Fi-

gurile erau făcute din mămăligă și pâine. L-am învățat și eu și jucam cu Mircea Pop, Borza și Groza.

Inchisoarea nu prezenta un obstacol de netrecut nici în deprinderea profesională. Astfel, Nicoliescu era ocupat toată ziua cu problemele de calcul integral și diferențial. Chiar și noaptea dormea cu cartea de matematici sub cap.

Rogojanu, filosof, simțea nevoia să țină lecții de filosofie și să ne explice fenomenele sufletești, puterea minții, proprie ființei umane, etc, etc, în timp ce Ing. Gheorghiu, admirabil desenator, a pictat în toate celulele pe Mântuitorul, așa cum îl desenase și la Jilava.

Diaconu se specializase în cusături, în care era neîntrecut și dovedea o îndemânare vrednică de o femeie. Cosea batiste dintr'un cearcaș rupt și vechiu, le ținea, făcea găurele întocmai ca o mireasă ce-și tregătea zestrea.

Ocupația lui Cesar Vasile și a camarazilor cu voci mai răsărite era corul, ale carui repetiții se făceau în celula noastră. Intr'o bună zi am asistat și eu la repetiții.

- La, do, mi... dă tonul Cesar și încep să silabisească: "La râul Va-vi-lo-nu-lui, a-co-lo am stat și am plâns... dă-râ-ma-ți-l... dă-râ-ma-ți-l.... dă-râ-ma-ți-l... până la te-me-li-a lui..."

Fraza cu "dărâma-ți-l" nu-i ieșea nicidecum bine și atunci trebuia repetată. Cesar devenea nervos, dădea din nou tonul din zdrângul ce-l avea și corul reîncepea:

- Dă-râ-ma-ți-l... dă-râ-ma-ți-l.... dă-râ-ma-ți-l...

Monotonia muzicii m'a făcut să aștipesc, poate c'oiu fi și adormit și chiar visat, căci nu-mi mai dau bine seama, știu doar, că m'am trezit la un moment dat strigând:

- Da, dărâma-ți-l odată și lăsa-ți-mă să dorm.

Toți cei prezenți au izbucnit într'un răs binefăcător, căci le-a permis să-și destindă nervii, prea puși la încercare de atâta repetiție. Singurul

care n'a putut râde și care m'a dat și afară a fost Cezar, conducătorul corului, însă nici așa n'a fost chip să mai continue cu "dărâmarea zidului Vaaaviloonului", căci nimeni dintre cei ce cântau nu a mai putut deveni serios.

Cezar m'a raportat lui Toma Simion și mi s'a interzis să mai fiu prezent la repetiții, însă nici nu era necesar, căci era deajuns să trec cu camaradul Ciocâltău din Iași care măsură vreo doi metri în înălțime, prin fața celulei, ori pe la geam, așa ca să fim văzuți de camarazii din lăuntru și "dărâmarea" era zădărnicită. În cele din urmă a trebuit să se renunțe la cântec, pentru că nimeni nu mai putea păstra seriozitatea necesară repetițiilor.

Pasiunea fiecăruia dintre noi, fie ea cât de neînsemnată, era înregistrată de camarazi și nu o rareori ne trezeam cu epitete, cari ni se adăugau numelui și ne rămâneau pentru toată viața. Astfel camaradul Teodorescu Nicolae din Tg. Ocna, care era un pasionat fumător și când n'avea tutun ori țigări, lua pe furis câte un chiștoc, a rămas Teodorescu-Chiștoc.

Luat peste picior de către camarazii lui, a făcut odată promisiunea solemnă că se lasă de fumat. Sôcariciu, ca să-l pună la încercare, a adunat în celulă vreo 40 de fumători, cu consemnul să aibă gata toți o țigară pe care s'o aprindă la un semn dat.

Adunați în celula lui Teodorescu, încep fiecare dintre ei să facă aluzii: "Mai, așa așa fumă o țigară". Altul: "Ptiu, cum mi-ar potoli nervii o țigară" etc. etc. și, la semnul convenit, cei 40 de fumători își aprind țigările și-i suflă lui Teodorescu nori de fum în față. Terminată treaba, și-au aruncat toți muclele țigărilor în colțul celulei... A doua zi aceștea au dispărut și Teodorescu fuma liniștit pe pat...

- Ce să fac, dacă sunt nervos... Nu cer dela nimeni țigări... Fac economii... etc. etc.

Intr'o bună zi s'a eliberat și a plecat din în

închisoare botezat Teodorescu-Chiștoc.

Camaradul Opatschi, puțin cam desechilibrat, nu voia să dea la comun alimentele pe care le primea de afară, ci le strângea într'un cușor de nucle. Două sticle pline cu lapte, aveau însă gâtul prea lung că să poată intra în coș și atunci unul din camarazi, fără să violeze coșul sau sticlele, le-a înclinat puțin numai și conținutul lor s'a scurs în castron. Opatschi, furios, a început să facă scandal, dar... prinde hoțul, dacă poți, căci urme nu rămăseseră nici pe sticle nici pe coș.

Lecția a prins însă și Opatschi aducea alimentele ce le primea la comun.

O PEDEAPSA

Ca să ducem o viață cât mai ordonată, ne-am organizată și aici pe cuiburi. Printre șefii de cuiburi a fost și Cuțumina Stavre, sub al cărui ordin sunt și doi camarazi din Brăila. Unul Bălănescu, comerciant, celalalt, i-am uitat numele, un croitor. Doi camarazi mereu veseli și plini de humor. Cuțumina vrea ca cuibul lui să asiste la lecțiile de matematici pe care le predă și speră ca, în două trei luni, să ajungă la algebră superioară cu ei... Croitor și algebră!

- Camarade șef de cuib, n'am fost la lecție.... am uitat...

- Drept pedeapsă, azi vei mânca ultimul dintre camarazi, îi ordona Cuțumina.

După vreo două ore îi ordonă celalalt.

- Camarade șef de cuib, eu n'am fost la lecție...

- Vei mânca ultimul de-seară!

La ora patru, când se servește cina pe celule și cuiburi, cei doi camarazi așteptau care să fie

ultimul....

- Pentru ce mai aștepti?...

- Nu știm care suntem ultimul, camarade șef!...

Si au izbucnit cu toții într'un râs pe socola teala lui Cuțumina și a algebrei lui.

Dl. Păucă Dumitru, fost revizor școlar, azi pensionar, își dă toată silința să ne învețe limba germană.

- Aș dori, spune dânsul, să învățați cât de cât această limbă cu care oriunde veți fi, vă puteți ușor descurca. Aveți ocazia acum, cât suntem împreună, mai târziu vă va prinde bine.

Este cel mai bătrân dintre noi, în vârstă de 62 de ani. Il respectăm nu numai pentru vârsta lui, ci și pentru inteligența vie și cultura pe care o are. Respectuos cu toții, ohibzuit și răbdător ca un părinte, cunoaște la perfecție limba germană și rusă. Este tată a trei copii, doi feciori și o fată. Feciorii sunt, unul medic, altul locotenent mecanic în aviație și student anul trei la politehnică, amândoi în București. Când i-am spus că pe locotenent îl cunosc de la fabrică de avioane S. E. T., ne-am simțit mai aproape.

- Poste trei luni mă eliberez, îmi spune într' o zi, și voi începe să scriu viața de aici, dacă mi-o ajută Dumnezeu. Posibilități de tipărire am, deoarece ce toți tipografii din Cetatea Albă mă cunosc...

Nu știu, dacă a mai avut timp să scrie. În anul 1940 i-am întâlnit feciorul, acum căpitan, în București.

- Doamne Teban, am auzit că și Dta ai fost în chis la Chișinău și cred că ai cunoscut pe tatăl meu...

- Da, Doamne Căpitan, am fost chiar în acciași celulă... De Sf. Dumitru ne-a vorbit așa de frumos încât nu-l voi uita niciodată... Da, Doamne Căpitan, am cunoscut bine pe tatăl Dvoastră...

- Nu-l mai am... A murit împușcat ca un câine, în margine de șanț și expus în piața din Cetatea Albă... Această a fost răsplata nuncii lui de 40

de ani pentru a păstra graiul nostru românesc în Basarabia... Să nu te miri, dacă, într' o bună zi, mă voi prăbuși cu avion și armament cu tot asupra României...

Viața ne-o continuăm așa, izolați de lumea liberă, dar totuși cu speranța că lucrurile se vor schimba, se vor îndrepta încurând. Marii frunțași ai vieții publice cu siguranță nu vor lăsa ca întregul tineret să dispară în ocele țării românești. Un Maniu sau Vaida, un Mareșal Prozan și atâția oameni mari de stat se vor gândi ca frunțașii țării nu pot fi apărate fără tineret. Cu toată diferența de vederi nici A.C. Cuza nu va sta nepăsător. Mai apoi vor interveni Hitler și Mussolini, cărorora le suntem prieteni. Ca tineri fără experiență, poate, vom fi greșit, cum spunau chiar ei, dar au fost și ei odată ca noi și vom fi și noi bătrâni ca ei. Toate la timpul lor. Credem că Papa va da o pastorală pentru grațierea noastră, că doar toți suntem urmași ai lui Christos. Ne gândeam la un protest semnat de Maniu, pentru cumarea fărădelegilor.

Toată istoria neamului, lor nu le-a folosit la nimic. Nici unul nu s'a găsit să pună în practică vitejia ori curajul cu care se laudau în spatele frontului sau de la catedră.

- Ce să facem?... Nu ne amestecăm în trebile țării, dacă nu suntem la putere, își spunau poate ei. Ori poate:

- Ce ne interesează pe noi câteva mii de legionari habotnici care-ți împuiază capul cu pericollul comunist?...

- Așa nu puteți face nimic pentru salvarea noastră, voi care ne cunoașteți și știți că nu suntem vânzători de neam, că nu suntem trădători de obiceiuri și datini, faceți un alt gest ca să fim cu toții satisfăcuți.

Vaida să renoge discursul din Dieta din Budapesta, când cerea libertate pentru poporul român.

Maniu să ardă toate manuscrisele, ce le are a-

dunate la Bădăcini, rămase dela unchiul său, Bărnăuțiu, care a adunat pe Ardeleni la Blaj, pe Câmpia Libertății.

Mareșalul Prezan să declare ca trădători pe toți ostașii români cari au căzut la Oituz și Mărășești pentru desrobirea Neamului.

Papa să șteargă din arhivele lui și să ardă toată amintirea cruciașilor cari au murit pentru eliberarea Mormântului lui Isus din mâna păgânilor.

Ce puteam noi face aici în închisoare? Pe cine să strângem de gât? Pe cine să chemăm în ajutor? Si Dumnezeu te părăsește, când ești legat și ferecat.

"Vai de noi și iar de noi

"Dă-mi ca racul înapoi.....

Isus a murit pe cruce pentru dobitoacele animale, numite oameni, și cu ce a răsplătit? Dela sacrificiul Lui și până azi, e mințit, e furat și batjocorit...

Incet, incet ni se spulberă toate speranțele. Scăpare dela oameni nu avem și ne lăsăm în voia Celui de Sus, cât suntem ferecați... pe urmă... îi vom aduce laude și mulțumiri doar pe patul morții.

Zilele se scurg greu de tot și par tot mai posomorâte. Prevestiri rele ne aduc nopțile, când sufletul cutreeră în lumea viselor.

VIȘE PREVESTITOARE

Cum la închisoare nu aveam multe cărți, toți citeam, pe rând, din Sfânta Biblie, ale cărei texte ni le tălmăcea, așa de frumos și de tocmenic, camaradul Rogojanu. La început, lectura mă plictisea și căutam să scap de povestea lui Adam, al Cain și Abel, urmașii lor, etc., etc., dar Rogojanu nu ne slăbea.

- Citiți cu atenție și veți vedea toate încercările la care au fost puși jidovii. Veți vedea lucruri cari se petrec și azi, după aproape 5.000 de ani. Veți vedea aici toată istoria lor, plină de răsunet, de victorii, sclavie, de profeți cari le-au arătat drumul, care i-au învățat până și în cele casnice. Când ajungeți la cântarea cântărilor, a lui Solomon, să-mi spuneți, ca să vă vin în ajutor. Nu uitați să-mi amintiți când ajungeți la Estera.

În adevăr, după fiecare yext citit și explicat de Rogojanu, înțelegeam lucrurile mai bine. Înțelegeam toate svârcolirile omenirii în căutarea adevărului, a dreptății. Dar mai ales visam mereu. Nopti de-arândul cutreeram prin Egipt sau Canaan, Babilon și Ierusalim. Vorbeam cu Daniel și Ezechiel, cu David și Solomon. Așteptam cu bucurie noaptea ca să petrec în lumea profetilor.

Biblia îmi devenise un fel de hrană sufletească și cu cât citeam mai mult, mai des și mai atent, cu atât îmi plăcea mai mult. Ce păcat ca această carte, nelipsită din casa unui creștin, este atât de puțin înțeleasă.

În afară de visurile acestea mai visam altele în legătură cu Garda. Astfel, într-o noapte, visez pe Căpitan. El îmi apare coborînd scările, cu hainele rupte și ghetetele la fel, în timp ce eu urcam sus, în Corpus, unde era o sală mare, plină cu legionari. Căpitanul mă ia de braț și mă întreabă:

- Camarade, nu știi undeva un oisnar să-mi repar ghetetele?

- Da, Căpitane. Stiu unul lângă atelierul de împletit rafic, dar nu-i dați mai mult de 10 lei căs toți hoții și jupeaie pe toată lumea.

Suma de 10 lei înseamnă și coincide exact cu 10 luni dela asasinarea Căpitanului și pedepsirea lui Călinescu. 28 Nov. 1938 - 20 Sept. 1939.

Cu acestea Căpitanul a ieșit la dreapta, iar eu am luat-o la stânga, ca să nu mă vadă gardianul. Mergeam pe-o stradă îngustă și par'că călcam pe oi așezate cu burta în sus. Când credeam că am scăpat,

dau de alt gardian și ca să nu devin suspect încercam să întorc oile cu picioarele în jos.

Trezit, eram muncit de vis. Nu poate fi bine cu Căpitanul, îmi ziceam. Mort n'o fi, dar nu-i bine de el. Aceste vise cu haine rupte și desculț le-am visat când am fost ridicat, de cele trei ori, la Prefectură.

Am visat apoi și pe Dl. General.

Mă gândeam mereu la ei, nu la mine și la situația mea. Eu eram închis, condamnat. Ce rău mai putea să mi se întâmple? În cel mai rău caz voi fi transportat la Văcărești. Am făcut până acum vreo cinci cereri, căci sunt bolnav, sufăr de stomac și ficat și dacă mă vor duce, sper să nu mor pe drum.

După două zile dela vis, vine Primul Gardian la Toma Simion și-i spune:

- Corneliu Codreanu și cu încă 13, fiind transportați dela Râmnicul Sărat la Jilava, au vrut să evadeze și au fost împușcați toți.

A doua zi vine din nou Primul Gardian, de data aceasta cu un ziar, și-l arată lui Toma Simion și Socariciu. Era un ziar din Chișinău, cu fotografia Căpitanului mort.

- Nu se poate. E minciună. Căpitanul, în urma condamnării la 10 ani a fost tuns și purta haine vârgate de pușcăriaș. Nu se poate, ziceau ei.

Cu toate acestea, după închidere, noi ne rugăm până târziu, noaptea, fie cu toții la un loc, fie sin guri. Toți eram triști și abătuți. Dispăruse viața de nepăsare, de sfidare a închisorii. Nu credeam că a murit Căpitanul, așa ceva nu ne putea trece prin minte, totuși eram toți triști. Fiecare ne puneam fel de fel de probleme în legătura cu Căpitanul și n'aveam din urmă credeam că este un truc de-a guvernului.

Incepe însă prigoana chiar în închisoare. Într-o bună zi, vine Directorul închisorii, îmbrăcat în uniformă și însoțit de doi gardieni, "rusnaci din Basarabia" și ne dă ordin să ștergem de pe pereți chipul Mântuitorului și a Maicii Domnului.

Ne-a confiscat apoi toate cărțile, până și Biblia. Altarul de pe coridor a fost desființat și seara trebuia să spunem tatăl nostru în prezența lui, apoi ne ferecau în celule. Nu mai aveam voie să ne plimbăm nici prin curte. Eram ori în celulă, ori pe coridor.

- Nu-i semn bun. Ori Căpitanul a evadat ori e mort și acum ne-ajuns și pe noi prigoana, pe cei din închisoare.

Fierbea toată tennia, căci ne-au spus și gardienii și deținuții de drept comun, că, într'adevăr, a anunțat și Radioul și toate ziarele împușcarea Căpitanului, a Nicadorilor și Decemvirilor. Sefii noștri știau, ori nu adevărul, dar ne spuneau mereu:

- Căpitanul nu e mort. Da, nu e mort și nici nu va muri niciodată!

Posteam și ne rugam. Conversația era mai mult în priviri, nu prin vorbe. Doar preotul Rășcanu avea grija să șoptească când unuia când altuia:

- Ce ne facem? O să ne omoare pe toți. Stiu, am aflat dintr'un loc sigur, că toți au fost împușcați. Eu însă nu sunt legionar. Am făcut recurs împotriva sentinței de condamnare, dar mi-e teamă că o să ne omoare înainte de-a ieși de-aici.

- Părinte, dacă îți frică de moarte, dute la director și dă-i o declarație, ticluită cum crezi dumneata, poate nu te mai omoară, îi replică indignat Socariciu.

Seara în celulă noastră ne spune Nicolicoescu:

- Camarazi, fiți liniștiți. Chiar dacă au amorit pe Căpitan, el nu va muri niciodată în sufletele noastre și steagul Legiunii, ridicat de el, nu va putea fi niciodată doborât. Dar să nu uitați, că se va cutremura omenirea întreagă de rasbunarea noastră. Nu vorbiți cu nimeni și nu disperați. Să așteptăm senini evenimentele ce vor veni și ca să înfruntăm mai bine încercările prin care vom trece, să depunem înc'odată legământul nostru.

Am depus jurământul cu atâta seninătate și cu

atâta hotărîre și pregătire de moarte, cum nu-l depusesem niciodată până atunci. Nu mă mai gândeam la viață, gândurile îmi sburau în acea clipă la martirii neamului pe cari îi vedeam defilând prin mintea mea, la Horia, Tudor, Iancu, Mihai, Ion Vodă, Capitánul, Moța. Trăiam sus, pe culmile lor. De-acum mă pot împușca, ori gâtui și pe mine, nu-mi mai pasă. Așa ne-a pregătit camaradul Nicolicescu. Așa a murit el ucis la Vaslui.

Noaptea visez. Părea că în închisoarea propriu zisă, în "Corpus", era un palat frumos și cu multe etaje, clădit pe margine de prăpastie. Ferestrele erau mari și luminoase, dar și ele dădeau toate în spre prăpastie. Numai intrarea în palat era dinspre o câmpie mare, verde, care se întindea cât te ținea ochii.

Dimineața spun camaradului Nicolicescu visul și îl tâlmăcesc tot eu.

Palatul e bașca din Corpus, acolo vom ajunge. Cred, însă, că nu vom fi împușcați.

Așa a și fost. Eu cred în vise, mai ales de când am început să pricep mai bine Sfânta Scriptură. La Rostock, înainte cu două zile de a auzi de fuga Comandantului, Horia Sima, am visat o casă cu o odaie, perfect închisă, fără geamuri, doar cu o ușă din fier. Înăuntru era un tun, calibru 70,2. Comandantul mă cheamă și îmi zice:

- Măi, tu ai făcut armata la artilerie. Vino să încercăm tunul ăsta.

L-am încercat, aveam trei obuze, și-am comandat, ca la armată și tot eu am executat, în genunchi, cu mâna pe cordiță: "tun, foc".

Ghiuleaua n'a pătruns prin pereți, dar nici schi jele nu ne-au lovit pe nici unul. Comandantul îmi mai spune:

- Inchide aici bine, mai târziu vom face modificări la tun și o altă încercare.

Apoi a plecat la braț cu doi inși. Unul era, par'că, Reșu Octavian. Pe celălalt nu l-am cunoscut. Mergeau tot trei pe-o câmpie verde și frumoasă.

printre soldați cu bluza verde și diagonală. Ostașii păreau îmbrăcați, jumătate în uniformă militară altă jumătate în cea legionară...

Cred că nu greșesc dacă spun, sau tâlmăcesc eu însumi visul că ostașii îmbrăcați jumătate militari și jumătate în uniformă legionară, a fost armata națională dela Viena. Iar obuzul explodat a fost moartea lui Bulbuc.

Gardienii, care ne aduceau de mâncare până acum s'au schimbat. Nu mai vorbeau cu noi nimic. Au devenit foarte obraznici și autoritari. Mănarul, Directorul închisorii, venea de două ori pe zi între noi și ne provoca. Cu biciușca în mână trecea printre noi și lovea pe câte unul, fără niciun motiv. Unui preot, de prin Cetatea Albă, nou sosit, îi spune:

- Am să-ți leg o tinichea de coadă. Nu ți-am spus că nu mai ai voie să faci rugăciuni?!

Mâncarea devenea tot mai rea, iar chiripicul de mămăligă tot mai mic și mai plin de gunoaie. Ciorba, care până acum era din sfeclă și napi, acum se prepară din mazăre plină de gărgărițe. Directorul căuta nod în papură, pe toate căile. Noi, însă, ne vedeam de durerea noastră și-l lăsam să-și îndeplinească în liniște ordinele, ambiția, sau poftele lui sadice.

Visele pe cari le visam noaptea, se realizau a doua zi întocmai cum le tâlmăceau. Am ajuns la un moment dat încât toată ziua nu făceam altceva decât să tâlmăcesc visele camarazilor din celula noastră.

- Am visat struguri, zicea unul din camarazi.

- Te cerți cu Mănarul, îi răspundeam eu.

- Am visat găște, zicea un altul.

- Te cerți deasemenia cu Mănarul.

Tâlmăcirea era oarecum cu tâlc și țineam să-i avertizez pe camarazi să fie atenți la ceea ce vorbesc și la felul cum se poartă, ca să nu dăm prilej gardienilor și Directorului să ne bruscheze.

NOAPTEA DE GROAZA

Copleșiți de durere tăceam și fiecare, în taină, ne făceam fel de fel de planuri. Ne întrebam îndeosebi, dac' o fi adevărat mort Căpitanul. Doamne, este posibil ca să-l fi omorât? Este posibil să-l scoată din închisoare și să-l asasineze? A fost doar condamnat la 10 ani închisoare, nu au deci dreptul să-l omoare. Același lucru era cu Decemvirii și Nicădorii, Doamne, unde ești? Dece ne-ai părăsit?

Desigur, vreau acum să extermine Garda de Fier și ne vor omorî și pe noi, pe toți. Dar... ce-o fi o fi. Nu ne putem opune, căci suntem ferecați și nu ne putem apăra. Ei vor aduce soldați și gloanțe, noi suflete tari și trupuri istovite de închisori și măcinate de dureri.

Două săptămâni înainte de-a auzi vestea zdrobitoare, mă sculam cel dintâiu, în fiecare dimineață, îmi lustruiam bocancii, deși erau curați, și mă gătiam ca și când ar trebui să plec undeva, la altă închisoare. Camarazii făceau glume pe socoteala mea:

- Ei, camarade Teban, ești gata. Măine pleci la Văcărești...

Toți știau de cererile mele de transferare.

În ziua de 2 Decembrie 1938, ora 3 după masă, se făcea închiderea. De obicei se făcea la ora 6 p.m. Suntem băgați toți în celule și ușa dela coridor este ferecată și încuiată cu cheie și lacăt. Noi troceam din celulă în celulă și ne intrabam ce poate fi, căci nici masa de seară nu ne-au dat-o. După vreo zece minute, un gardian deschide și cheamă pe camaradul Borza la Director.

- Ce-o fi vrând cu mine bestia asta... Mama lui... și dus a fost.

După alte zece minute se deschide și este che-

mat camaradul Nicolicescu. Noi, cei rămași, eram curioși să știm ce i-o întreat și pentru ce i-a chemat și de aceea îi așteptam cu nerăbdare.

După aproximativ un sfert de ceas, ușa se deschide din nou. De data aceasta sunt chemat eu la Director.

- În fine, mi s'a aprobat cererea de transferare, voi pleca la Văcărești, spun camarazilor mei rămași.

- Să ne scrii camarade Teban. Să nu ne uiți, îmi striga camarazii în timp ce eu urmam pe gardian.

Când am ieșit pe ușa ce ne despărțea de curtea mare, am rămas mirat. În curte era liniște de mormânt... nici un deținut de drept comun care lucra pe afară nu mai vedeam. Am întreat pe gardian:

- Unde sunt deținuții?

- Taci din gură și mergi înainte!

A scos pistolul și mi l-a pus în spate. "Am băgat-o pe mânecă", îmi zic, până atunci gardienii nu purtau pistoale. "Nu-i bine"... mii de gânduri îmi cutreerău mintea în acele clipe și toate se opreau la visul cu palatul și Căpitanul. Când am făcut 3-4 pași, pe după bae, spatele îmi era barat de un cordon de jandarmi, cari erau ascunși în bae. Nu i-am putut vedea decât atunci când am ajuns după birourile administrației. Aici alte două cordoane de jandarmi până lângă ușa Directorului Mănaru.

Gardianul m'a dat în primirea Primului Gardian Mănaru, în birou, probabil nu terminase cu Nicolicescu, deoarece Primul, foarte sfios, îmi spune să aștept... În acest timp Plutonierul de Jandarmi se apropie de mine și mă întreată:

- Cum vă numiți D-voastră?

Ca un fulger mi-a trecut prin minte gândul că voi fi omorât. Felul în care am fost întreat, dar mai ales vocea sinceră și compătimitoare a jandarmului, nu putea să aibă alt înțeles. I-am răspuns:

- Nicolae Teban, Vinerea, Lunedocara.

- Bine...

Când Primul îmi face semn să-l urmez, să intrăm

la Director, întorc capul spre Plutonier și repet:

- Nicolae Teban, Vinerea, Hunedoara....
- Am onoarea să vă salut, Domnule Director.
- Ce onoare... Să trăiți, Domnule Director... îmi

replică Mănaru.

- Să trăiți, Domnule Director și vă rog, să mă scuzați, n'am știut că formalitățile s'au...

- întoarce-te cu fața la perete! Să-l tunzi imediat, ordonă el Primului Gardian.

- Ai ceva de spus, întreabă Mănaru, în timp ce stăteam cu fața la perete.

- Domnule Director, sunt bolnav, știți foarte bine. Vă rog trimiteți-mă la Văcărești să mă refac. Cât despre păr, domnul Doctor mi-a spus că-l pot purta mare... am dureri de cap... (Ce era să tac, când eram chel).

- Bine, du-l în celula Nr.5.

Coborînd, trec din nou printre jandarmi cari au făcut cordon în spre poarta corpului... Mă uit la jandarmi, la Plutonier și am intrat în corpus, forcându-se în urma mea cele două mari porți de fier.

- Domnule Prim, cât stau aici?

- Până mâine....

Mă urc la etaj, celula No.5. Ajunși în fața ei, citesc repede biletul lipit pe ușa: "15 ani muncă silnică, doi ani celulă". M'a introdus înăuntru și ușa se închide în urma mea, zăvorâtă cu drugi de fier și lacăt.....

Privesc în jur. Celula era înaltă și îngustă. Pe jos ciment și sus, foarte sus, ca să nu poți vedea prin ea, o ferestruică. Un pat de fier cu o rogojină veche, drept saltea. Cele două hârdaie, în colțul de lângă ușa. O poliță din lemn sprijinită pe două cuie, tot din lemn. Deasupra ei un castron, cană de pământ și o lingură de lemn. În fund, la dreapta o hârtie lipită. Mă apropiu și văd chipul Mântuitorului răstignit. Fondul negru și jos, sub chip, scris: Foia Duminicală din Chișinău. Aceasta era singura mângâiere a celui condamnat la 15 ani muncă silnică și doi ani celulă. Aici se ruga el Mântuitorului,

aici cerea el ajutorul lui Dumnezeu ca să i se re-
pare nedreptatea ce i se făcuse, cum îmi spunea mai târziu, când l-am cunoscut, pe când făcea serviciul pe coridor.

Nenorocirii de ei, fuseseră scoși din celulele unde trebuiau să putrezască, ca să ne facă loc nouă și beneficiau de un regim mai blând, datorită nou.

Rămas singur, mă gândeam ce să fac? O să ne omoare pe toți. Cum să reacționez, să nu mă las ucis așa, ca o oaie, la abator. Îmi făceam planul, ca atunci, când vor veni să mă ia, să smulg arma jandarmului și să mă apăr, cât m'or ajuta puterile.... ori, să mă apăr cu unul din hârdaie... și gândind mereu așa m'am pomenit rezemat de ușa și cântând. "Du-te dorule cu bine". Cântam cu atâta putere, încât, în timpul normal, mi-aș fi spart plămâni și nu-mi dam seama că răsuna întreaga închisoare de vocea mea, după cum mi-a spus mai târziu Toma Simion. Deodată ușa se deschide brusc și intră primul gardian.

- Ce faci?

- Aștept, domnule prim.

- Pentru ce cânti? Nu știi că nu-i voie?

- Nu știam.

- O să știi la noapte, în camera cu fum... și-mi aruncă o pătură ruptă pentru învelit și ușa se ferăcă din nou...

Sună clopotul de închidere. E ora 6 seara. Din nou ușa se deschide și apare, pentru a face apelul primul gardian însoțit de plutonierul de jandarmi.

- În poziție de drepti și nici un cuvânt.

Au plecat și au zăvorât. Mi-am lipit urechca de ușa și așteptam să-i aud coborînd. După vreo jumătate de oră, aud bătăi în perete, apoi un strigăt.

- Cine-i acolo, celula No.5?

- Teban.

- Aici celula No.6, Toma... și în felul acesta am stabilit comunicarea între noi și am aflat că la celula No.1, era Nicolicescu, la a 2-a Borza, la a treia un aviator din Brașov, la a patra un învăță-

tor din Gorj, la a șaptea nu-mi mai amintesc cine, la a opta Socariciu.

Așteptam cu nervii sub presiune momentul în care vom fi ridicați și duși în fața plutonului de execuție. Deși în celulă era întuneric besnă, vedeam chipul Mântuitorului pe petecul de ziar ca ziua. Auzul deasemenea mi se ascuțise atât de mult, încât auzeam până și gănganiile ce se plimbau pe cimentul celulei. Toate fibrele corpului erau încordate la maximum.

În liniștea aceasta de mormânt, se aude deodată vocea lui Borza:

- Mama lui de canalie. Am să-i arăt eu lui!

- Taci, măi Borzel - strigă Toma - că poate nu mai ai timp să-i arăți.....

Aud pași. Cineva se uită pe viziera ușii și plecă... Era controlul celulelor. E greu să-ți închipui grăbza pe care o simți în aceste momente, dacă nu le-ai trăit și dacă nu le-ai simțit cu pielea proprie. Pașii aceștia, în vârful picioarelor, în noapte, cari se apropie. Ochișii cari te privesc din afară și pe care tu nu-i vezi, pun la grea încercare nervii surexcitați. Controlul acesta, care avea misiunea să dea alarma în caz când ceva extraordinar s'ar petrece în celule și care, în fond nu avea nimic neobișnuit, în aceste momente grele îți apare grozav.

Târziu în noapte, probabil să fi fost ora 11, se aud împușcături. Câte trei patru rafale, apoi liniște, ca apoi să reia din nou, după zece minute.

A început executarea celor rămași în grup, îmi ziceam. Când termină cu ei, vine rândul nostru. Așteptam încordat. Acum auzeam pașii sentinței, chiar din capătul celălalt al coridorului. Doamne, ce groznic e, să aștepti, în miez de noapte, să fii împușcat, fără să știe nimeni dintre ai tăi, fără să poți schița măcar un gest de apărare..... Se aud din nou împușcături... Pe coridor aud voci și tropote de bocanci... Se deschide ușa unei celule și scot afară un legionar... Din nou împușcături... Pe cine

l-or fi scos? Care a avut onoarea primului împușcăt? Din ce celulă a fost scos? Tremura toată carnea pe mine, toată ființa mea, în așteptarea momentului, când îmi va veni rândul... Aud mai târziu vocea lui Toma:

- L-au scos pe Socariciu...

- Așa cu el au început deci... îmi ziceam.

Lipit cu urochea de ușă, ascult pașii sentinței... Cine-ar putea dormi?... Din nou rafale de puști.

- Dumnezeu să te ierte, camarade Socariciu, încurând voiu fi lângă tine... Apoi liniște de mormânt...

.....
Trebue să fie ora cinci dimineața. Se aude cântecul cocoșilor și nu peste mult sunetul clopotului de deșteptare, la ora șase.

- Am scăpat camarazi, de acum nu ne mai împușcă.... răsună vocea lui Toma.

Am răsuflet uăurat. Lui i-a spus primul gardian că noi vom fi împușcați la ora patru, în curtea Corpusului, dacă afară se va produce reacțiunea camarazilor liberi și că, în camera alăturată biroului lui Mănaru, erau doi ofițeri de jandarmi, un căpitan și un maior, cari ascultau răspunsurile ce le dădeau lui Mănaru.

Am aflat apoi că Socariciu nu este mort, ci a fost scos și dus la spital. În celulă No. 8, unde era, el, era o dușunea veche. Când l-au băgat acolo, au tăbărit pe el șobolanii, mari ca pisicile, și au început să-l devoreze. Lupta lui cu ei și groaza ce l-a cuprins a obligat pe sentinela să dea alarma să-l scoată din celulă și să-l interneze în spital aproape în nesimțire. Am aflat deasemenea ca nici unul dintre camarazi n'a fost împușcat. Cei rămași în grup erau siguri că noi am fost împușcați. Ei au fost băgați cu toții într'o singură celulă mare,

Tactica, sângele rece și capacitatea cam, caravă i-a ținut pe camarazi cu moralul ridicat.

Se rugau pentru noi crezând că suntem toți 16 împuşcați. Evocau figura fiecăruia dintre noi, scormo-
nind toate amănuntele ca până la urmă să fim și
pildă pentru ei când le va veni și lor rândul la
glont.

Ca să aflu cele ce s'a întâmplat cu noi, Cara -
via, chemă spiritole lui Moța. Eminescu, Ciuneti al
Generalului.

Răspunsul lui Eminescu a fost: "Voi sunteți sa
lahorii neamului", iar al Generalului: "De ce vă e
frică, căcăcioșilor"?

x x x

Inchiși în celulă, la secrete, nu eram scoși la aer
deloc. După vreo 12 zile, ieșiam câte o jumătate de
oră pe zi, în spatele celulelor, unde pe o distanță
de 10 metri băteam cu bocancii zăpada proaspăt că-
zută. Măinile trebuia să le ținem în față, tot timpul,
privirea înainte ca să nu vedem pe nimeni. Așa era
regulamentul. Dus în celulă, altul ocupa locul. Nu ne
vedeam unul cu altul nici la venire nici când ple-
cam. Gardianul ce păzea sus, pe zid, nu dădea voie să
parcurgem decât distanța fixată și avea grijă să
raporteze când nu respectam regulamentul.

Intr'o zi, poate să fi fost 18 Decembrie, când
sunt scos afară, văd pe zăpadă scris cu un băț: "Tră-
iască Legiunea și Căpitanul, Groza". La plecare am fă-
cut și eu la fel.

Încetul încetul am aflat că la secret suntem
16 Legionari, 8 la parter și alții 8 la etaj. Camara-
dul Groza a fost transferat la Văcărești și acum
l-au adus din nou aici.

Datorită lui Moș Matei, care era de pază ziua pe
coridor și cun Duninea tot personalul, dimpreună cu
Directorul, eșiau în oraș, ușile celulelor rămâneau
deschise și așa am putut sta de vorbă cu camaradul
Nicolicescu. El îmi spune, în un din zile:

- Camarade Teban, peste patru zile trebuie să mă
eliberez, căci mi se împlinesc cele 6 luni de con-
damnare. Nu știi dacă voi merge acasă, ori în lagăr.
Deaceia te-am chemat să te văd... Da, orice ar face

camaliile, noi vom învinge. Ai credință în Dumnezeu
și Legiune, așa cum am și eu... Dl. Radu Mironovici,
cred, va lua comanda Legiunii. El este unul dintre cei
mai curați....

Ne-am îmbrățișat, ne-am strâns mâna și cu "Tră-
iască Legiunea și Căpitanul", ne-am despărțit.

În zilele cât a stat la secret, a destrămat o
pereche de ciorapi vechi de lână și a făcut o cruce,
la mijloc cu un fir de rogojină din salteaua din
pat și a lipit-o cu mămăligă, pe perete, deasupra pa-
tului.

L-am îmbrățișat și pe Borza, căci și el trebuie
să plece, deoarece fusese condamnat tot la 6 luni.
După patru zile au plecat amândoi.

L-am mai văzut odată, după aproape 2 ani, în groa-
pa din lagărul Vaslui, de unde i-am însoțit până la
Predeal.

PRIMIT DE CAMARAZI

Nu-mi mai amintesc dacă era înainte de Crăciun,
ori de Anul Nou, vine primul gardian și-mi spune:

- Progătește-te Tebane, că mergi jos.

- Unde, domnule prim. La camera cu fum?

- Nu. Înapoi la ceilalți legionari. Sunteți scoși
cu toții de la secret, îmi zice zâmbind.

- Să-mi fac atunci bagajul?

- Sigur, dar mai repede!

- Dar n'am nimic înafară de castron, camă și lin-
gura.

- Bine, știu, dar ia și pătura că este dela ai-
tăi.

Cu căciula pe-o ureche, cu cojocul bine închis,
cobor curtea închisorii, dau de-acolo în a doua și
mă îndrept cu gardianul la spate spre grupul cama-
razilor rămași în celule comune. Dela ușa ce dă în

mica noastră curte, pe două rânduri, camarazii îmi dau onorul, iar în celula No.1, sunt primit de către camaradul Ciocâlteu-Iași, cu un chirpic de mămăligă în mijlocul căruia înfipsese un fir de iarba, drept floare. M'au obligat să mă urc pe un pat și să le țin un discurs. Celula era arhiplină.

- Da, camarazi. Sunt cineva de-acum. Am înfruntat moartea așa bătrân cum sunt. Să mai spună dl Comandant Toma că sunt Moș. Eu sunt din Vinerea, care de 4000 de ani dă din bobocii ei numai eroi, asta s'o știți.

- Bine, bine... îi fi cineva, dar tot Moș ai să rămâi, că așa te-am botezat... Si la Văcărești când ai să pleci?

- Nu mai ploc, rămân aici cu voi... dar să știți că vom defila pe Calea Victoriei. În tâi vine Râmnicul Sărat, apoi Chișinăul, Miercurca Ciuc și celelalte. Măi fraților par'c'aud la megafon: Atențiune! Atențiune! Acum defilează eroii celei mai crâncene suferinți! Eroii supraviețuitori din închisoarea Chișinău... Lumca de pe trotuare va exclama: Vine, vine Chișinăul... și cu cer steagul, iar camaradul Ciocâlteu ține de coada steagului că-i mai mare ca să fie la acciaș înălțime...

- Camarade Toban, ori mă lași în pace, ori te iau de turul pantalonilor...

- Încercă dacă vrei să pățești ca Goliat... și râdeam de ne dureau fășcile...

Apoi apar darurile: un cățel de usturoiu, un chirpic de mămăligă fără gunoaie, un sfert de ceapă și o optime de pâine, pe toate le-am mâncat cu poftă și voce bună, presărate de glunele camarazilor.

Am început apoi să le povestesc toate cele ce s'au întâmplat cu mine, ce credeam eu despre ei și cu timpul, am intrat în viața normală de închisoare.

Din celula noastră lipsea acum Nicolicescu și Borza, dar venise Niță Ilie, teolog, instructor legionar, din Nicorești și autorul cântecului "Gene Jilava". Ne-am atașat repede. Seara-mi cânta la ureche:

"Departa de tine iubito'ți scriu aceste mici rânduri.

"Lumina e slabă, e noapte târziu, eu dorm pe trei scânduri....

Iar Partenie ne-a învățat să cântăm în cor, cu mai multe intrări:

"Of Loliță Mărioară,

"Măino voinicul se'nsoară.

După vreo lună de zile, am fost internat la spitalul închisorii. M'au găsit bolnav de desinterie ficat, stomac și rinichi.

LA SPITAL

Aici am găsit pe camaradul Socariciu și Diaconu prof. de gimnastică. Pentru legionari era rezervată o celulă cu patru paturi, sus, la etaj. În restul deținuții de drept comun.

Dr. Munteanu mi-a recomandat drept dietă, pâine prăjită, zeamă de orez, cartofi cu unt și kefir (un fel de lapte covăsit). Dar de unde să-mi procur aceste alimente? Bani n'aveam, pachete nu primeam. Tot camarazii, bunii mei camarazi erau accia cari îmi trimiteau de toate, numai să mă fac bine. Nu se atingeau de niciun pachet sosit înainte de a-mi trimite porția pentru mine. În felul acesta primeam dela ei: miere, zahăr, unt, etc., iar pe banii ce-i primeam, îmi cumpărau pâine și kefir. Ba, camaradul Nițu, cu legăturile lui dela Chișinău, unde făcuse Facultatea de Teologie, a făcut rost chiar de supă de găină.

Ce reconfortant este să constați, în momentele grele ale vieții, această admirabilă sudură camaraderescă pe care a realizat-o Căpitanul cu suflotele noastre. Stau și mă gândesc, acum când scriu, dacă această transformare își are vreun precedent în is

torie. Cred, că, în afară de Mântuitorul nostru, nimeni altul n'a reușit să modeleze și să transforme suflete pe om, așa cum a făcut Căpitanul cu noi. Desigur, opera aceasta n'ar fi fost pocibilă, fără o credință nestrănutată în Dumnezeu și Isus Christos, pe care Căpitanul a pus-o la temelie Legiunii. Credința aceasta oarbă, ca toate forțele Universului a fost și este cimentul, care transformă firicelele de nisip singuratice într'un bloc indestructibil. Când ea a dispărut, dispare blocul și firicelele de nisip devin praf ușurel, ce se ridică și se plimbă la cea mai mică adiere de vânt. Turnă și praf ușurel este omul și omenirea, rătăcitoare în cele patru zări, până când vine zidarul să facă anesteclul nisipului cu var și ciment, să toarne blocuri și case, fabrici și monumente, să dea formă, expresie și conținut, unei mase amorfe, unei mulțimi inconștiente și inconsistente.

Neavând cărți să citim și nici posibilitate de vreă distracție, ne făceam piese de șah din mânăligă și jucam toată ziua cu Diaconu și Socariciu. Acesta din urmă îmi povestea groaza prin care a trecut în noaptea când am fost izolați, la secret, și când a fost asaltat de șobolani. Apoi judeca pe Mănaru:

- De-ni cade odată în mână bestia asta, an să-l pun să-și facă singur spânzurătoarea. Il fac să simtă funia de gât, apoi i-o tai și-l las liber, dar îi pun o stampilă în frunte, un T, ori îi leg de burtă un șobolan flămând, care să-i mănânce stomacul... Canalia... uite, într'o singură noapte mi-a albit tot părul....

Intr'o bună zi stăteau pe pat lungit, când intră primul gardian cu o carte de vizită. Cartea venea din partea inginerului Crigore Zamfirescu, patronul Fabricii S.E.T., care mă felicită de Sfântul - Nicolae.

Incetul cu incetul zilele treceau. Se depăna timpul alătura de poveștile lui Socariciu de prin Hârșova lui, până când, într'o bună zi, el pleacă la Spitalul din Văcărești. Pare-se că Dr. Munteanu fă-

când analiza unui doșinut bolnav de tuberculoză, a lipit, din groșală eticheta pe eprubeta lui Irinuș și s'a dus Socariciu. L-am mai văzut, la 6 Octombrie 1940, la Statuia lui Mihaiu Viteazul, la București, și am mai primit dela el o scrisoare în 1948, pe când eram la Paris. El stătea undeva, retras, într'un colț din Franța.

Am rămas numai cu Diaconu, apoi a mai venit și studentul în medicină Ion Dumitrescu. El avea o condamnare la cinci ani, în procesul Goangă. Mai târziu a mai venit și un frățior de cruce.

Camaradul Dumitrescu era dela Câmpina și-mi povestea toată ziua de bogățiile de pe Valca Prahovei, de jaful ce se făcea cu petrolul în mâinile englezilor, cum se fură petrolul dela o sondă la alta, pândindu-se prin pământ, etc., etc., și apoi rezinat de grilajul ferestrei îl auzeai cântând:

"A pornit o caravană

"Spre al soarelui Apus

"Si iubirea nea sărmană

"In pustiu cu ea s'a dus....

După câțva timp Diaconu s'a făcut mai bine și-a plecat la camarazi, jos. Un pat a devenit liber.

NOUL VENIT

- Eu sunt părintele Mina Emil Tacu, legionar, condamnat pentru că n'am vrut să spun unde e Căpitanul.

Era un bărbat frumos, cacheș, cu barbă neagră și aspră, haine popești și ochelari pe nas (ochelari falși)

Scara, după închiderea, îl rugăm să ne spună istoria lui și el începe:

- Camarazi, Căpitanul trăește, nu-i mort. Eu l-am văzut, an fost la el. Când n'a văzut a încercat să ofteze, și-a tras plapuma peste cap și mi-a zis: "Când

Cloșca nu mai poate acoperi puii, ei fug în toate părțile"...

- Da, să știți camarazi, că el va pleca încurând în Germania, căci nouă macedoneni au depus jurământul în fața lui ca să-l treacă granița. L-am văzut eu cum fiecare a mâncat câte un pumn de pământ drept le gământ. Trei dintre ei vor pleca în Italia, alți trei în Germania, iar trei rămân în țară să omoare pe bestia de Carol.

- Am fost arestat la Râmnicul Vâlcea, unde poliția m'a obligat să mînc excremente de om, iar de acolo dus la prefectura București. Aici m'au bătut crunt, dragi camarazi. Când le-am spus că eu sunt preot și ca atare ating o față bisericască, sfântă și neprihănită, că blestemul lui Dumnezeu va cădea asupra lor, m'au lăsat. Așa a fost că, într'o noapte, s'a spart casa de bani chiar dela secția unde am fost eu bătut și pe hoț nu l-au putut prinde... Atunci si-au dat ei seama că sunt un sfânt, în adevăr că blestemul meu se leagă... și m'au trimis aici.

Noi ascultam cu atenție încordată și ni se lăcrămau ochii de bucurie că nu-i mort Căpitanul. Acesta vorbea cu atâta convingere și căldură încât nu puteam crede c'ar minți.

Seara l-am rugat să ne facă el rugăciunea.

- Părinte, sunte, fericiți că vă avem în mijlocul nostru și vă rugăm să ne deslegați și nouă câteva taine din Sfânta Biblie, sau ceace noi nu putem înțelege din ea...

În fața candeliei aprinse, ce atârna pe unul din pereți, ne-a îngenunchiat pe toți și a început să se roage. Spunea rugăciuni pe cari noi nu le mai auzisem niciodată. De unde le-o fi învățat și din ce cărți, mă gândeam în mine. După rugăciune îl întreb:

- Părinte, puteți să ne citiți ceva din Biblie?

- Păcat, fiule, că n'o am aici. Mi-au luat-o la Poliție canaliile....

A doua zi la masă l-am rugat să spună "Tatăl Nostru" și a făcut doar semnul crucii peste cele patru castroane și gata...

- Hm! Pentru ce nu spune rugăciunea împărătească?

Mi-a trecut prin minte o scenă dela Casa Verde. Pe platoul din față făceam instrucție, școala de cadre. Apare deodată dl. Cline și i se dă raportul. Comanda o aveau Livezeanu și Vojen.

- După mine, fuga marș! Răsună vocea d-lui Cline Dânsul a ajuns cel dintâiu la mormântul lui Moța și Marin. Ingenunchi! Ne-am executat cu toții. Vojen se așează lângă rl.

- Camarade Vojen, zi Tatăl Nostru!

A trebuit să-l completeze Dl Cline de mai multe ori, până a terminat. Când a fost gata îi zice:

- Camarade Vojen, vei veni în fiecare zi aici și vei spune Tatăl Nostru, atâta timp până când îl vei învăța bine.

Acum mă uitam la Sfinția Sa. Haine bune, cămașă de mătase, săpun "Caola", dar Biblia nu, patrafir nu. Ia să fiu mai puțin atent, poate am să aflu mai multe....

Fiind nou venit între noi, toți eram curioși să aflăm vesti de afară și-l întrebam mereu, ba de una, ba de alta.

- Da, am fost la înmormântarea d-lui General Cantacuzino. Am plecat încolonați mii de preoți din Gutenberg până la Biserica Mihai Vodă în Calca Victoriei, la Sosea... Dintre toți preoții, n'au ales pe mine, să fac slujbă și să spun iertăciunile.... Ce înmormântare! Tot Bucureștiiul mirosea a tănâie din atâtea mii de cadelnite...

Frățiorul de cruce a început să râdă.

- Camarade, te rog să nu iei vorbele unui preot în deșert.

Eu, când am auzit că Biserica Mihai Vodă a mutat-o la Sosea, și de mii de preoți, mi-a trecut un junghiu prin inimă. Pentru că am fost și eu la înmormântare și știam tot: Căpitanul în fruntea unui grup de legionari toți îmbrăcați în mantăi negre de ploaie, cum Vojen ne-a organizat pe îmbrăcăminte. Atitudinea lui Bengliu etc. Asta trebuie să fie un a-

gent, să fim atenți cu el. Am împărtășit gândul meu și frățiorului și lui Dumitrescu. De acum înainte înregistram tot ce ne spunea ca să-l dibuim. Seara, înainte de închidere, era întotdeauna ultimul care venea dela "Closct". Odată, mă duc repede în urma lui și am găsit o hârtie murdară. Am sters-o repede cu puțină apă și la lumina becului am putut citi textul: "Bilet de Voie. Emil Tacu, Sergent Reg. 3 Jandarmi, Chișinău".

De-acum sunt lămurit. L-am lăsat să ne povestească din nou.

- Ehe, eu cunosc pe toți legionarii... Ce mai stea o Vojen. Numai eu știu unde-i ascuns. Am lucrat la cărămidăria din Giulești. Ii cunosc pe toți comandantii. Am fost odată la Huși, la domnul prof. Codreanu și când i-am povestit pățania mea dela Ierusalim, mi-a propus să accept să fiu Patriarh al României, dar eu i-am spus: "Mai bine călău al României, să spânzur pe toți preoții pe care-i cunosc eu..."

- Si cum a fost, părinte, la Ierusalim. Vă rugăm povestiți-ne și nouă.

- M'a luat Patriarhul Miron, ca om de încredere al lui, să știți că-i foarte păcătos, și am plecat la Ierusalim.

- Pe vapor se ținea numai după fenci și vorbea tot porcării că de multe ori se plâneau cucoanele la mine... Ce fenci frumoase mai erau! Dar departe de mine ispita! Una a căzut în genunchi înaintea mea, mi-a prins picioarele și cu lacrimi în ochi mă ruga s'o scap de Miron... Era soția unui Maior.... par'că văd scena... departe de mine ispita!

- În fine, am ajuns la Ierusalim și când am intrat în Sfântul Lăcaș... să vezi minune. Candelabru cel mare, făcut în întregime din aur și cu sute de lumânări, a căzut la pământ, ca o bombă, la picioarele Patriarhului. Toți preoții ce slujeau acolo s'au mirat și au zis: "Este o minune dumnezească prin care ni se vestește că un picior păcătos a călcat în Sf. Lăcaș... și de atunci, dragii mei camarazi, a-

cel candelabru n'a mai putut fi ridicat și în jurul lui s'a construit un grilaj tot din aur... Da, pentru că Miron a fost unul dintre primii patriarhi păcătoși.

- Uitați, inelul ce-l am pe deget, este de-acolo ca semn că eu am fost sfințit... Am vizitat și biblioteca Lăcașului. Am găsit acolo mii și mii de cărți, în toate limbile părintului, îmbrăcate în piele de țap, piele cu păr, neargăsită...

Am început să râdem.

- Cum se poate să râdeți de cele sfinte? Ce educație aveți? Tie cine ți-a făcut-o? Se adresează frățiorului.

- Lăsați, părinte, că nu râdem de cele sfinte, ci de pielea de țap cu păr pe ea.

Dimineața comunic camaradului Nița Ilie cele petrecute....

- Fi atent! E un exorc. L-am cunoscut eu la Giulești, a fost în treacăt pe acolo și ne-a promis. Nu e legionar. Fi atent!

Arăt biletul de voie frățiorului și lui Dumitrescu și ne hotărâm, ca după închidere să-i dăm toți trei o lecție, deoarece popa era voinic și noi mai slabi și bolnavi. Odată închiderea făcută, nimeni nu mai putea pătrunde în celule, în afară de procuror și acesta numai în caz de forță majoră. Candelă ardea pe peretele dinspre răsărit. Fac semn frățiorului să fie gata și mă adresez părintelui.

- Uite ce este, părinte. Eu te rog frumos să ne spui cine ești, de unde ești și ce cauți între noi?

- A uite, uite cum își bagă necuratul coada!?

- Eu atât te rog, dar mai repede, pentru că nu avem timp!

- Cum eu bănuie, eu care....

- Taci, ai spune repede, la ce regiment ai făcut armata?

- Eu, eu sunt căpitan confesor. En nu am regiment... Eu, noi preoții facem doar o lună serviciul militar. Un fel de înscriere și plecăm acasă cu gradul de căpitan... Eu n'am regiment, numai în caz de

răsboiu... Ia uite, uite cum își gabă diavolul coada?

- Spui, sau nu spui?!

- Ce să spun?

- Unde-ai făcut armata?

- Ți-am spus!

- Bine.... Uite, ce e, părinte, acum două zile, când te plimnai prin curte, eu am căutat în haina dumitale și am găsit un bilet de voie.

- Unde-i, să-l văd?

- L-am aruncat, părinte nu mi-am dat seama, dar știu că scria pe el sergent Tacu Emil, regimentul 3 Jandarmi Chișinău.

- Arată-l, arată-l, vezi, vezi cum își bagă diavolul coada?! Doamne, Doamne, cum poate fi bănuită o față bisericască? Ești un păcătos, nu ești legionar, ești un păcătos!

- Vă rog, să mă iertați, părinte, dar dacă aș avea biletul, ce să vă fac?

- Ră-mi ce vrei. Omoară-mă...

- Ei bine, uite biletul, rupt în două, cu care te-ai șters la closet și dacă mai scoți o vorbă te omor. Treci în pat imediat, și dă-ți pantalonii jos.

S'a supus ca o oaie. Acum îi văd și chiloții de poplin din... "rățiorul i-a apucat capul și eu cu catarama unei centuri, tip "Straja Țării", am început să-i car... Popa a început să țipe. I-am băgat o batistă'n gură și am continuat treaba. Tâșnea sângele din dosul popii ca dintr'un porc înjunghiat....

- Spui acum cine ești, de unde ești și ce cauți între noi?

- Da, sunt legionar....

- Bagă-i iar batista'n gură!

- Pentru că ești legionar prost, mă.... și dă-i... iar dacă ești agent și mai prost....

În cele din urmă am obosit dând... Dumitrescu mi-a luat locul, iar frățiorul, cum nu mai putea sta cu mâinile în nemiscare i-a făcut capul pepene.

Credeam că nu se va mai scula curând. În momentul în care i-am spus însă: "Acum poți raporta lui Mănaru", a sărit ca o săgeată din pat în fața cande-

lei, s'a așezat în genunchi și a început să blesteme

- Blestemat să fi fiule. Cinsprezece ani să nu te mai cuminici, c'ai bătut o față bisericască.

Deodată trosc, pleosc, se stinge candela și el continuă:

- Vedeți, vedeți minunea lui Dumnezeu! Ați bătut un sfânt, ați bătut un sfânt....

- Uite, ce e părinte, îți spun eu care e minunea. Tu nu vezi că nu mai este untdelemn în candelă și a ajuns fitilul la apă? Troci la pat, dar repede până nu se ivește altă minune! Mama ta de exocroc!... Si am tăbărât de data asta toți trei pe el, i-am astupat gura și l-am argăsit. Acum nu ne mai uităm unde lovim și-i atingem și "sfințit-ai față"....

A doua zi, vizită medicală. Fiecare în dreptul patului, în picioare, așteptam pe doctorul Munteanu.

- Ei, cum îți merge cu stomacul, Moș Tebane, - și doctorul îmi zicea Moș.

- Mai binișor, domnule doctor.

- Si d-ta, părinte?

- A avut o criză de apendicită, răspund eu în locul lui.

Doctorul a zâmbit. El știa de la deținuți și asistentul lui ce s'a întâmplat.

Chiar în aceeași zi pretinsul preot a fost mutat, la cerea lui în Corpus.

După vreo cinci zile, ne spune unul din gardieni, care l-a escortat la Tribunal, că a fost invinuit de viol și furt. Mai târziu am auzit că fiind pe la Văcărești, a exocroc pe Cuțumina cu 500 de lei și pe Petre Bucataru cu 200 lei.

În anul 1940 l-am găsit la Sediul din Strada Roma. A venit să ceară satisfacție... I-a dat-o Petre, jos la subsol. De atunci nu l-am mai văzut...

Pentru 20 lei, gardianul cu paza Duminica, îmi da voie să mă cobor jos la camarazi. Personalul de administrație și Mănaru plecau toți în oraș. Era zi de repaus. Cum toți erau curioși să afle povestea cu Tacu, ne-am strâns în celula Nr. 1, unde am început să

le povestesc, dându-mi, evident, unele ifose și mai în florind lucrurile, ca să apară isprava mai acătări.. Deodată, o voce mă întrerupe:

- Ei, camarade Teban, dar te-au făcut vinerenii de rușine!

- Ce, d-ta mă cunoști? De unde ești? Cum te numești?

- Păi sunt de lângă Vinerea.

- De unde?

- Din Sân-Andrei - Simeria și mă cheamă Popa Pătru.

- Dar, ce-au făcut vinerenii?

- Apăi, au bagat taurul în pivniță să prindă șoareci....

A izbucnit toată lumea într'un râs de se sguđuia celula. Toți erau satisfăcuți că s'a găsit cineva să mă păcălească și pe mine, căci până atunci, eu eram cel care-i păcăleam pe toți.

- Ei, Moșule, ți-a zis-o. Destule bărbi ne-ai pus până acum....

- Camarazi, cu nu spun decât cecece a fost, zice Pătru și, dacă vreți, vă mai pot spune una.

- Spune, spune, camarade Popa.

- Păi, la vinereni le mai spune și cucii, sau cuc, deoarece s'au dus cu scara în pădure să prindă cucul și cum acesta sbura din cracă'n cracă, au început să taie pădurea toată ca să prindă cucul...

Așa l-am cunoscut pe Popa Pătru și am rămas legat sufleteste tot timpul. După vreo trei săptămâni vine și el la spital, căci suferea de desinterie. Am stat împreună până înainte de a ne elibera cu două săptămâni. Nu l-am auzit niciodată criticând sau vorbind pe cineva de rău. Era ordonat și scurt la vorbă. N'avea niciodată o discuție aprinsă. Răspicată-i era vorba și plină de căldură și convingere. Ceasuri întregi citea din Noul Testament, pe care i-l dăduse preotul Glodeanu din Geoagiu. Noaptea îl punca sub pernă. La capul patului avea o cruciuliță din os, făcută de mâna lui și o fotografie a doi nepoți, în uniformă de liceu.

Când ne plimbam pe afară și eram meru împreună îmi povestea:

- Când n'au adus aici, la Chișinău, aveau barbă mare. Mănaru credea că sunt preot și n'a lăsat în pace. Mai târziu n'a obligat s'o tai, dar am refuzat și refuzul acesta n'a costat două luni de "secret" în celulă sus. Numai la străduința camarazilor am ras-o, ca să fim toți împreună. I-am cunoscut la biserica din Corpus, când veneam Duminica.

N'aș fi fost prins, dar n'a trădat logodnica. Am ascuns o parte din colportajul legionar în grădină, unde știa numai ea. O discuție aprinsă i-a slăbit mintea și n'a dat pe mâna jandarmilor. Cred că o să regreta toată viața....

- Mai cântă ceva camarade Popa, îi ziceam câte-o dată și el începea cu vocea lui dulce și tărăgănată:

"Colo'n munții Tebei, unde Horia odată.

"Si-aduna oștirea sub falnic gorun

"Este o movilă și-o cruce uitată

"A lui Avram Iancu, eroul tribun.

În una din zile primește 200 lei dela mamică-sa. A cumpărat pâine, ceapă și usturoiu. A împărțit fiecărui camarad câte un sfert de pâine, ceapă și doi pâni la trei căței de usturoiu.

- Vreau să dau o masă înainte de a mă elibera. O agapă... cine știe... Pe ziua de 17 Septembrie, mă eliberez...

Avea el presimțiri? Stia el, oare, că această "Masă camaraderască" este ponama lui, sau parastusul lui, încă în viață fiind? Da, el știa că aceasta era despărțirea pentru totdeauna de camarazi.

În ziua de 12 Septembrie ni-an luat rămas bun dela Petre și dela toți camarazii rămași în închisoare.

L-am mai văzut pe Pătru la Deva, apoi la Tebea, alături de alți doi camarazi, îmbrăcați în cămăși verzi, coborâți în groapa de sub gorunul lui Horia.

A plecat la Căpitan și Moța, în oastea Arhanghelului Mihail.

Dumnezeu să te ierte, frate Pătru, și să ne învrednicească și pe noi să fim la înălțimea ta, pân'om ajunge alături de tine.

Mi s'a povestit mai târziu, pe când eram refugiat în Germania, cum a fost omorât Petre.

În ziua de 18 Sept. 1939, Pătru ajunge acasă la Simeria, iar în 20 Septembrie a fost ridicat de către jandarmi și dus la Parchet. În dimineața zilei de 22 Septembrie la orele 4-4 $\frac{1}{2}$ a fost scos din tre ceilalți 20-30 camarazi sub pretext de a fi înaintat Parchetului din Deva.

Scos din comuna Simeria cca 200. n. lângă podul Plecanului de pe șoseaua națională Alba-Iulia-Arad a fost împușcat pe la spate de către un plutonier și doi sorgenți instructori jandarmi. Deși slăbit de închisoare, Petre nu moare așa de iute cum doreau jandarmii, cari așteptau din minut în minut o mașină taxi din Deva ca să-i ducă pe toți.

Un om ce venea din satul Bârcea la lucru în Simeria, auzind genete, întrecește pasul. Jandarmii s'au ascuns sub pod.

Co-i, co-i aici, întrebă druncțul.

- M'au împușcat jandarmii.... mă cheamă Popa Petru... lasă, lasă....

- Hoi ce cauți acolo, strigă jandarmii de sub pod, pe care omul nu-i văzuse...

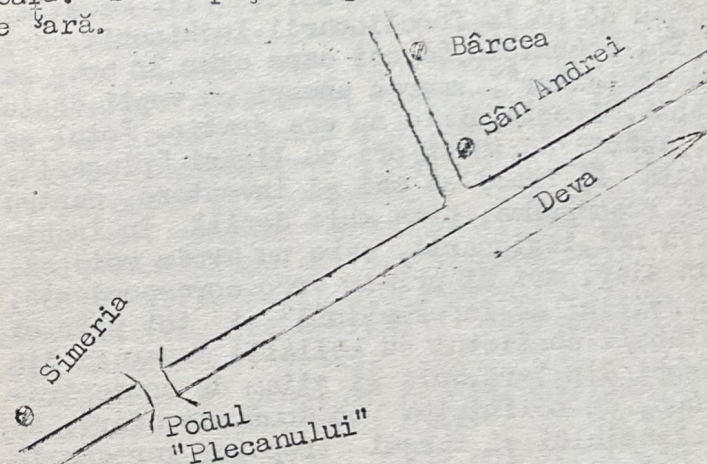
- Uite aici un om împușcat!....

- Pleacă de-acolo dacă nu vrei să fi și tu alături de el.

Omul a plecat. Mașina de la Deva a sosit și Petru nu a murit încă. Atunci jandarmii i-au spintecat burta cu baioneta și i-au tăiat organele genitale, băgându-l în portbagajul din spatele mașinii. L-au dus la Deva și l-au expus în piața publică....

Răsbunarea miselcască a guvernului și a jandarmilor nu se poate scrie: Ordinul de a onori 3-4 legionari pe județ a fost și ocazie de răsbunări personale: doi români neaoși Sârbu Gheorghe și Cor

nea Nicolae și au fost și ei împușcați deși nu erau legionari. Motivul: Plutonierul ținea morțiș la soția lui Sârbu care-i stătea în cale, iar bietul Cornea, ca să împlinescă No. 3 al județului Hunedoara. Erau expuși în piața din Deva cu trădătorii de țară.

Când a început prigoana generalului Antonescu, se zice că preotul din Tebea, i-a desgroapă și aruncat în apele Crișului....

A fi preot și uns cu Sf. Mir, poți deveni intermediar între oameni și Dumnezeu, ori între oameni și Satana. Preoția nu este întotdeauna o virtute, sau o vocație, ea poate fi și o meserie, învățată mai bine sau mai puțin bine. Sunt preoți care servesc adevărul și alții cari slujesc răul. Când unul dintre ei se ridică pe culmi, devine sfânt, asemenea când cineva neuns cu Sf. Mir și neinițiat în Sf. Taină, dar luptând tot pentru binele omenirii, devine erou. Sfinții și eroii, însă se ivesc la intervale mari, așa că avem dreptul să credem că nu toți preoții sunt stăpâniți de dreptatea pe care o propăvăduiesc. Să ne fie iertat a-i considera și pe acești drept oameni ca și noi, cu păcate multe, foarte multe și cu puține apucături spre bine....

Intr'o altă Duminecă cobor de la spital din nou între camarazi. Toți așteptau vești de la mine. Ei

cred, că, luând contact mai des cu deținuții, trebuie să știu mai multe decât ei.

În adevăr că și deținuții de drept comun îmi ziceau "Moș", pentru că m'am împrietenit repede cu ei ascultându-le poveștile lor, adevărate mărturisiri, de furturi, bătăi și diferite excocherii. Aceștia, tot ce auzeau de pe la funcționarii închisorii, ori la radio, îmi comunicau. Ba, cei care esiau în oraș la "curățatul crengilor", veneau uneori cu vești destul de impotrante. Firește, nimic nu era gratis. Totul se plătea cu pachete de tutun ori cu țigări "plugari". Faptul acesta îi făcea să mai și inventeze, pentru a-mi scoate recompensa, prea mult dorită în închisoare. Pentru noi, legionarii, care nu aveam voie să citim vreun ziar, ori să primim vreo corespondență, ei erau "serviciul de informațiuni" și tot prin ei am putut stabili contactul cu ceilalți camarazi din alte închisori din țară. Dela ei știam de concentrațiile de trupe, de neliniștea ce domnește afară, de începerea războiului și marșul trupelor germane în Polonia, de ocuparea Cehoslovaciei, de începuturile de destindere, etc.

Deși nu aveau grade, exista o ierarhie și la acești nenorociți și această era în funcție de durata pedepsei primite. Erau de altfel cu toții solidari, soarta comună dimpreună cu tratamentul sever care li se aplica de direcțiunea închisorii îi strânsese într'un bloc. În noi, legionarii, aveau mare încredere și speranță. Ni se spovedesc, își mărturisesc greșelile și de multe ori s'ar arata dispuși să lupte alături de noi. Desigur, că o bună parte din ei au fost convertiți, prin suferința, la crezul nostru și nu mă îndoiesc că ar fi devenit mulți dintre ei, alături de noi, oameni de treabă, îndeosebi că nu în totdeauna erau vinovați, că de multe ori, o judecată pripită, zelul sau dușmănia jandarmului, ori ambiția, unui trepăduș electoral, prieten cu mai marii zilei, i-au împins la răsbunări și crime, care ar fi trebuit imputate celor cari le-au provocat.

În celula No. 1. că de obicei, camarazii mă aș-

tepta, cu sacul cu vești. Nu puteam să-i mai duc atât de ușor. Nu se mai lăsau îndopați cu orice vești până nu fac și ei o anumită legătură de idei sau fapte, petrecute și anunțate anterior. Când nu aveam ce le spune, trebuia să mai inventez. Altădată sărăcia informației mă făcea s'o mai amplific, s'o mai înfloresc ori să-i adaug "o codiță", cum spunea Popa Petru. Cu stomacul gol, cu durerile bolilor în trup, cu chinurile sufletești la care eram supuși, veștile aveau darul unui balsam. Inflorite și presărate cu glume, ele descroțeau frunțile, reconfortau și ne făceau să uităm și îndeosebi... să sperăm. Planuri ne făceau noi destule și puneam la cale lucruri pe cari le vom face, când vom fi liberi.

La durerile noastre din închisoare s'a adăugat aceea imensă, a dispariției Căpitanului, pe care mulți nu o puteau crede.

Era apoi o problemă pentru noi. Întrebuițarea timpului, care se scurgea atât de greu. Nouă nu ni se permitea să avem nicio carte de lectură, niciun ziar. Dela biblioteca închisorii nu ni se dădea nimic, am cerut să lucrăm la grădina de zarzavat, sub pază dublă, dar am fost refuzați. Nici măcar în atelierile de împletit rafie, ori în cele mecanice, unde am fi putut fi atât de utili, nu ni s'a permis. Suntem condamnați să ne plimbăm luni și ani pe un drum de 8 metri și timpul trece teribil de greu în aceste condițiuni, dacă glumele, poveștile, bancurile, n'ar veni să ne mai scurteze clipele, să ne facă să uităm de cazurile noastre.

Camaradul Nițu Ilie, ca să mai lungască veselia, mi-a făcut un cadou....

- Uite, Moșule... eu am două perechi. Tine pantalonii aceștia și să-i porți sănătos... Dar îmbracă-i acuma, să vedem dacă-ți vin bine...

Nu numai camarazii, dar și deținuții de drept comun, cari ne aduseseră cazanul cu mâncarea, râdeau cu hohote. Fundul îmi atârna până jos, așa încât nu puteai să știi dacă este vorba de-o fustă, ori de pantaloni. Erau un fel de ițari din lână roșcată

de prin Dobrogea.

În această uniformă am fost prezentat camaradului nou sosit, Sultan Donat, într-o atmosferă de glume și voie bună. La despărțire le-am spus:

- Acum plec la spital, dragii mei, îmbrăcat din dărnicia enoriașilor de aici. Duminică vă rog însă să mă primiți voi cu noutăți, sau cu un festival artistic, din care să nu lipsească declamările.

Duminica următoare, în aceeași celulă, Sultan Donat, în mijlocul patului, cu fruntea puțin încrețită, ochii scăpărând scânteii și cu mâinile gesticulând de par'c'ar fi vrut să strângă de gât, declamă:

"... Bulgăroi cu ceafa groasă

"... Grecotei cu nas subțire

"Toate nutrele acestea sunt pretinse de romani

"Toată greco-bulgăria e nepoata lui Traian..

.....

"Bâlbăiți, cu gura strâmbă, sunt stăpâni acestei nații

"Voi sunteți urmașii Romei? Niște răi și niște fameni.

"E rușine omenirii să vă zică vouă oameni.

"Cum nu vii tu, Tepeș Doamne, ca purând mâna pe ei

"Să-i împarți în două cete... în smintiți și în mișei,

"Si'n două temniți largi cu de-a sila să-i aduni

"Să dai foc la pușcărie și la casa de nebuni!

.....

Glumele își au și ele rostul și timpul lor... Azi însă Donat ne-a scos din nepăsarea suferinței. Ne-a adus aminte că nu suntem păpușile lui Carol sau ale Lupeștii. Că, dacă vom, oricând putem rostogoli munții peste veneticii ce ne-au invadat țara și ne-au vândut neamul. Căpitanul dacă e mort, trebuie răsunat. Iar unilînța și prigoana, la care a pus neamul întreg, trebuie spălată prin sânge. Ajunge cu

cadelnitarea dreptății, care nu se cucerește în fața Sf. Altar, ci din ascuțișul sabiei, ori din vârf de țeapă.

El, Sultan, e fiu de preot, dar nu poate fi oprit de a-și manifesta această dorință de a răzbuna neamul altfel decât pe calca teoriilor de răbdare și supunere, de spinare încovoiată și unilînța rușinată

Educația lui de bun creștin prinită de la tatăl său împletită cu studiile de drept, îl îndreptătesc să alogă pe aceia cari salvează neamul de la moarte, de la picire. Menirea lui este de a salva vieți, împărțind dreptate. Când și-a ales drept studiul, Dreptul, cumpăna dreptății i s'a fixat în minte și în inimă, și pe ea o va respecta până la moarte. Persoana lui ca individ, nu mai contează. Ce înseamnă pentru o astfel de structură șase zile, ținut numai cu pește sărat și fără apă în beciurile poliției din Iași? Buzele arse de sare, dantura distrusă, interiorul gurii numai plăgi, cu toate acestea refuza să meargă la infirmerie și numai după nesfârșite stăruințe ale camarazilor acceptă să i se facă un tratament medical

Înainte de a fi arestat, era avocat la Storojneț și'n această calitate asista pe clienții lui, oameni necăjiți, în mod cu totul gratuit. Niciun onorariu, niciun dar nu cerea de la nimeni, apărându-i.

Acum, arestat își făurește planuri de viitor, antrenând cu sine pe toți cei din jurul său.

- Am strigat la lege și oameni, am strigat la Dumnezeu... și n'am fost auziți. De-acum vom pune în aplicare echipele de trei ale lui Ionel Moța! Vom răzbuna unilînța! Vom răzbuna rușinea Neamului prin sânge! S'apoi ne vom încredința sufletul în mâinile Creatorului.

Așa vedea Sultan Donat reîntronarea dreptății.

Mai târziu, cu alți camarazi au format o echipă de trei: Sultan Donat, Caramlău și Ovidiu Găină având drept scop tăierea răului de la cap.

Cecace ne spunea el în închisoare, a tradus în fapt. În anul 1940, la 3 Septembrie, îl vedem în fruntea unei echipe de muncitori la Brașov, apoi în cimi

tirul oraşului, unde o cruce stă drept mărturie, că Sultan Donat şi-a ţinut cuvântul şi şi-a îndeplinit datoria. La Bod, zace camaradul său Caramlău.

Toţi legionarii au mers la moarte senini, hotărâţi şi conştienţi. Nu glonţul i-a căutat pe ei, ci ei au căutat glonţul. S'au dăruit pentru mai binele Neamului Românesc. După 2000 de ani Decebal a întru chipat Căpitanul, iar Dacii, Legionarii cari precămăresc vitejia trăirii eterne. Câmpiile Elisee sunt sus, locuind pe ele Ceata Ingerilor de-a dreapta Tatălui. Iată cum cam. nostru Sultan Donat merge la moarte: Echipa e formată dar, el vrea ca toţi cari îl urmează, dacă pot, să se lepede de pământesc. Nu-i forţează, nu-i obligă, ci îi întreabă cu glas de frate, mai bine zis îi spovedeşte cum s'a spovedit şi el înaintea lor:

- De ești pregătit, vino. Dacă ai vreo îndoială, rămâi. Nu toți pot fi așa cum vremea cere. Noi trăim în Căpitan și el în noi. Cei chemați vor răspunde. Picătura de sânge e în raport cu credința. Dragostea mea pentru voi e la fel. Mărturisiți-vă vitejia. "De veți putea fi ca mine, mă bucur, iar de nu, eu nu vă țin de rău", a spus Mântuitorul discipolilor Săi.

Da, Sultan Donat s'a spovedit el, apoi și-a spovedit camarazii în fața lui Dumnezeu, în fața Neamului, în fața Căpitanului, apoi, comunicat, a plecat fără păcate în Oastea Arhanghelului Mihail.

Doamne învrednicește-mă și pe mine să fiu alături de oricare legionar omorât. Vreau Doamne, ca un grăunte din crezul meu să-l las celor ce vor veni căci numai jertfa multă, multă va aduce înpăciuire între oameni.

Nu s'a dus la moarte, discutând ordinul sau a legându-și șeful. Stia precis ce-l așteaptă. S'a desprins din pământesc, pentru că în el trăiau duhurile camarazilor răpuși, duhul Căpitanului. Pentru el nua existat îndoială. Ordinul dela superior și atât. Chemarea înălțimilor vitejești l-a pus pe scutul eroilor Neamului.

- Mai am un fecior, și pe acesta îl dăruiesc Legionii din porunca Arhanghelului Mihail, spunea tatăl lui Sultan, la groapa întâiului lui fecior.

x x x

După ce Directorul Mănaru a fost mutat la închisoarea Caracal, unde avea vreo 5-6 deținuți și vreo 20 de gardieni, a fost adus aici ca Director, Ionescu. Acesta era licențiat în Drept, pe câtă vreme Mănaru avea școala de plutonier din armată. Din bugetul închisorii, în decursul anilor, Mănaru și-a însușit un milion de lei și că pedeapsă a fost mutat disciplinar. Așa au găsit de cuviință dregătorii țării să pedepsească pe un exocroc. Viața lui morală și familială era deasemenea o rușine. Despărțit de soția legitimă, cu care avea un băiat și o fată, trăia în concubinaj cu o femeie. Sub dictatura lui, au fost sute de legionari bătuti și schingiuiti în închisoarea din Chișinău. Din barbutul deținuților, cât și din salarii de 2 lei pe zi al celor ce lucrau la atelierile închisorii, partea lui era de 50 procente. Lemnele date de Primărie pentru încălzitul închisorii le vindea, iar focul se făcea cu crengi verzi, tăiate depe străzile orașului, de către cei cu pedepse până la o lună. Si totuși acest tâlhar și bestie cu chip de om, în noaptea învierii, a trecut dela celulă la celulă, pe coridor, strigând Christos a înviat!

Înainte de a pleca a venit prin celulele noastre, pentru a-și lua rămas bun, dar că să nu fie refuzat, nu ne-a întins mână.

- Ei, cum e Socariciu?

- Am lăsat armele jos, domnule Director.

- Te-ai vindecat Tebane de microbul Cornelian?

- Încă nu, domnule director.

Alături de celula noastră era un jidan bolnav. L-am auzit când i-a strigat lui Mănaru:

- Pleacă de aici canalic!

- Mai târziu am fost chemat de acest jidan să-mi spună ceva.

- Domnule Legionar, dă-mi 7 lei să-mi cumpăr ke-

fir.

- I-am dat. A doua zi mă cheamă din nou.

- Uite, domnule legionar, simt cum se urcă moartea dela picioare în sus. Voiu mai trăi vreo două săptămâni, până ajunge la inimă.

În adevăr, vedeam și eu cum se ridică pe picioare în sus galbenul morții.

- Aș vrea să vă povestesc ceva din viața mea...

Am fost tâlhar de drumul mare. Furam cai și-i vindeam peste Nistru. Am omorât foarte mulți oameni, și creștini și jidani, pe ori care mi se opunea. Cunosc multe închisori din țară. Din multe am evadat cu ajutorul gardienilor și directorilor cărora le dădeam bani mulți. Aici, în Basarabia, am cel puțin o duzină de plutonieri de jandarmi cărora le-am făcut case. Acum mi s'a înfundat. M'am îmbolnăvit, căci altfel evadam și de aici... tot cu bani... Eu, cum vă spun, nu cred nici în cruce și nici în talmud, ci în puterea mea fizică... Acum n'o mai am... am fost la Doftana... unde am cunoscut trei legionari... au fost oameni buni cu mine... îmi dădeau haine și bani... Mai dă-mi, te rog, 7 lei....

Directorul Ionescu a schimbat complet situația din închisoare. Duminica mergea la biserică împreună cu deținuții. Vorbea cu ei, îi încuraja, promițându-le că pe toți, care se poartă bine, îi va propune pentru scădere de pedeapsă, ori amnestie. De multe ori își lua soția și copilul de un an și un coș cu pâine, fructe, țigări, etc. Însoțit de primul gardian intra în celulele secrete, unde se aflau condamnații la câte 15 ani și nu arareori a fost când cei mai fioroși criminali plângeau la cuvintele de îmbărbătare și speranță pe cari le spunea Directorul. Era o adevărată minune pentru acești indivizi înrăiți să-l vadă în mijlocul lor, alături de soție și copilul. Așa s'a purtat acest om cu oamenii.

Atât de mult i-a cucerit cu sufletul lui bun încât nici prin minte nu i-ar fi trecut ca unul din supușii lui l'ar împuşca cu armele pe cari le împărțise.

- Luați armele și nunția, să ne apărăm contra celor fără Dumnezeu. După ce trecen Prutul, plecați fiecare la vetrele voastre că așa vrea Col de Sus.

Și nu-i de mirare ca, atunci când Basarabia a fost predată Rușilor, el a fost protejat și de legionari și de ocași, cu care a trecut Prutul într'o căruță, salvându-și soția și copilul.

E L I B E R A R E A

- 12 Septembrie 1939 -

Azi e ziua când se împlinește un an oficial de închisoare. Prevenția, poliția, beciul și schingiuirile nu sunt oficiale. Voi fi dus la urmă, ori în lagăr? Nu se știe.

Înainte cu două zile, ni-am cusut prin haină și la încheeturile raniței anumite dispoziții. În cătușala dela bocanci, ceva adrese. Camaradul Sultan Donat a rămas să continue tunelul întrerupt de noi la moartea Căpitanului. Împreună cu camaradul Groza Dumitru, Anania Dumitru ne-am luat rămas bun de la camarazii, cari mai aveau de ispășit pedepse până la 5 ani, cazul lui Dumitrescu Ioan. Pentru orice eventualitate, ni s'a permis să avem la noi două sute de lei. La poartă ni s'a făcut ultima percheziție, mai mult formal. Totuși la unul din camarazi s'a găsit 1.000 lei. I-am luat banii și i-am trimis camarazilor, prin dl. director Ionescu. Noi plecăm în libertate, pe când ei rămâneau să sufere și nu aveau bani.

Suntem duși la siguranța statului din Chișinău și dați în primire. Un agent, din ordin, ne-a dus în oraș. Prima vizită am făcut-o la vestita Catedrală și apoi la statuia lui Stefan cel Mare. Într'un restaurant de cl. III-a am luat masa. Niciunul din tre noi n'am putut mânca, iar din cele trei sticle

de bere comandate, abia am gustat, restul l-a băut agentul. In restaurant se plătea intrarea 4 lei. Kilogramul de vin era un leu și nimeni nu putea bea mai mult de un litru de vin tare de terasă.

Intorși la siguranță, suntem băgați într'o celulă mare, cu ciment pe jos și paic. Spre miezul nopții celula se umple de indivizi aduși în urma unei razii făcute în plin centru orașului.

Dimineața toată lumea la raport pentru triere.

- Bine mă dobitocule, se răsti inspectorul la agent, și pe dânșii i-ai băgat împreună cu haimanalele astea?

- Domnule Inspector.....

- Taci și imediat să prepari camera de lângă sala de conferințe și să-i conduci în oraș până la ora 11, iar după masă de la 2 la 6! Hai repede!

- Vă rog, nu luați în nume de rău, așa-i la Siguranța. Am o mulțime de agenți proști.

S'a arătat foarte amabil cu noi și a început să ne povestească din viața lui de polițist.

- De opt luni caut pe unul care a ucis o femeie pentru a o jefui. Cu ocazia acestei razii mi-a căzut în mână. Și știți după ce l-am cunoscut? După tăietura de la deget și amprontele digitale. Si-a tăiat degetul destul de serios, când a spart geamul

- Vă rog să mă credeți că toată viața mi-am dedicat-o pentru a descoperi crimele. Nu fac niciun fel de politică. Regret că nu vă pot ajuta cu mai mult. In tot cazul, vă asigur, că atât timp cât veți sta aici, sunteți tratați omenește.

- Vă mulțumim, domnule Inspector, să trăiți.

După două zile, cu actele în regulă și însoțiți de doi gardieni, am plecat la gară. Lume multă aștepta trenul. Pe fețele lor se putea citi îngrijorarea ce le-o cauzau concentrările de trupe și mulți dintre ei se deplasau în interiorul țării. In aer par'că plutea mirosul de praf de pușcă.

Noi, îmbrăcați cu hainele cu care am fost închiși aproape un an și jumătate, devenisem obiectul de curiozitate și lumea se înghesuia în jurul nos-

tru. Cum aveam voie să schimbăm câte o vorbă cu cei care așteptau în gară trenul, aceștia ne întrebau:

- Sunteți legionari?

- Da.

- Pe cât timp ați fost închiși?

- Un an jumătate.

- Mai sunt mulți legionari în închisoarea din Chișinău?

.....
- Cum ați dus-o?

- Priviți fețele noastre.

In tren, lume multă. Compartimentele erau arhipline. Pe culoare, plin de bagaje, Nu aveam un loc unde să ne așezăm și până la București era mult... Stând așa, am început să ne scărpinăm, deși nu aveam niciun fel de parazit... Unul câte unul din pasageri se sculau... și plecau pentru necesități.... dar fără să se mai întoarcă. Spre surprinderea noastră, mai puțin de o jumătate de oră s'a golit compartimentul și am rămas numai noi cinci. Lumea prefera să stea în picioare, pe culoar, decât să se umple de păduchi.

Noaptea, târziu, am ajuns la Ploești. Anania, cu un gardian și-a continuat drumul spre București, iar eu cu Groza trebuia să schimbăm trenul pentru Arad, însoțiți de un alt gardian.

- Domnule gardian, n'ar fi bine să dormim la noapte aici, la Ploești? Uite, mergem la vreun hotel și mâine continuăm drumul spre Deva. Si așa nu ai da o dată fixă când să ne predai și apoi mergem doar acasă, în libertate...

Am căutat gazdă și am plătit paturile pentru trei inși, apoi am intrat într'un restaurant de lângă gară... Aici am auzit un cântec nou, săltăreț și care începe tot cu of, of.

"Cu lăutarii după mine, iar mi-i bine, iar mă'
(mbăt

- Ar fi bine să se schimbe cântecul, domnule gardian.

- Cum?

- Cu gardianul după mine....

Încă câteva glume, și am plecat la hotel.

A doua zi îi zicem gardianului:

- Domnule gardian, noi plătim drumul până la București și înapoi la Ploești. Îți mai dăm și dtale o mie de lei. Acolo avem cunoscuți și vom primi mai mulți bani. Vreau să-mi văd pe mama, care e acolo....

Nu a stat mult pe gânduri și a acceptat. În grădina de lângă gară, un fel de parc, am făcut o fotografie toți trei, "la minut", cu gardianul în mijloc.

După masă, pe la ora două, suntem la București și găzduim la doamna Manoliu, pe Strada Popa Lazăr Nr. 5, în vechia mea odăiță.

Ne-am ospătat bine, având grije să dăm gardianului cât mai mult vin până ce s'a făcut crișă. L-am lăsat dormind, iar noi am plecat după noutăți. Prca multe nu am aflat, căci nu aveam de unde...

A doua zi ne-am continuat drumul la urnă...

La Deva ne-am despărțit de gardian, care ne-a dat în primire Siguranței.

Cu alte hârtii am fost duși la Legiunea de Jandarmi, în fața colonelului.

- Ei, v'ați vindecat?

- Nu, domnule colonel, m'am îmbolnăvit mai rău.

- Da, da, dar de închisoare v'ați vindecat?

- Domnule colonel, când m'au dus acolo suferam puțin de stomac. Acum mă doare ficatul și ri nichii și ambele intestine sunt perforate....

Groza îmi dădea cu cotul să tac.

- Eu te întreb dacă te-ai vindecat de Garda de Fier?

- Atât timp cât legile nu-mi permit, nu fac niciun fel de politică.

- Răspunsul tău e cu două înțelesuri. Vezi că ești în mâna mea!

- Domnule colonel, ca să vedeți că-mi iubesc țara și mă spun legilor, poftim ordinul de concentrare pe care l-am primit încă la închisoare. Mă

voi prezenta în cel mai scurt timp la regiment.

- Așa-mi place și nu mă îndoiesc că-ți vei face datoria. Nu vedeți voi mă băieți, că nori negri apasă asupra țării noastre?

Ne-a pus stampila pe actul de eliberare din închisoare, dându-ne și câte un ordin către postul de jandarmi din Cugir, în plic închis. A avut, cred, grija să și telefoneze.

Să trăiți, Domnule Colonel.

Am ieșit și ne-am îndreptat dpre gară să luăm trenul către casă. Nu ne venea să credem că suntem liberi. Cum nu aveam tren decât la ora 1, am intrat într'un restaurant, să mâncăm ceva. Ne-am săturat însă cu mirosul mâncării și dintr'o sticlă de bere n'am putut înghiți jumătate. Niciunul nu puteam mânca. Nu știam de ce. De bucurie, de teamă? Pe mine vedeam, pe cine întâlneam, pentru noi toți erau dușmani. Cu frică și mereu uitându-ne în urmă, am ridicat ochii la statuia lui Decebal, un bulgăre de bronz. Numai cu Decebal nu semăna. La gară am întâlnit pe un fost coleg de școală originar din Jibot, Ioan Viorel. Năa vrut să stea de vorbă cu mine. Era funcționar la percepția din Deva.

Cu biletele în buzunar, ne-am urcat în tren pe care-l schimbăm la Jibot, pentru Vinerca-Cugir. Nici nu ne-am dat bine jos din tren, când un plutonier de jandarmi ne-a legitimat.

- Azi e Sâmbătă, mâine la ora 10 să vă prezentați la post.

- Sigur, domnule plutonier, chiar avem și un plic dela domnul Colonel, dela Legiunea de Jandarmi din Deva.

- Stiu eu mai bine ca voi.

- Să trăiți.

Ne depărtăm puțin și ne urcăm în trenul care ne va duce acasă și care ora garat pe linia respectivă.

- Mă Nicule, nu miroase a bine. Trebuie să fim foarte precauți să nu ne ducă în lagăr. Mâine când ne prezentăm la post să nu mai vorbim nimic. Să pă

rem obosiți și bolnavi și supuși (bolnavi eram noi).

Trenul se pune în mișcare. Acum cotește la dreapta. Trece șoseaua națională și iată Câmpia Vinerii... Doamne, sunt pe locul unde am copilărit. Prin fereastră văd balta, unde turcii au fost măcelăriți de Paul Chinezul, apoi vilele de către Pișchint, râul și satul. Mă îmbrățișez cu Groza, pentru a ne întâlni a doua zi la post și cobor în gara satului meu. Aici lume puțină, era zi de lucru. Imi fac semnul crucii și cu Doamne ajută-mi, iau ranița în spate și pornesc spre biserică.

Am intrat în tindă, am îngenunghiat și m'am rugat lui Dumnezeu... Cât voi fi stat așa nu știu, doar clopotele care sunau de vecernie m'au trezit la realitate. Pe ulicioara din Progadie-cimitir-ies în atrada principală. Întâlnesc pe soția notarului Rainthaler. Mă uit fix în ochii ei, fără să scot o vorbă. Pentru ce nu știu. Ea a îngălbenit de spaimă și a fugit repede la primărie, probabil să spuie soțului ceva... Ceeace i-a spus, am aflat în aceeași zi.

În piață, copiii de școală și câțiva bătrâni ascultau discursul rostit de învățătorul Andrițoiu Nicolae... Am auzit și eu doar:

- Majestatea Sa, Regele Carol II-lea ne va apăra contra tuturor dușmanilor...

Când m'am apropiat și eu de grup, pe-acolo îmi era drumul, l-am văzut roșu la față și bâlbâindu-se iar copiii se uitau după mine ca după o arătare... La cotitura dinspre ulița mea, mă izbește un miros de plăcinte (scoverzi), care venea dinspre casa noastră... Azi e Sâmbătă și la noi este obiceiul ca în această zi să se coacă pâinea pentru o săptămână. Cei mai cu stare fac, pe lângă pâine și cozonaci și scoverzi, pentru Duminică. Săracii, când așteaptă pe cineva străin ori cunoscut, se împrumută dela alții mai cu stare și fac și ei scoverzi.

Mama nu știa că eu vin. Pentru cine se pregătea

atunci? Poate să fi venit sora mea Ana dela Teiuș? Voi vedea îndată. Mășă bucura mult. Sunt acum în fața casei mele, casa în care m'am născut... Mă opresc să aud voci. Ferestrele dinspre uliță și cele dinspre curte, deschise... Miros de scoverzi... Mama aștepta pe cineva, dar nu bănuiește totuși că viu. Intru în curte și strig.

- Mama, mamă, am venit!

Biata mea mamă a uitat de plăcinta ce era pe bădic, de scrobu cu ouă și brânză și a fugit repede să mă ia în brațe, să mă sărute.

- Copilul meu, copilul meu... Doamne, uite copilul meu... Si plângeam amândoi îmbrățișați până a venit sora Maria, care auzise și ea de sosirea mea. Acum plângeam în trei.

- Fratele meu... fratele meu... Copilul meu... Copilul meu... Doamne, îl mai văd odată...

Si astfel, în hohote de plâns, tustrei am mulțămît Autoputernicului... am vărsat lacrimi de cucurie.

Au apărut și câțiva vecini și cu toții am intrat în casa plină de fum. Se arsese plăcinta uitată pe bădic de mama.

A apărut și Tetea Crăciun a lui Tomoș, unchiul meu. Dăm mâna și vorbim ceva, apoi cheamă pe mama în tindă să-i spună ceva.

M'am așezat la masă, înaintea unui blid mare plin de scoverzi cu ouă, brânză și lictar... Abia am putut înghiți printre lacrimi un sfert de plăcintă, mai mult n'am putut mânca.

Sunt liber... lângă mama, lângă ai mei, la mine în sat, iar frații mei de suferință zac prin închisori și lagăre... Doamne, oare sunt liber în adevăr ori totul este numai un vis... și, gândindu-mă, priveam cu ochii țintă într'un gol... În jurul meu toți tac și se uită la mine... Unchiul Crăciun ru pe tăcerea:

- Nuculac, cum a fost acolo închis?

- Bine, Tete Crăciun...

- Te-or bătut?...

- Nu ... numa o țară, la început....

- Te-or bătut peste cap?....

- Mai mult la chicioaro.... dar aş dori ca toți copiii Vinerii să facă cel puțin 6 luni de închisoare, dar nu pentru furt, ci așa, cum am făcut eu, pentru Neam și dreptate...

- Tu Mario, îi spune sori male, mă o sută de lei și de toți să cumperi bere pentru Niculac, iar pentru noi să treci pe la mătușe-ta să aducă o ferie de ghin, din butoiul ăl nou... știe ea...

S'a așezat apoi lângă mine și mă privea. Mama, sărmana, a început din nou să plângă și cu ea împreună și ceilalți din casă.

- Noa, de ce plângeți, când îl avem întră noi, zice Tetea Crăciun. Ehei, și eu am fost închis numa două luni, la Deva... știu cumu-i... Am bătut un jâandar chiar la joc, când a vînt să ni-l strîco. D'asa l-am bătut, mă Niculac, de-o zăcut șasă luni și p'orm'o murit. Am avut noroc, că dacă murca într'o lună, luam vreo zece ani... Ehei! Dece nu sunt eu mai iânăr batăr cu 20 de ani, că le-ași arăta cu și jândarilor rumâni.....

- Eu singur beam bere din sticlă, în timp ce ei, pe rînd închinau și beau dintr'un singur pahar.

Incep să le povestesc despre Căpitan și Garda de Fier, de moartea lui Moța în Spania și puțin de prin închisoare, ca să nu-i mai las să plângă... Nu deodată Tetea Crăciun m'nterupe:

- Ei, vezi tu Nică, dracu bage'n botu ei de prăpădită c'o mințit. Când o întîlnesc știu cu ce-i spui... O umplut tăt satul că tu te-ai întors din țeniță, da că ești o țară smintit de minte, că nu i-ai dat bună vreme și te-ai uitat la ea ca un sălbatec....

Abia acuma am înțeles cu dece biata mamă și cu sora-mea nu mai terminau cu plînsul... Le-am răs-puns:

- Mamă și dragă soră și dvoastră toți care sunteți aici, aflați că nu sunt smintit de minte. Dincontră, sunt mai sănătos ca niciodată. Măine

ploc la Cugir, la postul de jandarni, să mă prezint, iar Luni mă duc cătană la Timișoara, că am ordin de concentrare.

Au prins curaj și s'au mai veselit puțin, numai biata mamă suspina mereu:

- O, Doanne, Doanne, ieși dintr'un năcaz și dai de altul... Cât am plîns cu pântru tine Niculae, te-aș fi putut scărda în lacrimile mele... Nu se poate ca Dumnezeu să nu vă ajute și să vă facă dreptate că prea mult ați suferit. Nu o fost Miercure și Vinere să nu postesc și să nu mă rog pentru tine și pentru toți frații tăi închiși. Si multe nopți am citit Sfânta Psaltire, cu alte mieri de seara nea, ca să scăpați din țeniță. La praznice și Duninica crai pomenit la biserică: "Niculae călător". Mi-o spus părintele că nu are voie să te pomenască închis... De când te-am știut prins, n'an mai putut mânca. Mi-ajungea o pită p'o lună... O Doanne, că mult am mai suferit și noi pă urma voastră.... Numa să vă audă Dumnezeu și să fie cu folos. Când or omorît pă Codreanu, ț-an făcut și ție parastas. Nu credem că te mai vād...

- Apoi și noi, mamă, ne-an gîndit la toți cari au suferit de pe urma noastră... Eu cred că n'an uitat pe niciunul din satul nostru... Mă rugan și pentru dușmani... Acolo cum eran închis cu mulți profesori, doctori, avocați și ingineri, le povesteam despre satul nostru. Tot ei au făcut multe cantece. In unele din ele se cînta despre mine, despre copiii orfani, despre durerea Neamului Românesc... Hai să vă cînt unul:

I

"E așa senină slava
"Si atîta pace'n aer
"Stau închis și torc într'una
"Din al gîndurilor caier...

II

"Par'c'o vād acas' pe mama,
"Chip de sfînt'ntr'un provaz,

"Slabă, slabă, sărăcuța
"Si cu lacrimi pe obraz.

III

"Stă la geam și torce tristă
"Alb fuior din vechea-i furcă
"Stă la geam, dar gândul dânsii
"Trece văi și dealuri urcă

IV

"Si gândind așa la mine
"Uită furcă și fuior
"Si c'un colț dela năframă
"Sterge ochii binișor...

Plângeam toți, plângeau zidurile casei mele.
Plângea vecinul Gligor care era surd... Plângeau
până și sfinții din icoane....

- Măi nepoate, tu ai sfințit casa asta... ne-ai
sfințit tot satul... iar voi, muștrilor, când v'adu-
nați în Oastea Domnului, n'ar fi păcat dacă l-ați
cânta, spune printre sughițuri de plâns unchiul
Crăciun....

IN ARMATA, SPIONAT

La Cugir, împreună cu Groza, ne-am prezentat la
postul de jandarmi. Supuși și ordonați, am promis că
Luni ne prezentăm la regimentele noastre, cu la 7
Pioneri-Timișoara și el la 90 Infanterie-Sibiu.

Plutonierul vrea să ne ceară ceva cadouri. În-
telegându-i intenția i-am spus:

- Domnule Plutonier, cred că numai refuzați...

- Ce?

- Aș vrea, ca de Crăciun să vă ofer un porc
gras pentru tăiat... am patru acasă....

- Bine, să mănânce și soldații mei mai bine...
îmi răspunde el.

Nu avea nici mama pentru dânsa, dar să-i mai

dau și șui.

Plutonier de jandarmi, tip de excroc... la ce te
poți aștepta dela el? Aproape întreaga armată ro-
mână e plină de ei. Dela sergentul instructor până
la Majorul de companie nu e altceva decât o rețea
de jupuială. Nu e de mirare, dacă aceștia în mai pu-
țin de trei-patru ani, au case în orașul de garni-
zoană. El te bate, el te bagă la cărceră și tot el
te iartă. El îți dă concediu și tot de el depinde
și eliberarea. Nu există soldat din companie să
nu-i facă corvoadă acasă zile și luni întregi, să-i
crească porci și găini, s'aducă coșul cucoanei din
oraș...

Cucoam, ori madam... născută undeva într'un
sat, a ajuns să aibă ordonanța, pe care o înjura
toată ziua:

- Dobitocule, tâmpitule, nu vezi c'ai adus zar-
zavat stricat!... Ai grijă, când intri în "sailon" să
nu murdărești rogojina, fire-ai al dracului de ni-
tocan, că nu te mai țifilizezi odată...

Când soldatul vrea să-și ceară scuze, caută și
el cuvinte mai radicale:

- Cucoană, sărut mâna, eu...

- Săruți pe nă-ta. Pe mine mă sărută don Ploto-
ner, nu soldat ca tine. Ce vrei, să-ni strici casa?
Am copil cu dumnealui încă înainte de-a mă nărita,
că făcuseră raport al de Nea Costache la Don Colo-
nel...

- Bine, Tață Lina, eu...

- Ei, așa vreau să-ni vorbești și să mă respec-
tezi, Ioane, cum mă respectează și Don Căpitan cu a-
provizionarea... Eeh, ce deștept este, c'a ieșit o-
fițer dela școala din Carcea, în Craiova...

Da, aceasta a fost una din pătura interpusă, pe
mână cărcia au ajuns soldații și nu fără aprobarea
directă ori indirectă a ofițerilor superiori. Dela
Ministru de război și până la sergentul instructor
se fură. Bacșișul, corupția, inoralitatea, bătaia și
absolut tot ce a fost dăunător unei armate sănă-
toase și disciplinate, de aici a plecat.

Fabrica de avioane S.E.T. nu lua nici o comandă, dacă nu se asigura milionul ministrului și sperful tuturor gradelor în subordine, până la plutonierul de pistă. Generalul Fotescu, pus de conducerea fabricii pe lângă Palat să interviev, Generalul Negrescu pe lângă minister să interviev.

Să spună Irinescu și Caranfil.

Acestea și o altă tagnă, în frunte cu multe fețe bisericesti, ne-au mutat țara, când în Rusia, când în Turcia.

Ca acestea le gândeam cu, în drum spre casă, unde mergeam să mă pregătesc pentru a mă duce la regiment, să-mi fac datoria, datoria față de conștiința mea, nu față de societatea care ne-a onorât și schingiuit.

Luni, în gara Vinerea am lăsat pe mama și pe sora mea Maria fluturând batistele, până ce trenul a dispărut la o cotitură și în aceeași zi am ajuns la Tinisșoara, la reg. 7-Pioneri.

M'am prezentat la biroul mobilizării. Am fost primit tot de un plutonier care mă chestionează:

- Dece nu te-ai prezentat la timp? Uite, iești dat dezertor...

Caln, dar răspicat i-am răspuns:

- Dar Dvoastră nu vedeți de unde vin? N'am întârziat nici o zi!

Mi s'a făcut apoi vizita medicală. I-am spus doctorului:

- Doamne Doctor, vă rog, dați-mi un concediu cât de scurt să mă refac puțin. Așa cum n'am prezentat acum, venind din închisoare, mă voi prezenta punctual întotdeauna.

- Nu se poate. Ești sănătos! Nu eu te-am băgat la închisoare, ci prostia ta! Pleacă d'aci că te bag la carceră!

- Mulțunesc și să trăiți Doamne Doctor Căpitan!

Am fost repartizat la compania V, batalionul II. Cum cazarma era arhiplină, n'au trimis în Tinisșoara-Fabrică unde erau incartiruiți la civili, toți

concentrați.

- Să trăiți, doamne sublocotenent.

- Bună ziua, dar ce-i cu dumneata?

- Vin din închisoarea Chișinău.

- Cât timp ai stat acolo?

- În total cam un an jumate...

În timp ce sublocotenentul îmi puna diferite întrebări, apare Căpitanul, comandantul Batalionului.

- Ce pregătiri intelectuale ai?

- Comerțul superior, doamne Căpitan!

- Bine, ești ajutorul domnului sublocotenent la Companie. Vei căuta să-ți faci datoria așa cum ai învățat. Te fac atent, nici un fel de politică.

A doua zi, în uniformă, cu pușca la umăr și apelușul nominal al companiei sub braț, plecam la câmpul de instrucție.

- Înapoi fuga marș... Drepti!... Înapoi fuga marș!...

Mi s'a făcut rău, am leșinat și am căzut la pământ. Cu o sticlută de eter pe la nas, sublocotenentul mă readuce la simțiri, mă ridică...

- Ti-e rău?

- O să-mi treacă... n'am exercițiu...

În pauză soldații s'au strâns în jurul meu, jos pe iarbă. Erau aproape toți din Banat și Ardeal, puținii olteni printre ei.

- Camarazii mei dragi, am căzut că nu mai am sânge și putere. Am fost bătut rău la poliție, iar la închisoare am fost ținut opt luni la secret, cu apă și mânăligă... dar într'o săptămână, două, voi face alături de voi instrucția, dacă vrea bunul Dumnezeu...

Ochii lor jucau în lacrimi. Camarazii olteni, cei veșnic veseli, își ștergeau ochii cu câte o batistă cusută cu motive de-acasă. Din prima zi i-am cucerit pe toți. Cât am stat la Tinisșoara, pauzele de pe câmpul de instrucție erau adevărate șezători naționale în care le povesteam de Iancu Jianu, Haiducul, de Avran Iancu, de Tudor, apoi de răscoala lui

Horia și luptele lui Mihai Viteazu... Toți se întrebau cine sunt și de unde le știu pe toate. Am ocolit totdeauna să le dau un răspuns la aceste întrebări.

Intr'o zi, parase că era Sâmbăta, am plecat din cantonament să-mi cumpăr ceva de mâncare. Prin ferestra deschisă a unei case aud radio-ul anunțând:

- Prinul Ministru, Arrand Călinescu, asasinat.

M'am oprit și nu știam ce să fac. Imi roteam ochii în toate părțile de spaimă. Așteptam să fiu prins, să fiu înșfăcat de vreun polițist... Prin fața mea trece o femeie bătrână cu părul alb și spinarea încovoiată, care ducea într'o traistă ceva cumpărături. O opresc și întreb dacă a auzit ceva la radio.

- Da, domnule, au onorât pe chiorul... Copilul meu e la Miercurea Ciuc, o să-l omoare și pe el...

- Mătușe dragă, du-mă repede la dumneata aca să...

S'a uitat la mine și a început să plângă...

- Dumneata... doar nu ești legionar?

- Hai mătușe dragă, mai repede și ascunde-mă. Am luat-o la braț și am intrat cu ea într'o casă sărăcăcioasă. Aici o aștepta un bătrân de vreo 70 de ani, bărbatul ei, pufăind dintr'o lulea.

- Să trăiești uncheșiu!

- Să trăiești voinice!.. Da ce-i, că doar noi n'avem unde te culca...

- N'am venit să mă culc, ci doar să vă spun că și eu sunt frate cu feciorul Dvoastră și că este abia o săptămână de când m'am eliberat din închisoare...

- Acum o să-l omoare și pe copilul nostru. Numai pe el îl avem la bătrânețe...

- Aveți credință în Dumnezeu, căci n'au să vi-l omoare, pentru că n'au de ce, căutam eu să-i încurajez pe amândoi.

Bătrâna mi-a făcut un culcuș într'o șiră de paie și după ce am mâncat puțină mămăligă cu lapte,

m'am ascuns acolo...

Mă gândeam dacă pot fi sigur aici ori nu și iscodeam împrejurimile ca s'o pot șterge, în caz de nevoie...

De mai multe ori la zi, bătrâna dădea târcoale clăii de paie și-și chema puii și găinile să le dea de mâncare:

- Pui, pui... puiii mami... nu-i nimeni... nu vine nimeni... pui, pui, pui... or început să împuşte legionarii din oraș... pui, pui... puiii mami. Tremuram la gândul că la un moment ar veni să-mi spună să părăsesc ascunzișul și să plec, ori ca poliția ar veni să mă ridice.

A doua zi, bătrâna îmi șoptește:

- Au împuşcat cinci legionari în oraș și i-au aruncat în șanț... Tot orașul s'a dus să-i vadă... Copilul meu, Doamne, copilul meu...

Regret foarte mult că am uitat numele acestei perechi atât de binevoitoare.

După patru zile m'am dus și eu la cantonament și m'am prezentat la biroul companiei:

- Să trăiți Domnule Căpitan!

- Unde ai fost? Ești dat dezertor. Cum se poate să lipsești patru zile delă regiment. Am să-ți fac acte de dare în judecată, se răstește Căpitanul la mine, în prezența altui căpitan, ajutorul lui, a sublocotenentului și a plutonierului.

- Imediat pleci cu mine la biroul mobilizării!

Pe drum, spre cazarma regimentului îmi spune:

- Ai scăpat Tebane, grație Domnului Colonel. A venit ordin să te predăm poliției. dar colonelul le-a spus: "Eu n'am aici, în regiment, decât soldați și nu oameni politici". Azi și până mâine la ora 12 eu sunt ofițer de rond pe garnizoană. Tu mergi cu mine. Când m'a chemat Colonelul și mi-a spus că te caută poliția, ți-am pregătit bilet de voie și am venit repede la cantonament să ți-l dau, să dispari, dar tu mi-ai luat-o înainte, ai mirosit pe semne... Imi place de voi, măi Tebane, imi sunteți dragi și vă iubesc mult... Acum a trecut prigoana.

Pofta de sânge a călăilor s'a potolit, au omorât în fiecare județ câte trei-patru legionari, iar pe cei din lagăre și închisori aproape pe toți...

Acestea mi le spunea bravul Căpitan în trăsura cu doi cai, ce ne ducea să facem inspecție de rond la regimentele din Timișoara.

Trist și abătut m'am întors la cantonament. Sublocotenentul, om întreg și conștient de serviciul și sarcina ce o are, se poartă cu mine, ca de altfel cu toți soldații în subordine cavalereste. Serios, când trebuie și glumeț, după împrejurări, l-am respecta. Migălos și mereu grijuliu ca să nu aibă reproșuri, se întreține cu fiecare pe rând, mai ales că avea sub comandă numai concentrați, oameni în vârstă cu copii și necazuri pe acasă. Deși în armată subalternii și soldații sunt tratați cu "mă", el încerca să elimine pe cât putea acest cuvânt și ni se adresa cu "camarade" soldat, sergent sau ne chema pe nume.

- Tebane, pleacă pe zonă. Unde, nu-ți pot spune. Ordinul este să nu se scrie cu caracter politic ori militar. Toate scrisorile trec prin cenzură militară, deci... ai înțeles!

În vagoane de marfă, cu paie pe jos, se îmbarcă batalionul. Am rămas între camarazi, având ordinul să am grijă să nu se piardă prin gări, rămânând de tron, vreunul din ei.

După aproape o săptămână, ajungem la Focșani. Toată lumea echipată, pe grupuri, cu fierăstrău, joa gâr, târnacop, lopată și topor, bincînțelele cartușierele și pușca.

După un marș de noapte, am poposit în Putna Seacă. Nu știu dacă a fost ordin ori greșală, deoarece după două zile și două nopți de marș am ajuns în satul Bizighești la distanță doar de 5 km. de punctul de plecare. Satul este situat între Focșani și Mărășești.

În căsuța unui gospodar, și el concentrat undeva pe zonă, ne-am instalat cancelaria companiei. Soția cu 4 copii nici s'au îngământit toți într'o o-

daie.

Până nu s'a pus la punct telefonul și legătura cu batalionul cât și locul bucătăriei de campanie, nu am observat grija și frica ce o avea această femeie. Împreună cu copiii stătea încuiată în casă. Un camarad, soldat mă anunță că se aud gemete și plâns de copii. Cu multă rugămintă și stăruință, ni s'a deschis ușa... Femeia dospelită, nespălată și cu ochii intrați în orbită, ne privește cu groază.. iar copiii stăteau muți de frică.

- Dar pentru Dumnezeu, ce este, femeie? Ce s'a întâmplat?

- Nu e foame.... Mi-i frică...

- Cât ai clipi din ochi au apărut patru pâini pe masă și o oală de ciorbă bună dela bucătăria noastră, și le-am spus:

- Mâncați liniștiți și dacă vă mai trebuie, mai aducem ...

Când am crezut eu că au terminat cu mâncarea, m'am dus să văd dacă mai au nevoie de ceva...

- Ne bate Dumnezeu, femeie, dacă v'am face vreun rău sau dacă v'am lăsa fără mâncare. Cât stăm noi aici, în casa dvoastră, să nu aveți nici o teamă. Doar suntem români și creștini și noi.

Am plecat apoi la prăvălia din sat de lângă șoseaua națională, unica din tot satul, și am cumpărat o lampă și bomboane pentru copii... Veselie și bucurie ca la această femeie și copiii ei doresc să aibă toți... Nu știa ce să creadă și nici să-mi mulțumească, pentru că nu vedea trese pe vestonul meu.

A doua zi s'a umplut satul că domnul învățător dela compania de lângă fântână a cumpărat lampă și bomboane.

Intr'o săptămână, roata dela fântână din față, unde se adăpau partea cea mai mare de vite și-și luau apă gospodarii, am făcut-o ca nouă, căci avea doar 2-3 spițe. Din stradă și până la cancelaria noastră am făcut o cărăruie de piatră. În spatele casei, closet de ciment cu gheretă de scânduri. Toa-

te făcute cu ajutorul camarazilor, în timpul liber. Soldații m'au avansat în titlu....

- Nu-i învățător, e profesor....

- Eu cred că e inginer...

- Nu..., eu știu sigur că-i șef de legionari, spuneau soldații către civilii care erau curioși să afle cine sunt.

Toate aceste svonuri au ajuns la urechile Comandantului de batalion și a șefului de post de Jandarmi din comună.

Într-o seară sunt chemat la cancelaria batalionului de către Căpitan. Din orice aplicație aș fi venit, oricât de târziu ar fi fost, de era curat ori ploua și eram plin de noroiu, îmi spălam și lustruiam bocancii. Culorele mele dela cămașă mi le spălam întotdeauna și la fel eram întotdeauna bărbărit. Așa mă prezentam întotdeauna Căpitanului și asata îi plăcea mult lui.

- Să trăiești, domnule Căpitan!

- Bună seara..., era de față și plutonierul de jandarmi.

- Ascultă, de unde ai avut bani pentru reparația puțului din sat?

- L-am reparat fără bani, în timpul liber și cu material dela săteni. Pot aduce martori oricând, domnule Căpitan.

- Cu ce drept ai dat pâinea și mâncarea soldaților femeii din curtea unde avem cancelaria?

- Sunt porțiile celor opt soldați plecați în concediu și care n'au luat nici pâinea și nici mâncarea cu ei. Mai avem rezervă vreo 16 pâini dela camarazii sosiți din concediu, care au refuzat-o, Domnule Căpitan.

- Ce vorbești seara cu soldații în cantonament?

- Facem teorii și calcule dintr'un manual primit dela domnul sublocotenent, manual de poduri și șosele.

- Ce vrei să faci cu cele 16 pâini de rezervă?

- Dacă soldaților nu le trebuie, am de gând să

le dau familiilor sărace în schimb de usturoi pentru bucătăria noastră.

- Bine, poți pleca!

-- Să trăiești!

Ce vor fi discutat în urmă, nu știu. Stiu doar că un caporal activ pus să mă spioneze încă dela Timișoara, a primit ordin să doarmă cu mine, în cancelarie, pe un pat de campanie.

Tot ce vorbeam, tot ce făceam, raporta la batalion. Eu îl miroscam încă din Timișoara, dar așteptam momentul favorabil, când să-mi cadă în mână, să-l ... reangajez mai repede.

După câțva timp, locotenentul a fost avansat și mutat la altă unitate. De-acum comandanții de companie sunt toți concentrați: avocați, profesori, notari, etc. Se ocupau prea puțin de noi și toată grija companiei era în sarcina mea. Ei stăteau câte o lună două după care se desconcentrau și plecau lăsând pe altul nou, în urma lor.

După șase luni de concentrare, primesc și eu un concediu de 24 de zile, bineînțeles socotite și cele patru zile de drum dus și întors, deci 20 de zile libere... Am rugat pe Căpitan să-mi facă două bilete de voie, unul pentru București și altul pentru Vinerea, explicându-i că am bani depuși la cec și că aș vrea să cumpăr câteceva mamei, să nu merg cu mâna goală acasă. Foarte binevoitor mi-a satisfăcut dorința.

La București mi-am achitat toate datoriile ce le aveam la familia Popa. Apoi m'am dus la fabrica S.E.T. și mi-am aranjat hârtiile pentru desconcentrare. A început destinderea. Directorul Popescu și-a dat cuvântul de onoare că chiar el personal se va ocupa de mine.

- Am mare nevoie de tine aici... Ce păcat c'ai fost închis... Cât am luptat să te scap..., dar acum te voi ajuta, numai, te rog, să nu mai faci politică legionară...

- Domnule Director, semnez cu amândouă mâinile

că nu mă mai ocup decât de sreviciu.

- Așa-mi place.

In gândul meu, o să mă vezi tu dacă am îngropat, ori nu talantul... Se apropie frânghia de gât.

Cu ranița plină de bunătăți felurite, iată-mă la Jibot. De-aici și până la mine în comună sunt doar vreo 4 kilometri. Nu mai aștept trenul, ci o iau pe jos, peste câmp. E mai frumos și pot respira și eu aierul curat al libertății... Ajuns la drumul pietruit, un om își mâna liniștit boii înjugăți la carul plin cu gunoi.

- Buna seara uncheașule!

- Dumnezeu să-ți dea sănătate. Da, încătrău?

- Mă duc la Vinerea!

- Ai ceva neamuri la noi, însat?

- Da... te am și pe dumneata!

- Hoo tată... hoo... și oprește boii.

- Apăi cine ești, că eu nu te cunosc?

Mi-am luat șapca de pe cap.

- Acum mă cunoști Tete Crăciune?

- Vai lume, lume... tu ești Niculae, tu ești Niculae hăl inviat din morți... și mă ia în brațe, în timp ce l-a podidit plânsul. L-am lăsat să-și astâmpere durerea și să-și potolească plânsul, apoi a răsturnat carul la capătul unei holde străine, de lângă drum, și am pornit împreună spre sat.

- Măi nepoate, ce-o să zică oamenii din sat când te-or vedea? Toți știu că tu ești mort. Mamă-ta și-a făcut parastas, iar eu am mai pus o cruce în progadie (cimitir) lângă mormântu lu tat'to. Parastas ca al tău n'o fost în satu nost de când mă cunosc eu. Ai, hai, cât o suferit mamă-ta de pe urma ta. Când o vezi n'o mai cunoști. La fel și Maria cu Ana (surorile mele)... O vint Lăiță a lui Tomoieș, la urlaub. El tot în Timișoara e cătană și o spus că te-o văzut împușcat în șanț cu alți doi. Cât o stat el acasă, mamă-ta în toată ziua merca la el și-l întreba dacă-i adevărat că tu ești mort.

- L-am văzut eu Nană Nică, îmbrăcat așa cum o

plecat de-acasă... spunea el.

- Bine că nu-i adevărat! Acum să ști nepoate că nu mai mori curând că ți-am făcut două parastase până acum...

Când ajung acasă mă primește un câine mic, sgribulit și slab. A lătrat puțin și a fugit, intrase și'n el groaza de jandarmi. După vreo două ore vine mama cu sora și cu unchiul Crăciun.

- Bine că te mai văd odată. Acum facă Dumnezeu ce-o vrea cu mine.

Mă sărută pe frunte și se așează pe laviță. Acum nu mai plânge. Nu mai are nici putere și nici lacrimi. Măinile-i tremură. Vederea i-a slăbit, iar părul îi este alb, ca zăpada.

- Nicolae, acum să te mai văd odată, că nu știu câte zăle oi mai avea, îți dau o povață: pe omul care te minte să nu-l ierți niciodată, iar când făgăduiești ceva să te ții de vorbă!

- Am făcut biserica nouă în sat... și o fost musai să lucru și eu... Zăle și săptămâni întregi am cărat cărămidă în cârcă... Mereu îmi spunea nănașu Romoșan și notărașu Reinthaler că's de slujbă... Beteagă și bătrână, ș'or bătut joc de mine cum or vrut...

- După tine trebuia să capăt 300 de lei pe lună ca ajutor. Numa am iscălit, dar bani n'am văzut.. Sunt cam vreo mie de lei și mai mult. Toate mamele văduve or căpătat bani după feciorii lor care's cătane, numa eu nu. Apoi Sâmbăta mă chemau să șur lui podelele la școală, tot de slujbă... bătut-i-ar Dumnezeu să-i bată cum ș'or bătut ei joc de mine... De-o fi și biserica asta sfințită, cât am suduit eu și blestemat la căratul cărămidilor, a varului și a nisipului, apoi toate fărădelegile de pe lume sunt sfințite... M'or chinuit c'or crezut că te'or împușcat, așa cum am crezut și eu și că n'are cine mă mai apăra... Când or omorît pe chioru, te-or cotate jândarii acasă, să te ridice și eu le-am spus că ești cătană la Timișoara... Mă blestemam singură că le-am spus unde ești și din pricina mea te-or

omorît. Aşteptam să mor din zi în zi, cărând cărămizi la biserică, dar Dumnezeu m'a ținut să te mai văd odată... Eu n'am vrut Niculae-a mamei să le spun nimic, dar s'or răstit la mine cu puşca, bătui-ar Dumnezeu de jândari....

Carnea se furnica pe mine. Cum de nu m'am gândit să-mi procur un pistol? Cum de nu mi-a dat prin minte ori să bănuiesc că mama ar putea fi supusă unor astfel de chinuri din partea preotului, notarului și primarului? Si toate numai din cauza mea, pentrucă sunt legionar. Mama-mi spune să nu iert pe omul mincinos și să mă țin de cuvânt, dar cu canaliile acestea ce să fac?

R A S M E R I T A

RASMERITA

Făcând parte din Corpul Muncitoresc Legionar, C.M.L., activam sub ordinele camaradului Groza Dumitru, Instructor Legionar și șeful Corpului. În ziua de 20 Ianuarie 1941 primesc dispoziție să mă prezint cu toată secția S.E.T., cam vreo 300 oameni, în fața Prefecturii Capitalei, la ora 7 seara. Incolonați, parcurgeam drumul între Prefectura Poliției și Teatrul Național, repetând lozinca: Co-man-dant, Con-du-că-tor.

Nu știam nimic ce se petrece și nici nu știam care e semnificația lozinței de mai sus. În gândul meu, credeam că aceasta vrea să spuie că trebuie să rămână la conducerea Statului Comandantul și Conducătorul, care era Ion Antonescu. În timp de patru luni de guvernare, așa zisă legionară, n'am fost la sediul nostru din strada Romei, decât când am fost chemat. Sânguința mea era să încheg cât mai bine secția S.E.T. al cărei șef eram. Mi s'a propus să fiu membru în Consiliul de Administrație la Casa Asigurărilor Sociale. Nu am refuzat, dar am spus că nu sunt pregătit pentru așa ceva. Acolo trebuiesc tehnicieni, oameni de specialitate care să cunoască în amănunte tot ce privește acest departament. Mai apoi am fost propus ca membru în Consiliul de Judecată al Corporației Muncitorești. Deasemenea nu am putut accepta, pentru că acolo, la fel, era nevoie de oameni capabili și pricepuți în aplicarea legilor, pentru aplanarea conflictelor dintre patroni și muncitori. Am propus atunci pe Mereuță Simion din secția S.E.T. Bun, corect, însă foarte indiferent și

îndeosebi fără vână. Consiliul era compus dintr'un inginer, un maestru și un muncitor. Inginerul era Rădulescu,maestru Tudose și Muncitor Mereuță.

Toata grija mea erau oamenii și mă străduiam zi de zi să le însuflu spiritul de dreptate pe care vrea să-l imprime Legiunea.

Credeam că nicio putere nu ne va putea dărâma, cu toate că îmi spunea Căpitanul Ștefănescu Gogu, care încerca avioanele S.E.T., că ceva nu miroase a bine, că peste puțin timp ne vom prăbuși. Același lucru îmi spunea și patronul, Zamfirescu Grigore, adăugând că suntem buni, corecți, dar nu ne pricepem să facem politică.

-Măi, în politică trebuie să zici una și să faci alta. Politica e o femeie din Crucea de Pietră. Măi, o să vedeți voi pe dracul!

Eu nu credeam nimic. Așa am fost inițiat să nu crezi nimic decât cece vine dela Seful tău.

Și cum făceam drumul întors între Prefectură și Teatru, ne-am pomenit dintr'o dată cu Calea Victoriei înțesată de trupe, cu mitraliere în poziție de tragere.

Ce-o fi? Oprescu secția. Împreună cu camaradul Roșu Anton, care se găsea din întâmplare lângă mine înaintăm spre soldați.

- Stai!... Stai că trag!

- Cu cine putem vorbi?

- Urcăți-vă pe trotuar și înaintați....

- Ce vreți?

- Să stăm de vorbă cu d-l Comandant al unității!

Un locotenent sau Căpitan, în întunec nu se putea distinge numărul treselor, apare.

- Ce doriți Dvoastră?

-Domnule Căpitan, că să fim siguri că nu greșim, dorim să mergem pe Calea Victoriei, până la Președinție, cântând. Nu facem nimic decât cântăm și strigăm: Con-du-că-tor, Co-man-dant.

- Nu-i voie... Intoarceți-vă înapoi, am ordinsă trag... De-aici și până la Președinție strada e masată de trupe și clădirile la fel... înapoi!

-Să trăiți!

Ne-am întors dar tot pe trotuar. Nu de frică, dar să nu scapte din întâmplare vreun soldat: degetul pe tragaciul mitralierei.

-Secție, drepți!... Stânga'mprejur!

Am ajuns din nou în fața Prefecturei. Un ordin scurt, dela cine, nu știu, căci pe vremea aceea multă lume dădea ordine, a rostit:

-Imprăștierea în cea mai perfectă ordine și acasă.

Ne-am strecurat pe sub strașinele caselor, deoarece pe mijlocul străzii era alunecuș și de, ușor s'ar fi putut ca o altă mitralieră ori un pistol să n'aibă piedeca pusă. Ajuns acasă spun soției:

-Dragă, mi se pare că nu-i semn bun. O să înceapă o nouă prigoană, mai grozavă decât acelea de până acum. Porumbelul care vine zilnic la noi în casă să ciugulească fărâmiturile de pâine și pisica neagră care s'a aciuit pe lângă noi, nu aduc noroc. Or fi spunând bărtâni că pisica neagră aduce noroc și porumbelul veste, eu nu cred. Vestea o veni ea, dar fără noroc.

Mi-am încărcat pistolul, l-am pus sub pernă și m'am culcat.

II

A doua zi, la fabrică fierbere mare. Directorul Exploatării. Popescu Mimi, nu-ma mai dădea nicio atenție. Patronul plecat la moșie. Rapoartele dela unitățile de aviație nu le mai primeam. Toate avioanele erau acum bune, nicio reclamație întregis trată. Peste zi fac dispozitive pentru producția în serie. Seara plec la sediu, în strada Roma, să primesc dispoziții. Groza nu-i. Popa Ion plecase la Cugir, Cuțumina ocupat. Ce să fac și cu cine să stau de vorbă? Smâdea îmi spune:

- Camarade Teban, aduna-ți oamenii și stai gata. Se poate să avem vreo busculadă. Dute acasă și a-

steaptă ordine...

22 Ianuarie. La orele 9 și un sfert primesc ordinul: "Toată secția S.E.T. va fi trimisă la sediul din strada Roma, în cel mai scurt timp". Prin megafon anunț camarazii să lase lucrul și să se prezinte imediat la sediul secției noastre, care era în dosul fabricii. Aci i-am împărțit pe echipe, sub comanda a câte unui șef, și, în pas alergător, i-am trimis la sediul din strada Roma. Cu alta echipă am plecat eu.

Când am pătruns în strada Roma, percepția din fața sediului era în flăcări. Suierăturile gloanțelor spintecau văzduhul. Panică peste tot. Am primit dispoziția să rămân acolo. Camarazii din echipa mea au fost repartizați la depozitele de benzină. Alții au fost trimiși să ocupe anumite secții de poliție ori alte clădiri publice. Cu o echipă străină de secție am plecat să ocup și eu fabrica de avioane și să întăresc sediul nostru. Intărit, cu ce? N'aveam nici puști nici pistoale.

Spre seară se'ntorc mai mulți camarazi din secția noastră și-mi povestesc ce se întâmplă în oraș. Atunci am dublat pe fiecare comunist din fabrică, spre a-i împiedica să treacă la acte de sabotaj și am dat ordinul: "orice act de sabotaj din partea cuiva se răspunde cu împușcarea pe loc a saboteurului."

Târziu, primesc ordin prin telefon să arunc fabrica în aer. Imediat am umplut câteva sute de sticle de benzină și am spus: "Camarazi, nu faceți nicio mișcare, orideunde ați primi vreun ordin. Nu ascultați decât de mine. Stați gata, cu plec să primesc ordin verbal. Ordinul prin telefon poate emana de la dușmanii noștri. La sediul din strada Roma, ni menii nu știa de ordin. Am fost oprit acolo, dar am trimis curier cunoscut de toți camarazii din secție cu dispoziția: dorirea sticlelor cu benzină și severă pază a comuniștilor din fabrica.

Noaptea am petrecut-o la sediul din str. Roma. Era acolo șeful poliției muncitorești, Călin Aurel,

Cocoș, Ștefănescu și alții. Cu toții am baricadat ușile și ferestrele. Arme nu aveam. În zori, pe la ora șase, am părăsit sediul ieșind pe străzi laterale. Soseaua Ștefan cel Mare era ocupată de armată cu tancuri. Un regiment de grăniceri începea încercuirea sediului.

Nemții ne-au spus să ne retragem, deoarece să încheiat o convenție cu generalul Antonescu, prin care ni se asigura libertatea.

Am plecat la o rudă pe Colentina, Ana Herlea. Acolo am chemat soția să-i spun: dragă, ascunde tot ce avem, fotografiile, cărți, bani aveam puțini, deoarece vărsasem cotizațiile înainte cu patru zile. Sticlele cu benzină să dispară. A făcut totul, așa cum i-am spus.

Peste zi am plecat cu camaradul Buliga în oraș să vedem ce se mai întâmplă. Tramvaietele nu mai circulau. Percheziții la orice pas. Eu aveam pistolul la mine. Ne-am urcat într'un vagon părăsit de tramvaiu și am lăsat pistolul sub o bancă.

Nevinovați și streini de cele ce se petreceau în oraș, ne îndreptăm spre strada Roma. Am stat de vorbă cu generalul care comanda unitatea de grăniceri adusă din Dobrogea, i-am uitat numele, spunea că are și el un băiat legionar, că-i poartă grijă să nu i se întâmple ceva și că ar fi bine o întelegere cu Antonescu și Horia Sima. Abia atunci am luat cunoștință despre cauzele conflictului dintre noi și armată. Sub protecția lui, am intrat în sediu. Pentru ce și ce m'a îndemnat s'o fac aceasta, nu pot să-mi dau seama nici astăzi. Nici prin gând nu-mi trecea că m'aș putea preda singur. În sediul nostru de ieri, curat, ordonat, cu fotografia Căpitanului, a lui Ionel Moța și ale camarazilor căzuți.

Domnea acum o desordine nemaipomenită. Scaune și mese rupte, cărți aruncate pe jos. Steagurile diferitelor cuiburi rupte și călcațe în picioare și crucea mare, făcută din scoici de mare dispăruse.

Un locotenent, cu brațele pline de medicamente

și vată, se îndrepta înspre una din ieșiri. Generalul îl oprește și îl întreabă:

- Ce e cu astea, domnule locotenent? Du-le înapoi!

În timp ce generalul se întreținea cu un căpitan, eu am vizitat sediul. A fost pentru ultima dată. Când m'am urcat din nou sus, generalul dispăruse. Ce să fac? Stau de vorbă cu Căpitanul ca și când am fi fost prieteni de când lumea, dar pe măsură ce conversația se anima, ofițerul devenea din ce în ce mai autoritar, mai înțepat, mai grav. "Se'ngroașă gluma, Nicolae", mi-am zis. Te-ai dat singur în mâinile lui. Acum scapă dacă mai poți...

- Domnule Căpitan, vă rog dați-mi un soldat să mă conducă până jos, în stradă, unde mă așteaptă doi camarazi, cu învoirea Domnieivocastre să vină și ei aici, să facem puținică ordine și curățenie....

- Bine.... Soldat!

- Ordonăți!

- Du-l pe domnul jos în strada!

Strada era plină de soldați. Toți ne vedeau. Eu civil, el în uniformă.

- Camarade, stai aci la colț, până mă duc să chem pe cei doi prieteni, de colo, să vină la domnul Căpitan...

- Bine, du-te. Aștept...

Cât m'o fi așteptat nu știu, deoarece n'am mai dat pe acolo, ci am plecat să-mi caut un ascunziș. Ce i-o fi spus căpitanului deasemenea **nu știu** și nici n'aveam voie să o știu, căci era stare de asediu și "secretele militare" nu le știu decât străinii și spionii. Probabil că l-o fi cârpit și trimis undeva.

Spre seară m'am dus să dorm din nou la ruda mea din Colentina.

III

Sâmbătă, 23 Ianuarie dimineața, merg acasă. Câțiva camarazi între cari Mereuță și Stănilă îmi spun:

- Du-te la fabrică, camarade Teban. A trecut greul. Nu se mai fac arestări.

- Luni am să merg, dar să știți că de mă vor aresta voi muri în pușcărie.

- N'ai nicio grijă. La Radio s'a spus de către Antonescu că viața a intrat în normal și că toată lumea să-și vadă de treabă.

- Bine...

Dumineca, acasă cu soția, am pus la punct ultimele chestiuni, cari ar mai fi putut da de lucru Poliției. Nu mi-a mai rămas altceva decât drapelul cuibului "Popa Petru"; pe care l-am ascuns între pereții garderobei. Acest drapel l-am făcut cu ocazia înmormântării lui Petru la Tebea. El a stat o zi și o noapte în biserica din Orăștie, a părintelui protopop Ion Moța, apoi în biserica din Deva și pe urmă sfințit chiar la Tebea, deasupra mormântului lui Petru, de către 3 preoți, părintele Sabău din Vinerea, părintele din Tebea și părintele Glodeanu, prieten bun cu Petru și familia lui.

Luni, îmi reiau serviciul la fabrică, în biroul de fabricații. Când m'au văzut camarazii, au rămas înlemniți. Toți știau că am fost împușcat pe când conduceam un tanc. Hm, eu și tancul. Oricum eram măgulit că mi se atribuia o astfel de moarte, dar cred că și mai măgulit aș fi fost, dacă s'ar fi putut spune că nu știu nimic despre cele petrecute în zilele de 22-23 Ianuarie.

La ora 11 sunt chemat la biroul comisiei de recepție. Căpitanul, președintele comisiei, numele i l-am uitat, știu doar că avea părul roșu, că a fost și el simpatizant legionar, mai mult activa într'un cuib dela Politehnica, căci urma cursurile școlii acesteia, îmi spune răstit:

- Dumneata ești un trădător. Ai tras în armată. Am ordin dela Domnul ministru Jienescu să te duc viu ori mort la el.

- Domnule Căpitan, pentru Dumnezeu, dar eu nu am avut măcar pistol cu ce să trag. N'am tras niciun glonț în armată, ori în vreun frate de-al meu. Pot

dovedi cu martori tot timpul unde am fost în zilele acestea de răsmeriță.

- Pentru ce n'ai venit la serviciu?

- Pentru că am stat acasă ascuns tot timpul, domnule Căpitan.

Ce era să-i spun acestui imbecil, care cu câteva zile înainte nu mai termina cu complimentele și curtea și acum este gata să se transforme într'un călău.

- Am să mă interesez ce-ai făcut. Poți pleca!

Noaptea dorm foarte neliniștit. Soția nu poate așipi deloc. Dimineața mă prezint la serviciu. Până la ora 12 nimic nou. Vin liniștit acasă și iau masa, dar nu prea puteam înghiți mâncarea. Ii spun soției:

- Draga mea, cred, că după masă voi fi arestat. Tu să nu te sperii. Chiria e plătită. Lemne ai. Deale gurii deasemeni. Cât privește banii, uite plicul ăsta sigilat. Aici am strâns eu bani fără știrea ta, bani cari erau destinați pentru căsătoria noastră religioasă. I-am adunat, rupând în fiecare lună câte o mie de lei din salariul meu, fără să-ți spun. Acum iata-i, sunt ai tăi. Peste o lună, ori două vei pleca acasă, la Vinerea, la părinți. Ai grijă de ei. Vezi, mama mea e bătrână și mai necăjită. Stai mai mult la ea. Ea te iubește mult, tot atât de mult ca și pe mine.

Am sărutat-o ca pe o soră și i-am spus: adio.

IV

La ora 4 jumătate, după masă, o camionetă cu soldați din aviație, înarmați cu puști, intră în curtea fabricii. Se dau jos și intră în sala de așteptare de lângă poartă. Eu îi vedeam prin geamul biroului. Peste un sfert de oră vine un plutonier în birou și întreabă:

- Cine este domnul Teban?

- Eu, domnule plutonier.

- Vă rog să veniți cu mine, am ordin să vă arestez.

- Domnule Plutonier eu nu plec de aici până nu-mi arătați ordinul de arestare scris.

- N'am ordin scris, ci verbal.

- Eu nu plec...

- Am ordin să trag...

Atunci am băgat mâna în buzunar și-am spus:

- Tragi dumneata, eu mă apăr, trag și eu. Fără ordin scris nu mă ridici de aici, nici pentru a mă aresta și nici pentru preținse declarații ce-aș avea de dat la Tribunal.

A plecat lăsând la ușa un soldat cu arma la picior. Cum biroul avea două ieșiri, m'am gândit la un moment dat să fug. Am încercat ușa ce dă în hala de montaj, dar era încuiată. Am așteptat să văd desfășurarea evenimentelor. Camarazii cari lucrau în birou cu mine se uitau când la contramestru Lăzărescu Petre, când la inginerul de origină basarabean.

- Sunt prins, mi-au încuiat ușa, îmi zic.

După vreo zece minute, apare plutonierul, înarmat cu un ordin scris la mașină, ștampilă în regulă și semnat, pentru Ministru Aerului Comandor Jienescu. Era de prisos să mă mai opun. Am dat în primire cei 3.200 lei, rămași la mine dela pomul de Crăciun, camaradului Ionescu Ioan și-am urmat pe plutonier.

- Vă las cu bine am zis celor rămași în birou, ori voi fi împușcat ori condamnat la muncă silnică pe viață. Doamne ajută!

În curte camioneta mă așteaptă. Urc sus și găsesc acolo pe camaradul Mereuță Simion, pe Zimmerman Iosif și încă alți doi camarazi al căror nume l-am uitat. Niciunul din ei nu aveau nicio vină și erau ridicați pur și simplu, la cererea șefului personalului, Lupu Ioan, care avea ur pe ei.

Măști, 27 Ianuarie, ne-au dus la Malmaison, într'un manej. Aici, atât în interior cât și la intrare eram supravogheți de soldați cu mitralierele în poziție de tragere. Manejul avea rumeguș pe jos. Eram peste o mie de deținuți. În mai puțin de un sfert de oră am fost toți plini de păduchi. Nevoile

ni le făceam într'un colț, în vazul tuturor. Dormeam aproape unul peste altul, îmbrăcați, cum eram. De spațiu pe față și pe mâini, nici vorbă. Aici au fost a duși borfașii, fără căpătâiu, hoții de buzunare, țigani prinși cu furt, țărani din județ, toți considerați ca rebeli. În tot manevrul n'am cunoscut figuri cunoscute de legionari decât pe camaradul Rogojanu, vechiu camarad de închisoare dela Jilava și Chișinău.

Am rămas aci două săptămâni neras, nespălat și neprimenit. Nimeni de afară nu știa unde sunt. Nu puteam comunica nici prin intermediul soldaților, cari altădată, ne făceau acest serviciu.

În una din zile, ne scot la baie și ne dau hainele la etuvă. Suntem tunși și bărbieriți. La eșirea din baie, ne-am încolomat și fărș să pot observa, un reporter de la "Universul" ne-a fotografiat. Am fost apoi conduși la Garda Călăre. Aici, de bine de rău, am avut paturi, adică patru rânduri de scânduri, cu despărțituri între ele, pe patru coloane, pe care dormeam tot îmbrăcați, deoarece nu ni se dase nimic cu ce să ne acoperim. Am întâlnit aici pe camaradul Zadic. Comandant Legionar Ajutor și primul decorat cu medalia muncii, apoi pe Florea Floare, fost primar în Vidra și alți camarazi cunoscuți din județul Ilfov, cu care fusesem la Jilava în 1938. Eram oarecum selecționați, dar cu veșnicii agenți comuniști strecurați, din grija poliției, între noi. Aveam voie să primim pachete și ziare de afară.

A doua zi Zadic îmi aduce "Universul". Pe prima pagină mă vad fotografiat cu ceilalți camarazi, ieșind dela baie. Deasupra fotografiei era scris: "O ceată de borfași", iar din jos: "Rebeli ieșind dela baie". Mai târziu mi-a spus soția că această pagină de ziar a fost afișată pe pereți la fabrica "S. E. T.", cu următoarea adăugire: "Trădătorii de țară trebuiesc împușcați". Era isprava unui camarad Colonel activ, fabrica fiind militarizată.

Am fost chemat apoi în judecata Tribunalului Militar, instalată în Căminul Studențesc din strada

Plevnei. Declarații peste declarații. Decând esti legionar? Ce grad ai în Legiune? Ce funcții ai avut? Unde ai fost în zilele de 22 - 23 Ianuarie? Ai mai avut vreo condamnare?

În timp ce eu făceam eforturi ca să răspund cât mai bine la întrebările ce mi se puneau, doi dintre agenții militari, îmbrăcați civili, în fața cărora scriam vorbeau între ei încet, dar ca să-i pot auzi bine:

- Ai auzit că Horia Sima a trecut Nistru cu câteva milioane de lei?

- Stiu, dar l-au prins chiar în barcă. Acum e la secret la Siguranță. Cred, că zilele acestea o să-l împuște.

Cu coada ochiului se uitau la mine. Mi-am continuat scrisul, fără să dau niciun semn de agitație, la cele ce spuneau ei, și am semnat declarația. Cunoșteam metoda. Era prea veche pentru mine. M'au predat sergentului și am fost condus din nou la Garda Călăre.

Cam de două ori pe săptămână eram condus la Tribunal și de fiecare dată îmi vedeam soția, care mă aștepta pe trotuar, aproape de intrare. Sus, la etaj, la secția II-a de judecată așteptam, încadrați de jandarmi, și, cu permisiunea sergentului, mai schimbam câte-o vorbă cu soția.

- Uite, Nicule, ți-am cumpărat acest mărfisor, Nr.13. El îți aduce noroc. L-am sfințit în biserica dela Cernica și a fost îngropat trei zile la răscruce de drum. Leagă-l la mâna dreaptă și când vei fi întrebă de judecător, fără să se observe, fă semnul crucii. Am fost și la o ghicitoare în cărți și cafea și mi-a spus că în curând o să am o bucurie. Vei fi achitat.

În timpul cât am fost închis la Garda Călăre, mama și mama soacră au venit tocmai din Vinerea, distanță de 350 km. cu trenul ca să mă vadă la Bucu rești. Au stat, bietele, aproape opt zile în ploaie și zăpadă să-și vadă, una: băiaatul, cealaltă: ginerele. Două mame bătrâne cari nu mai puteau nici plânge,

căci isvorul lacrimilor secase demult. Fața-i crispată de durere dovedea din plin viața de sbucium pe care o dăduse încă din tinerețe, sărmana mama mea.

Odată, când, după un an și jumătate de închisoare am venit acasă, mama îmi spune:

- Dragul meu, nu se poate ca Dumnezeu să nu vă ajute, că prea mult ați suferit. Cu voi alătura și noi, mamele și surorile voastre. Uite, eu de când te-am știut închis, nu am dormit două nopți pe lună acasă și-mi ajungea o pită pe lună. În lacrimile ce le-am vărsat eu pentru tine, te-ai fi putut scărda.

Si azi această mamă, ca multe altele ce-și văd copiii în închisori, alții uciși, așteaptă în ploaie și frig să-și vadă, poate pentru ultima dată, feciorul. Să-și vadă feciorul care numai bucurie nu i-a adus. Să-și vadă "copilul durerii mele" cum spunea mama și pe care... nu l-a putut vedea.

În una din nopți, pe la ora 1-2, Poliția și Jandarmii bat la ușa casei mele din str. Eliade Rădulescu Nr. 13. Veneau să facă percheziție. Eu eram arestat. În singurul pat pe care-l aveam, dormiau cele două mame cu soția.

- Cinc-i întrebă mama...

- Poliția, deschideți!

Si au deschis.

- Pe cine căutați? întrebă mama,

- Pe domnul Teban.

- Eu sunt mama lui. De ce-l căutați, acasă când este închis?

- Stim că este închis, a răspuns unul din polițiști, care mă cunoștea din 1938, dar am venit să căutam arme....

- Noa, iac așa. Dumniavoastră credeți că feciorul meu e așa de prost să ascundă puști în casă...

Apoi au căutat peste tot, în pivnișă, în butoiul cu varză, în murșturi, în cartofi. Au dărâmat stiva de lemne, au cotrobăit în podul casei, au sondat terenul din curte, mai rămăsese camera unde dormiau mamele cu soția... și au găsit drapelul cuibului

Petru Popa...

- Vai ce frumos e. Ce slove faine sunt pe el, parcă s de aur, zice mama...

- Ei vezi, mătușico, pentru asta l-am arestat.

- Domnilor jandarmi, puteți spune orice, mă puteți închide și pe mine, dar copilul meu să fure, asta n'o cred nici în ruptul capului....

Au controlat apoi mica bibliotecă ce o aveam, compusă aproape în întregime din cărți și reviste tehnice. Un registru de contabilitate casnică i-a pus pe gânduri. L-au răsfoit filă cu filă, exclamând:

- Așa o corectitudine și ordine n'am găsit până acum! Noapte bună, mătușă, și vă rugăm să ne iertați, că așa-i legea....

Au plecat.

- Să vă ierte Dumnezeu, că așa ceva nu mi s'a întâmplat de când sunt pe pământ....

- Bătu-i-ar Dumnezeu, că mulți mai fură pentru unu singur. Acum văd și eu că feciorul meu îi om sdravăn și cuminte. Nu-mi pare rău că l-or închis. Măne seară plec acasă....

În fiecare dimineață, la ora 7, se striga o listă cu nume, iar la ora 7 și trei sferturi o alta. Zadic, mi-a spus că lista dela ora 7 este pentru Jilava, iar cea dela 7 și trei sferturi pentru procese.

Si aici, la Garda Călare, numărul deținuților trecea de o mie.

Sunt strigat, ca de atâtea ori, la ora 7 și trei sferturi. Mergem din nou la proces. Incadrați de jandarmi, prin mijlocul drumului, prin zăpadă și apă ajungem la Tribunal. Soția mă aștepta... O văd apoi sus în sală. Noi, cei dela S.E.T., în număr de patru eram în boxă. După multe întrebări puse de judecător, un colonel, răspund negativ. Apărarea prin d-l avocat Lică Zamfirescu, căuta să scoată în evidență nevinovăția mea.

Procurorul, un locotenent, mă acuză, întemeindu-se pe declarațiile a doi martori dela S.E.T.: Lupu Ioan, șeful personalului și ing. Moscovici.

....Consiliul se retrage pentru deliberare. In sală femei, agenți, polițiști, ziaristi, jandarmi și curio și așteptau ca și noi verdictul.

....Apare în sfârșit grefierul și citește:

...Teban Nicolae, condamnat la 7 ani muncă silnică, pentru port ilegal de armă, instigare la rebeliune, atingerea libertății individuale, etc. Mereuță Simion achitat, Anania Dumitru achitat, în lipsă. Zimmermann Iosif patru ani muncă silnică și celălalt doi ani muncă silnică.

....Soția a început să plângă. A lui Mereuță veselă că soțul ei a fost achitat, caută să se încurajeze pe amândoi. Soția lui Zimmermann foarte indiferentă.

....Am spus atunci soției:

- Tacă dragă, nu mai plânge, dacă mi-o ajuta Dumnezeu, am să evadez...

....Cu cei șapte ani condamnare, ajung la maneaj. Floarea Floare avea zece ani. Ne plimbam amândoi printre camarazi, ca unii cari am luat cea mai mare condamnare. Gândul la evadare mă obseda. Dar pentru moment nu știam cum.

VI.

Inainte de-a se pronunța sentința, plutonierul major Mustață, dela Jilava, care venea cu duba să ducă pe cei cu procesul terminat, mi-a dat un număr scris pe o bucată de carton.

- Doamnă Teban, ia acest număr și păstrează-l pentru că ai totul pregătit la Jilava. Celula, patul, etc.

Mă cunoștea din anul 1938.

Când duba sosi a doua zi și mă strigă, n'am mai răspuns. Era foarte ușor să te pierzi printre cei una mie de oameni, să amâni transportul pentru o altă dată.

Așteptam alt proces, căci aveam multe, ca să pot fugi.

Am postat costul Sf. Anton și mă rugam: Doamne

scapă-mă, Doamne nu mă lasa pradă acestor bestii omenești. Doamne înlesnește-mi fuga. Tot ce am făcut Doamne, a fost pentru tine și pentru Neamul meu, Doamne ajută-mi.

15 MARTIE: EVADAREA

De cu seară mă bărbieresc, îmi pun hainele în ordine. Camaradul Furdul dela Malaxa îmi dă o cravată, pe care i-o cer și altul o căciulă brumărie. Aveam presimțiri bune. Noaptea visez numai sfinți și verdeț. A doua zi sunt chemat la alt proces.

Mi-am ascuns sub palton servieta. Căciula am lăsat-o țuguiață și gulerul dela palton ridicat. Încercam să-mi ascund cât mai bine fața în el, ca să nu fiu cunoscut de jandarmii din escortă, sau cei dela intrarea în Tribunal.

Suntem încolonați din nou pentru a fi duși la Tribunal. Soția, ca de obicei, mă aștepta. I-am făcut semn să intre și ea tot prin semne mi-a spus că nu are voie dela locotenentul de jandarmi, care era de pază cu garda.

Urcând treptele în convoiu, jandarmii erau nevoiți să ne escorteze dela spate. In frunte era numai un sergent. Profit de aceste momente și scot repede servieta de sub palton, las gulerul paltonului jos, și cobor țuguiața căciunii ca să-i dau aspectul aceleia pe care o poartă lumea de mai bună condiție și mă întorc pe scări în jos. Jandarmii mă opresc.

- Doamnă, doamnă.. Ce vreți?

- Eu sunt avocat, am procese și trebuie să urc și să cobor...

Necunoscându-mă mi-au dat drumul... Ce să fac acum? Pe unde să ies? Întâlnesc pe avocatul Spirescu care venea la toate procesele legionare, la care pleda absolut gratis.

- Ce zici, domnule avocat, o întind?

- Intinde-o, dar vezi, eu nu știu nimic.

- N'ai nicio grije....dar pe unde să ies?

- Uite, ușa din față cu sentinele....poți ieși nestingerit. Nu se controlează la ieșire, ci numai la intrare...sunt foarte prost organizați. Pe stradă însă să știi că se face controlul actelor.

....Ne-am despărțit. Rămas singur între atâta lume necunoscută de mine, mi se pare că toți mă urmăresc și toți mă cunosc. Pe toate culoarele mișunau agenți, polițiști, în uniformă ori civili. Nu știai de cine să te ferești....Nu aveam curaj să ies. Dar dacă mă prinde pe stradă, fără acte? Urc din nou scările, la secția doua de judecată. Camerazii mei erau încadrați într'un colț de jandarmi. Mulți curioși sau interesați așteptau începerea procesului, numai soția mea nu ajunsese încă sus. Căpitanul din comisia de recepție dela fabrică mă cunoaște și vine la mine:

- Ce este domnule Teban?

- Domnule Căpitan, mi-a dat voie sergentul să-mi caut avocatul.

- Foarte bine. Uite și eu și domnul general Foteșcu am venit să te apărăm. Prea mare condamnare ți-a dat.

- Vă mulțumesc mult, domnule Căpitan.

....Imi dă mâna și pleacă. Probabil c'a spus generalului, care era în sală deoarece vine și el și mă întreabă:

- Eu, Tebane, am venit să te apăr. Colonelul, președintele secției a doua, e prieten cu mine....Mi-a spus Căpitanul că ai primit voie să-ți cauți avocatul pentru apărare.....

- Da, domnule General, mi-a dat voie sergentul. E un om bun...și vă mulțumesc mult pentru bunele intențiuni ce-mi arătați.....

....Mi-a întins și el mâna și ne-am despărțit...Am coborât din nou și-mi facem curaj singur, deși mi se părea că aud în spatele meu: domnuu! domnuu! Imi ardea ceafa și capul. Cred că aveam 40 de grade

în aceste momente....

Mi-am făcut semnul crucii și m'am îndreptat spre ușă....Sentinela a deschis poarta larg și m'am văzut în stradă. Cotind la dreapta, apoi la stânga, ajung în strada Brezoianu. Aici controlul actelor. Cu batista la gură...ca și când aș suferi de măsele....m'am strecurat neobservat. În strada Stirbei Vodă, stație de taxi...

- Te rog să mă duci în strada Colentina.

- Nu pornește motorul, domnule.

Merg la altul.

- Te rog să mă duci în strada Colentina.

- Nu am cursă în direcția aceea.

- Dar în ce direcție ai?

- Dealul Spirei.

- Atunci du-mă te rog în 13 Septembrie, colț cu Panduri.

- Urcăți vă rog.

Pe drum îmi ascundeam fața în palton să nu mă vadă șoferul prin oglina retrovizoare și-mi făceam de lucru, căutând într'un carnetel pe care-l aveam în buzunar...Am ajuns.

- Cât a taxat?

- Două sute cincizeci.

- Domnule șofer, uite, nu am mai mult decât o sută de lei. Te rog vino la mine, în strada Eliade-Rădulescu Nr.13. Obor, uite actul meu dela fabrica S.E.T. și-ți voiu restitui toți banii..

- S'a uitat la mine și a zis:

- Domnule Teban, o să-mi plătești când veți avea. Dumnezeu să vă ajute!

M'am dat repede jos din mașină și am rămas înlemnit pe trotuar. Cine-o fi? De unde mă cunoaște? Când am văzut că mașina cotește la stânga, pe Tudor Vladimirescu, am intrat în restaurantul din colț și am cerut un spritz la țap. Spritz rece la 15 Martie... Am bănuțat apoi ca șoferul făcea parte din Corpul Muncitoresc Legionar și mi-a mai trecut oarecum grija.

Neavând bani suficienți pentru taxi, voiam să

mă duc la Costică Ionescu, fostul meu patron, prin anii 1925-28, dar cum era căsătorit cu o fată din Basarabia și a cărei poveste o cunoșteam, se prea putea să mă dea pe mâna Poliției și atunci m'am dus la Adolf Nagelschmidt.

- Ce e domnule Teban?

- Te rog, nu-mi spune pe nume... Uite, ajută-mă, dacă poți... îmi trebuiesc ceva bani... sunt urmărit de poliție.

Fără să zică nimic mi-a dat o mie de lei și 10 R.M. I-am mulțumit și am plecat. Am luat un taxi și trecând prin centrul orașului am ajuns în strada Colentina. Aici stătea o familie legionară din Bucovina, Buliga, care a ascuns mulți camarazi în 1938. Nu era cunoscuta de mulți și cu atât mai puțin de poliție. Proprietarul casei era comunist, alături de casă o percepție, în fața cartierul unei companii de soldați, iar la cca 200 de metri o secție de poliție.

Bat la ușă.

- Intră!

Femeia bea ceaiu cu mămăligă prăjită pe plită. Soțul lucra la malaxa.

- Ești liber, Moș Tebano?

- Nu, am evadat. Poți să mă ascunzi?

- Sigur. Cum să nu.

- Dar vezi că sunt plin de păduchi.

- Nu-i nimic. Treci în bucătărie. Îți dau hainele lu bărbatu-meu și pe ale dumitale le opăresc numai decât în cazanul de pe foc. Am apa pregătită de ieri.... Aveam presimțiri că va veni cineva...

VII

Pe vremea aceasta, adică la orele 9, începea la Tribunal procesul meu, îmi povestea mai târziu soția.

Când toți camarazii sunt introduși în boxă a cuzaților din sala de judecată, se face apelul. La număr unul mai puțin și... Teban lipsă.

- Sergent, unde e individul Teban, întreaba colonelul magistrat.

- Să trăiți, a fost aici. L-am adus, sunt toți.... să trăiți.

Bietul sergent era și el de puțin concentrat și venise tocmai din munții Făgărașului, unde-și lăsase soția și trei copii.

- Sergent, ori îmi aduci pe inculpat, ori îi iei tu locul...

- Domnule Colonel, să trăiți... copiii mei... copiii mei.

Cei din boxă se uitau la el cum plângea. Lă se făcuse tuturor milă de el și de năpasta ce dăduse peste capul lui. Domnul General Fotescu spune:

- Domnule Colonel, eu am vorbit cu Teban acum o jumătate de oră. A vorbit și domnul căpitan și ne spunea că sergentul i-a dat voie să-și caute avocatul...

- Așa...?

- Treci în boxă, sergent!

- Domnule Colonel, eu nu știu nimic... Nu i-am dat voie să vorbească cu nimeni... Toți legionarii au fost într'un colț păziți de jandarmi. Domnule Colonel... copiii mei... nevasta mea... Si plângea cu hohote ca un nenorocit peste care căzuse bealeaua din senin.

De data aceasta soției nu i se dăduse voie să intre la proces. Aștepta în stradă. Când am șesit eu am luat-o la dreapta să nu mă vadă ca s'ar fi produs inevitabilele scene... care m'ar fi dat de gol.

Locotenentul cu garda cheamă, din ordinul consiliului de judecată, pe soția sus.

- Dvoastră sunteți soția inculpatului Teban? întreabă judecătorul.

- Da...

- Unde este dânsul?..

- Trebuie să fie aici. L-am văzut când a intrat cu dumnealor din boxă, încadrați de jandarmi.

- Ai vorbit cu dânsul?

- Nu. Mi-a făcut doar semn să intru și eu. Eu

i-am răspuns, tot prin somno, că nu pot intra.

- După cum se vede ați fost înțeleși... Soțul Dvoastră a dispărut și până îl voi găsi îi voi lua locul....

- Foarte bine, Domnule judecător... Si s'a așezat pe un scaun în spatele boxei.

Avocatul Spirescu spune:

- Domnule judecător, dacă nu găsim pe inculpat o zi două... un an, soția nu poate fi arestată și reținută... îndeosebi că nu este nici legionară...

- Intervenție inoportună, că soția a fost dusă la Malmaison, unde a stat timp de două săptămâni, fără absolut nici o vină, numai pentru că așa a vrut domnul colonel-magistrat... Vai săraca dreptate, pe a cui mâini ai încăput. Domnul Colonel, a cărui datorie ar fi fost să-și apere țara, pe front, în fața dușmanilor, arestează o femeie nevinovată... În timpul răscocălei lui Horia, se spune, că, în timpul cât se pârjolceau castelele și casele grofilor unguri, i s'a adus de către oamenii lui, două femei de ale grofilor uciși.

- Dați-le drumul... eu nu mă lupt cu femeile, ci cu bărbații. Dați-le drumul și să nu li se întâmple nimic, a spus Horia, care nu era nici Colonel și nici judecător, ci un biet țăran amărît care căuta el dreptate și căutând'o, n'o putea refuza altora..... Dar vremile acelea pe semne dispăruseră și domnul Colonel-magistrat ori uitase, ori n'a luat niciodată cunoștință de ele.

VIII

Când s'a auzit la fabrica S.E.T. c'am evadat, camaradul Mircea Constantin a aruncat șapca în sus de bucurie.

- Pe Bădia nu mai pun ei mâna...

Dar ceilalți tremurau de frică să nu mă răsbun pe ei și nu-și mai găseau locul.

Lupu și Moscovici umblau din birou în birou, spunând:

- Ne pare bine c'a scăpat. Nu avea nici o vină. Era om bun.

Directorul Popescu, care, când a auzit c'am fost condamnat la 7 ani, a avut grije să mă amendeze cu 20 de lei pentru că am dat afară pe un maestru care lovea pe muncitori și pe ucenici, care mi-a făcut și lichidarea, fără proaviz și fără nicio indemnizație, acum se plimba din atelier în atelier și din birou în birou, amintind de mine ca de un element de valoare.

Dacă unii din ei tremurau de frica răsbunării din partea mea, nu mai puțin tremuram eu undeva, ascuns după o garderobă, să nu fiu descoperit de poliție.

Vreau să dau soției ultimele instrucțiuni și am rugat pe Ileana Anton să-mi mijlocească întâlnirea. Dela ora 6 dimineața au colindat tot Bucureștul vizitând în special persoane și familii dela mine din sat cari nu erau legionari. Au luat, tramvai, taxi, pe jos, iar tramvai, ca să scape de urmăririle poliției și la ora 9 jumătate seara intră în casa unde eram ascuns... Din bucătărie am apărut eu...

- Nicule, au arestat pe toți legionarii dela "SET". Am primit citație să mă prezint ca martor. Am fost la Vinerea și am spus mamei că tu ai evadat. Nu mai credea. E bolnavă și zace în pat. Mereu vorbește de tine: "Copilul meu, aș vrea să știu dacă e pe pământ sau sub pământ și apoi să mor liniștită". Cred că o pierdem, Nicule. Am să merg la proces și voi acuza pe Anania, care te-a pârît!

- Le vei comunica camarazilor, spun soției mele, să arunce toată vina pe mine. Așa să faci! Așa e camaradereste.

În una din zile gazda mea mi-aduce ziarul "Universul". Condamnați: Teban Nicolae, funcționar la "SET", 15 ani muncă silnică, Anania Dumitru 10 ani muncă silnică, Babin Grigore 5 ani, Mircea Constantin 2 ani, etc., etc.

7 + 15 = 22 ani muncă silnică Niculae, și cine

știe câte procese voi mai avea? Așa socoteam eu.

Totuși nu dădeam importanță. Curajos cum eram gazda mi-a oferit repede patul ca să nu cad de emoție și mi-a dat un pahar cu apă să-mi mai treacă roșăța de pe obraji cari deveniseră lămâie... Cine spune că a primit cu fruntea sus astfel de condamnări sau bătăi la poliție, mi-a luat-o înainte...

Ascuns așa am stat dela 15 Martie până la 21 Mai 1941 ziua de Sf. Constantin și Elena.

În acest timp am schimbat nouă gazde. Cine mă muta dintr'un loc în altul și din al cui ordin nici azi n'o știu. Stiu numai că între orele 8 și 8 jumătate, apărea câte o mașină în fața casei, unde eram ascuns.

- Moș Tebane, trebuie să pleci în altă parte... copiii sunt pe urmele d-tale.

Mă urcam în mașină și plecam tocmai în partea opusă a orașului și-a ascunzișului de până aici. Atâta încredere îmi inspirau oei care mă mutau încât nici prin gând nu-mi trecea să cer vreo lămurire, ori să mă gândesc că aș putea să cad în ghiarele siguranței ari a poliției. Azi, știu că toată această bună organizare și grije ce ni se da a fost opera camaradului Ion Popa, Comandant Ajutor, care nu fusese prins și continua să conducă Corpul Muncitoresc.

Înainte de-a pleca din ultimul meu refugiu, am primit dela Ileana Anton 700 leva bulgărești, un carnet dela biroul populației cu stampila "votat" plebiscitul lui Antonescu și livretul militar cu vizele în regulă, toate cu fotografia mea și numele de Iancu Dumitrescu.

IX

În Strada Isvor mai cunoscusem pe Ing. Aurel Ionescu și Avocatul Orendovici. Biletele de tren până la Turnu Măgurele le aveam în buzunar dimpreună cu 2000 lei pentru trecerea Dunării.

În Gara de Nord, înghesuială mare. Agenții mișu--

nau ca furnicile. Noi cu geamantanele ne apropiem de trenul ce sta cu locomotiva sub presiune, făcând gălăgie... c'am întârziat dela regiment...

Când să pun piciorul pe scara vagonului, Orendovici are o criză de apendicită... Am pierdut trenul. Ne-am despărțit pentru a doua zi, la aceeași oră și tren. Eu am plecat din nou la Adolf Nagelschmidt pe Dealul Spirei. M'au poftit în casă. Era ziua soției dânsului, Ileana. După ce m'am îmbăiat, am fost introdus în sala de mâncare unde se găseau părinții domnului Nagelschmidt și ai Doamne. Nimeni nu mă cunoștea. Am fost prezentat ca un intim al Dlui Adolf. Înainte de plecare, mi-au dat multe bunătăți pentru drum.

În momentul când mi-am luat rămas bun, au aflat ce este cu mine. Le-a spus domnul Adolf. Bătrânul, tatăl lui Adolf, care a fost timp de 40 de ani maior la fabrica Geiser pe Grivița, mi-a spus:

- Mă bucur că ai să vezi înaintea mea Germania. Eu sunt de lângă Ulm pe Dunăre.

La gară a venit doar Ing. Ionescu Aurel. Orendovici lipsea. Ne-am urcat în tren cu instrucțiunile necesare: al doilea vagon de lângă locomotivă.... La Turnu va apare o persoană cu o crenguță verde în mână... Nu spuneți nimic, ci vă duceți după ea. Pri virea înainte și în sus....

X

Seara, la orele 8 jumate, ajungem la Turnu Măgurele. Vagonul era aproape gol, când apare persoana cu crenguța verde... L-am urmat coborînd pe partea opusă gării și, cu geamantanele în mână, ne-am strecurat binisor pe uliți dosite până la ascunziș. În drum am trecut pe lângă postul de jandarmi și pe lângă o cazarmă. Am întâlnit deasemenea multe patrulare, dar n'am fost deranjat de nimeni... Însfârșit, am ajuns la casa camaradului Petre Ilarion.

Tuică bună, rață pe varză calită, stropită cu

vin din belșug, a deschis gura gazdei, tatăl lui Petre. Om bun, cinstit, corect. Fire de țaran, curat la suflet și bun la inimă.

- Ehe, domnilor, câți ca Dvoastră au trecut pe aici și sunt fericit că pot face cel puțin atâta pentru Legiune. Aș dori, ca atunci când va fi lumea lume, când vă veți întoarce sănătoși, să se facă un film cu toți aceia care au intrat și au trecut prin casa mea.

O cameră curată și bine îngrijită ne-a fost rezervată. Petre a plecat să facă ultimele preparative cu piratul Dunării. A doua zi, gazdele au plecat la lucru, la grădină. Se ocupau cu zarzavaturile. Au încuiat casa, iar noi am rămas să așteptăm scara, când ar fi trebuit să plecăm. Prin perdelele dela geam vedeam cum pontonierii germani și români construiau un pod peste Dunăre. Dela Dunăre și până la casa unde ne adăposteam era o distanță de vre'un kilometru. În apropiere de noi, o companie de infanterie făcea instrucție.

La un moment dat, soldații au înconjurat casa, iar sublocotenentul încerca de zor clanța ușii ca să intre în casă... Suntem pierduți, ne gândeam... Am fost trădați și ne iau ca din oală... Ne refugiem în podul casei și ne ascundem după niște hambare, ba căutam să intrăm în coș... Stam așa cu răsufierea tăiată. Așteptam să auzim sgomote de pași... Dar nu auzim nimic... Ploaia lovea în acoperișul casei cu sgomote de ciocan.

- Auzi, auzi... mi se pare c'au spart ușa... Sunt mulți. N'auzi ce gălăgie mare fac...

Mii de gânduri ne troceau prin minte și toate erau numai la fugă, la salvarea din ghearele lor.... a unci companii de soldați...

Ploaia încetase de-abinelea și nu se mai auzeau nici pași și nici lovituri în ușe... Ne-am apropiat, desculți, să nu facem nici un sgomot, de ușa ce da în curte... Bieții soldați, care veniseră să ne prindă, se adăposteau de ploaie și-i auzeam cum vorbeau și cum făceau glume. Erau pare-se în majori

tate olteni... Abia atunci ne-am dat seama că veniseră nu ca să ne caute și să ne prindă, ci să se puie la adăpost de ploaie... Ne-a venit inima la loc și am așteptat în liniște sosirea serii și a gazdelor.

Altă masă cu vin și cu altă rață sacrificată. Apoi ni se pregătește merindea de drum: câteva căpățâni de usturoi, brânză și lipie, pe care le vâram în geamantane.

În căruța cu un cal am pus cele două geamantane, iar eu între ele. Peste mine paie... Inginerul Ionescu ne urma departe, iar Ilarion Petre mâna calul când la pas când la trap. Mergea omul la Corabia, la târg.

A început din nou să plouă.

- Avem noroc, spune Petre, pe timpul ăsta nimeni nu iasă.

Afară din oraș, am scos și eu capul de sub paie....

- Totul este pregătit. Mai avem puțin și eu vă las și mă întorc repede.... Așa-i consemnul.

Trei chibrite aprinse la intervale mici fac să iasă de sub podul drumului pe cel care ne avea de acum în grije. Cu iuțeala fulgerului cele două geamantane au schimbat locul din căruța cu altul într'o lotcă, ascunsă sub pod și care ne aștepta. Ilarion a dispărut cu căruța.

XI

- Pentru că sunteți doi, vă iau numai câte 2000 de lei.

- Bine moșule, uite banii.

După ce și-i ascunde bine, adaugă:

- Trebuie să vă descălțați, ca să împingem barca. Avem dune de nisip. Oltul s'a revărsat. De-aici și până la Dunăre e numai apă.....

Eram sub ordinea lui și ne-am executat întocmai. Cu un Doamne ajută, am împins barca până am simțit apa deasupra genunchilor. Atunci ne-a spus

să ne urcăm în ea și a luat lopețele și încetul cu încetul înaintăm prin baltă. Nu se auzea decât foșnetul apei. Intr'un timp, moșul rupe tăcerea:

- V'ăș fi luat mai puțin, dar mi-au furat barca și plasa de prins pește. Pe asta am cumpărat-o acum o săptămână... Am un ginere cam prost. Până învață bine trecătorile, o să mai am multă pagubă de pe urma lui... Am noroc cu dvoastră că am să mai trec și pe alții și-mi scot paguba...

- -ți ajuto Dumnezeu, moșule, și noi ți-am fi dat mai mult, dar n'am avut...

- Stiu eu toate... Pst!... Aici trecem pe lângă postul de grăniceri, dar aici nimeni nu face de pază, toți dorm...

No-am făcut una cu fundul bărcii și moșul a aruncat șuba peste noi.

-N'aveți nicio grije. Pe mine nu mă prinde nimeni. Am crescut pe Dunăre și pe baltă și cunosc toate coturile și toate trecătorile de contrabandă. De-ăș fi eu cu controlul pe Dunăre, dar să fiu bine plătit, n'ar mai trece nici pasăre dintr'o parte în alta.

- Las Moșule, ca de ne ajută Dumnezeu, noi nu te uităm.

- Bine'ar fi...

.....

- Am ajuns...

- Cum, am ajuns în Bulgaria?

- Nu... am ajuns la Dunăre...

Dela ora 10 jumătate și până la 12 am parcurs doar balta... Acum trecem Dunărea.

- Dincolo la mal, o luați la dreapta cam 400 metri. Dați de-o fabrică veche, în părăsire, la câțiva pași e o cale ferată. O treceți în sus și de-a lungul ei, cam la un kilometru, găsiți o casă care are lampa aprinsă. Bateți la ușă. Gazda e român și știe ce trebuie să face. Tot el vă va scoate și biletele de tren până la Sofia...

Ne-am încălțat ghetetele și moșul urcă puțin barca în susul Dunării ca apoi să-și dea drumul în

josul apei... De-odată reflectoarele grănicerilor români luminează barca... Ne-am aplecat capul în barcă... gest inutil deoarece am trecut deja granița, suntem pe Dunărea bulgărească. Ajunși la mal am mulțumit moșului, care s'a pierdut imediat în josul fluviului...

Sunt în Bulgaria, țară străină. Nu cunosc nici limba și nici scrisul lor nu-l înțeleg.

IN BULGARIA

Pentru întâia dată, în viața mea, sunt în țară străină.

Moșul și-a luat plata și a dispărut în întunecul nopții. Rămăs numai cu inginerul Ionescu Aurel, privesc malul bulgăresc. Dela Dunăre și până la mal, drept ca peretele, nu era loc decât pentru o căruță cu un cal. Apa se scurgea de sus, dealungul coastei, în formă de pârâie mici. Ne-am făcut semnul crucii și după indicațiile moșului, am început să înaintăm prin noroiul care ni se lipea de ghetete. Era un fel de mâl galben, care nu se deslipea ușor. Zeci de kilograme ne atârnav acum de picioare. Mergem, mergem mereu, dar fabrica nu se mai vede. Ori moșul a greșit distanța, ori noi n'am înțeles bine căci cei 400 de metri s'au făcut 4 km. Insfârșit, se vede fabrica și calea ferată, dar casa deloc. Ne-am hotărât atunci să urcăm la șoseaua asfaltată, care se vedea la stânga. Ne-am curățat puțin ghetetele de noroi și înaintăm ceva mai ușor.

II

La ora cinci dimineața am ajuns în gara Somovitz. Aici ne-am spălat din nou ghetetele și fața și așteptăm să se facă ziua, să luăm bilete pentru Sofia. Un soldat grănicer, văzându-ne așa de dimineață

s'a apropiat de noi și ne-a întrebat ceva în limba lui. Cum nu cunoșteam nici eu și nici inginerul Ionescu limba bulgară, i-am spus... "germanschi, germanschi". Căutam să-i explicăm, că suntem soldați germani și că venim în concediu. I-am oferit apoi o țigară. A fumat-o bucuros, crezând că este din Germania. Mai târziu îi ofer alta, spunându-i, de astă dată, că am trecut prin România și le-am cumpărat de-acolo. Abia a tras câteva fumuri, a rupt-o și a aruncat-o în Dunăre. Ne arată prin semne că românii sunt oameni de nimic. Iși manifestă ura față de noi cu atâta patimă încât am fost nevoiți să-i spunem că nu cunoaștem pe români, că am fost abia două zile, în trecut, prin România.

Din vorbă'n vorbă și mereu cu soldatul după noi, se ivesc zorii zilei și lumea începe să vie la gară. Apare și un polițist, căruia îi devenim îndată suspecti și începe să ne fixeze. I-am spus atunci lui Ionescu c'ar fi mai bine să ne predăm singuri, altfel s'ar putea să avem dificultăți. Cum inginerul era de aceeaș părere, ne-am apropiat de el și am întrebat: "șef poliția". El ne-a condus la postul de vamă, unde am fost primiți de un locotenent, căruia i-am explicat, în limba franceză, cine suntem și ce căutăm în Bulgaria.

Ne-a verificat actele și bagajele. Când a văzut în geamantane, doar câteva cămăși și un costum de haine, dimpreună cu usturoiul, brânza și lipia ce-o primisem de merinde, a întors fața. Era vizibil emoționat.

Am făcut apoi declarațiile, le-am semnat și însoțiți de el am plecat la Plevna, cu trenul. Când ne-a zărit soldatul, în compania ofițerului, a început să strige și să urle. Din cele ce am înțeles, parese că voia să spună că, dac'ar fi știut că suntem români, ne-ar fi aruncat în Dunăre.

Deși ne făcuse foaie de drum, am cerut voe să plătim biletele de tren până la Plevna pentru a nu prejudicia cu nimic statul bulgar. Ajuns în gara Plevna, am luat o birjă până la Siguranță. Pe drum

ne spune locotenentul:

- Uite, vorbesc și eu românește. Legile nu-mi dau voie, dar fiindcă suntem numai noi de noi și nu ne aude nimeni, vă spun ceva. De Paști am fost invitat la Prefectul de Turnu-Măgurele și acesta mi-a promis că-mi va face o statuie în Somovitz, dacă-i trimit înapoi legionarii prinși. Nimeni nu mă putea opri să fac aceasta, înafară de conștiința mea de om și atunci i-am spus că, eu nu sunt român, ci bulgar.

- Aici, la Plevna, vă dau în primire și vă asigur că veți ajunge cu bine la Sofia. Am remarcat la Dvoastră, ca de altfel la toți legionarii, care au trecut pe la mine, o ținută corectă, cavaleriească, dar mai ales am apreciat sinceritatea Dvoastră.

La siguranța din Plevna am așteptat circa o jumătate de oră. Apoi am fost introduși în cabinetul directorului. În limba franceză răspundeam corect la toate întrebările. Eu am adăugat că soția este arestată și că cei doi copii au rămas fără adăpost și îngrijire.

Când am deschis din nou geamantanele și ne-a zărit merindea și puținul ce-l aveam în ele, ochii i s'au umezit și două boabe de lacrimi i s'au scurs pe fața-i smeadă. Ce-o fi gândit, nu știu, dar parc'ar fi fost capabil să ia în vârf de sabie situația din România. Si-a exprimat apoi dorința de a avea câțiva lei românești și una sau două mărci poștale cu Moța-Marin ori Căpitanul. Nu aveam însă nici de una nici de alta. În cele din urmă a chemat un agent care vorbea franțuzește, ne-a dat în primirea lui, cu ordinul de-a fi tratați ca niște oaspeți. Am lăsat geamantanele la siguranță și am plecat cu el în oraș. La ora 12 am intrat într'un restaurant să luăm masa. A spus restauratorului să ne servească bine, întrucât suntem oaspeții lui veniți din România. A luat și el masa cu noi. La plată n'a vrut s'audă să plătim noi și consumația lui.

După masă am vizitat Plevna veche și parcul orașului. Aici am văzut vestita reșită a Griviței, un

morman de pământ zidit cu câteva pietre și lemne. Era așa cum apare în cărțile de istorie. În mausoleu se găsește la partea de sus un altar, iar la subsol sute de plăci de bronz cu nume românești, ungurești, nemțești și altele, apoi, în dosul unor vitrine de sticlă, osemintele ostașilor căzuți la Plevna.

Tot azi Bulgarii serbează una din cele mai mari sărbători, aceea a "Focului Sacru", în amintirea lui Metodiu și Ciril. Este o sărbătoare națională a lor. În această zi, piața din Plevna, este toată ornata cu steaguri, flori și verdețuri. În cele patru colțuri a ei sunt megafone, la care se cântă un fel de sărbă. Copii, femei și bărbați, tineri și bătrâni se prind în cerc și saltă cu pas mărunț în ritmul muzicii. Sârba lor pare mai frumoasă decât aceea care se joacă pe la noi și pare să fie jocul lor preferat, așa cum al nostru ar fi învârtita, sau hora.

În mijlocul pieții, pe un tripied mare, era harta Bulgariei, cu ieșire la Marea Egee.

Agentul ne invită într-o cofetărie. Nu-l putem refuza, chiar de-ar fi să plătim noi. Ne zice:

-Azi avem sărbătoare națională și este obiceiul ca, cu acest prilej, să bem și băutura noastră națională.

Ne așezăm la o masă și un chelner ne aduce trei pahare de câte un sfert de litru de bragă. Când am văzut-o, mi-a venit greață, aducându-mi aminte de povestea unui oltean din București, care-mi spunea cum se prepară braga. Dar n'aveam încotro. Am închis ochii și am gustat câteva picături. Era foarte bună. Mi-a plăcut și am băut paharul tot, gândindu-mă la pârlitul de oltean, care m'a mințit

Apropiindu-se scara, am plecat din nou la Siguranță, unde agentul, foarte politicoș, s'a despărțit de noi, întinzându-ne mâna și ne-a dat în primirea unui plutonier major. Acesta ne-a dus la un post de jandarmi, unde am dormit pe niște bănci, până a doua zi.

....Insoțiți mereu de plutonier, luăm trenul spre Sofia. Ce ordine o fi avut, nu știu, deoarece în gara Mezdrea ne-a dat jos și ne-a condus la închisoarea de lângă gară. Aici, într-o cameră mare plină cu femei, copii, deținuți și cu lanțuri la picioare, unii în costum de pușcăriași, am fost introduși și noi. În sală nu era apă și nici closet. Un colț servea pentru necesitățile mai impericase. Ușa era păzită de soldați, prin intermediul cărora puteam să ne cum părăm ceva de mâncare. Ne întrebam ce vreau noi? Pentru ce ne-au adus aici? Nu cumva vreau să ne extrădeze? Ne munciau gândurile și ne făceam fel de fel de planuri, când, deodată zăresc pe unul din pereți semnul nostru, al Gărzii de Fier. Îl am arătat lui Ionescu, adăugând:

- Suntem pe drum bun. Au mai trecut și alți oameni marazi pe aici.

....Am prins puțin curaj. Se aude un cântec, un cântec legănat, duios, dar nu înțelegeam vorbele. Cine-o fi și ce cântec este cântat de o voce atât de frumoasă. Ni se spune că sala are și câteva celule pe cari noi nu le-am descoperit. Din una din acestea venea cântecul și era al unui soldat dezertor din armata turcă.

....După două zile ne continuăm drumul spre Sofia. Aici suntem din nou conduși la Siguranță și predați. Toți cei de acolo vorbeau limba noastră, foarte corect, fără niciun pic de accent străin. Vorbeau fără niciun ocol de situația din țară, de situația noastră. În timp ce un funcționar răsfoia declarațiile noastre făcute în Somovitz, apare Ing. Macarie Eugen, condamnat și el în țară la 20 de ani muncă silnică, pentru că ieșise cu un tanc la plimbare pe Calea Victoriei, și ne spune că vom fi liberi în două zile, după ce ni se vor face toate formalitățile.

....Dăm din nou declarații, ni se iau amprentele digitale, semnele particulare și suntem conduși la fotograf. Aici erau niște scaune înalte, la fel ca acelea dela baruri, cu deosebirea că aveau și o o-

pritoare. Eu credeam că trebuie să fie pentru lustruit ghetele, în deosebi că eram încă plin de noroiu. Când a auzit fotografii ceceace gândeam despre scaunele lui, a isbucnit într'un răs cu hohote și ne-am împrietunit repede.

Înainte de a fi introduși în celulă ni s'a luat tot, bani, ceas, brigeag, cravată, bagajele, actele, absolut tot. Am rămas doar cu hainele pe noi. Celula era frumoasă cu pereții spoșiți, ferestra mare, dușumeaua din scândură și jos două saltele de paie, în loc de pături. Am dormit pe el până a doua zi, ca niște bușteni. Nu am avut timp nici să mai visez.

La ora 8 dimineața apare un gardian cu câte o cească de ceai și covrigi. Îi facem semn că nu avem bani la noi să-i plătim, dar el ne răspunde că este fără plată.

Ne-am aranjat ținuta și am apărut în fața directorului general al Siguranței, un om frumos, înalt, cacheș, cu un păr bogat, puțin argintiu. Sta în picioare și ne vorbește franțuzește:

- Domnilor, v'am chemat să vă cunosc, (eram și eu inginer acum, după acte) și vă rog, cum am rugat pe toți camarazii D-voastră, cari au trecut pe aici, rămâneți la noi. Vă plasăm la lucru. Mă bucur că putem și noi, bulgarii, să răsplătim, în felul acesta, cu ceva pe români. Si D-voastră ați adăpostit pe eroii independenței noastre, eroi cari au tăiat multe capete de greci și de turci. Refugiul lor era întotdeauna România. Acolo s'au pus la cale toate acțiunile noastre naționale, în trecut. Vă rog, încă odată rămâneți la noi.

- Domnule Director, vă mulțumim călduros pentru ospitalitatea ce ne-o acordați, cât și pentru omagiile ce le aduceți neamului nostru, dar noi avem o disciplină de fier și nimic nu putem promite fără știrea șefului nostru.

- Așa mi-au spus toți camarazii D-voastră. Vă admir.

Ne-a întins mâna și ne-a dat biletul de liberă

petrecere în Bulgaria. Ulterior am aflat că acest om admirabil ar fi căzut, în 1942, victima unui atentat comunist.

Am luat bagajele, cât și celelalte lucruri roținute și din care nu ne-a lipsit absolut nimic și însoțiți de Ing. Macarie Eugen, am luat tramvaiul spre Gornia Bania; oca 8 km. depărtare de Sofia. Aici erau toți camarazii noștri.

În tramvaiu, bucuroși că am scăpat și că suntem din nou liberi făceam glume și vorbeam tare, în felul românului.

- Uite, ce fată frumoasă.

- Vezi să nu zici ceva rău, poate știe românește

- Dacă Dumnezeu i-a dat acest dar?

- E frumoasă, într'adevăr. Uite, ce ochi negri are și mâinile ce fine sunt!

Când ne-am dat jos din tramvai ca să luăm troleibusul, s'a dat și fata. Eram la cap de linie.

- Vă mulțumesc, domnilor, pentru complimente.

Macarie se făcu roșu ca varul și verde ca lă-mâia coaptă.

- Domnișoară, mă scuzați, sunteți româncă?

Nu, domnule, sunt bulgărească, dar am studiat dreptul la București, sunt din Dobrogea.

I-am sărutat toți trei mâna, cerându-ne scuze, de data aceasta plăcute și pentru noi și pentru ea și căutam să ne urcăm în troleibus. În apropiere, era un post de jandarmi, unde suntem opriți. În tramvaiu un agent asculta la ceceace vorbeam, și, cum era prost ca toți agenții, repede a raportat șefului de post, că niscăi spioni s'au strecurat în Bulgaria... Când ne-au văzut hârțile cu stampila Siguranței, ne-a trântit un salut și un pocnet de călcâie de s'a auzit, cred, până la Rusciuc.

Gornia Bania.

Aici am fost primiți cu multă dragoste și bucurie de camarazi. Au urmat îmbrășișori peste îmbrăși

șeri și întrebări peste întrebări despre situația din țară, despre drumul pe care l-am făcut, etc. etc.

Dintre cei cari erau aici și de cari îmi mai aduc aminte, notez pe:

Popescu Alfred +	Puiu Florescu +	Mihăiță
Stamatu	Crețu Dumitru	Petro Ion
Tismănaru Ion	Arțăreanu	Teodorescu St +
Ion Dumitru inv. +	Călinescu Prahova	Roșu Anton
Popescu Stefan	Bălănescu Nicolae +	Stefănescu +
Bodoc Ion	Dr. Mușetescu	Petre Ilarion
Pretot Potecașu	Ciuntu Chirilă	Sala Aurel
Teodorescu Tibi +	Ing. Ionescu A.	Huleva
Zottu +	Ing. Macarie	

Bulgarii erau foarte mândri c'au avut ocazia să adăpostească aproape numai elita noastră. De aceea nu m'am mirat când autoritățile bulgare ne înconjurau cu dragoste și căldură, interes și simpatie, mai ales că și eu eram inginer expert în aviație, cu hârtii în regulă dar... numai cu hârtii. Pentru ce să nu profităm de această ocazie, când nimeni nu ne cunoaște, să ne dăm ifose și titluri? Eram siguri că odată ajunși în Germania vom fi deposedați de ele și vom apuca fiecare coada cicanelui și vom nitui carapacea avioanelor.

A doua zi dela sosirea noastră, vechiul șef de garnizoană, instructor legionar Mihăiță, conform legilor legionare, predă comanda Ing. Aurel Ionescu, care era comandant ajutor.

Bu am rămas surprins... Nu-mi spusese nimic tot drumul din țară și până aici. Cum de nu l'am cunoscut? Bu auzisem de comandantul ajutor Ionescu Aurel, tot din Târgoviște dar după descrierea camaradului Toma Simion de pe timpuri, trebuia să fie altfel... Încerc să-mi reamintesc de tot ceea ce am vorbit împreună pe drum, ca să-mi dau seama nu cumva am dat drumul vocabularului meu plin de săgeți, sau să-l fi jignit cumva. Îmi frământam creierii să-mi amintesc dacă nu cumva am fost nepoli-

ticos cu el și în timpul ședinței mintea mi-a parcurs întreaga distanță între București și Sofia, căutându-mi greșelile... Bu i-am spus totul, nu i-am mințit nimic... pentru ce el mi-a tăinuit acest fapt? N'am înfruntat împreună același pericol? Nu am împărțit banii frățeste, ca în cazul când unul dispărea, celălalt să-și poată continua drumul? L-am jignit oare cu vreun cuvânt și, ca om fin, nu mi-a reproșat?

Pare-se c'am fost corect cu el, sau știu eu ce motive l-au îndemnat să mă numească în funcția de casier al grupului, iar pe ing. Macarie, reprezentantul nostru pe lângă autoritățile bulgare.

În Gornia Bania se poate spune că am dus o viață de tabără. Împreună cu Ing. Macarie, făceam pe bucătarii. Cumpăram toate cele necesare pentru grup și pregăteam mâncarea camarazilor. Mâncarea era: ciarbă de fasole, fasole uscată cu ceva cârnăț, iaurt, ceai, cartofi fierți cu ceapă, etc. Carnea era mai puțină, din pricina lipsei de fonduri, iar cât despre băutura, era apă curată și bună îndeejuns în fântână. Porțiile variau după pofta fiecăruia. Mâncarea de Duminecă și Sărbători era tocană specială de cartofi, tăiați rotund, ori tocană de zarzavaturi. Cum în Bulgaria era lipsă de lemne, focul făceam cu mangal. Până reușiam să-i aprindem, trebuia să suflăm ca niște disperați și nu arareori ochii ni se umflau cât cepele și capul ne vuia de amețeală. Corvoada aceasta o făceam cu rândul, căci unul singur n'ar fi ajuns să o facă nici dac'ar fi suflat toată ziua. Bulgarii aveau pentru acest scop un mic foiu din piele, "foii" noștri erau bojogii noștri...

În cursul săptămânii citeam și țineam ședințe. Mi-aduc aminte că la o ședință a asistat și președintele românilor macedoneni din Sofia. În cadrul ședinței a vorbit camaradul inv. Ion Dumitru, despre lupta Gărzii de Fier. După închidere, ne-a vorbit apoi Președintele, care a spus cam următoarele:

-Domnilor, D-voastră trebuie să învingeți pentru că vă văd oameni hotărâți și disciplinați, așa cum vă cunosc eu, din ceea ce am citit despre D-voastră. Cred că Dumnezeu ne va ajuta să facem o Românie Mare până dincolo de Munții Pindului.....

Duminica, în coloană de marș, mergeam toți la biserică. Slujba era ca la noi, bulgarii fiind de asemenea ortodoxi. Ceea ce ne-a impresionat a fost doar faptul că atunci când se cse cu discul pentru dajdii, se toarnă în palma fiecăruia din donatori parfum de trandafir, care umple cu mirosul lui întreaga biserică... La biserică lume foarte puțină.... câteva femei și copii. Restul nu vrea să știe de biserică și popi.

Odată am fost nevoiți să asistăm la comemorarea unei serbări, a războiului din 1916... În jurul statuii din sat, lumea aștepta pe oratori. Curioși și noi să vedem, căci de a înțelege ceva nu putea fi vorba... La un moment dat se face liniște și vocea groasă a vorbitorului rostește:

-Gospodine, cac, iataganschi, cac caldarâmschi cac. Asistența întreagă mișca din cap la stânga și la dreapta. Credeam că desavuiază pe orator, căci mișcarea era aceea când se desaprobă, ori se neagă ceva la noi.

- Gospodine.....Bucarest cac...patlagelecoi.

- Ce-o fi vrând să spună asta? Dacă publicul nu-l aprobă, pentru ce mai vorbește? Să se ducă dracului acasă să-și facă nevoile...nu aici lângă statuie, mă gândeam eu....

Lumea începe să bată din palme, în și să-l acla me, ba striga și ura, când el pomeneste de: "Rumun-sca cac Sofia cac iataganschi...."

-Hai să mergem acasă, nu auzi ce expresii are, îi spun lui Huleva.

-Mai stai puțin, că eu pricep tot ce zice și am să-ți spun mai târziu.

M'a ținut mai bine de o oră în picioare să ascult pe toți oratorii, timp în care am învățat și eu câteva cuvinte bulgărești.

Se aduc omagii armatei bulgare, când au intrat în București, în anul 1916, ne răspunde un fost diplomat în România, care vorbea perfect românește. Mă felicitam, în gândul meu, că n'am priceput nimic din toate aceste cuvântări și că n'a trebuit să strig și eu ura și să aplaud.

Altădată am plecat la plimbare cu Sala Aurel. Am ieșit din sat și am ajuns la poalele muntelui Vitosa. I se spune munte, dar este în întregime lipsit de vegetație, numai piatră calcaroasă.

În drum dăm peste un cioban, care-și păștea oile. Cum câinii au început să latre la apropierea noastră, omul ne-a ieșit în întâmpinare. Ne-am înțeles mai mult prin semne cu el și ne-a dus în coliba lui. Aceasta nu avea nimic ce ar fi putut-o deosebi de o colibă ciobănească din munții noștri, doar că era mai sărăcăcioasă, însă pe unul din pereții de scânduri atârna fotografia Căpitanului alături de aceea a Comandantului. Le-am privit lung și ciobanul ne-a explicat prin semne că cei doi luptă nu numai pentru România, ci și pentru Bulgaria... Ne-a dat apoi câte un cocoloș de mămăligă cu brânză, i-am mulțumit și am plecat spre casă.

Pe o pajistă frumoasă ne-am așezat să ne odihnim puțin. Când rotesc ochii în jurul meu, iarba era plină de bani. Am găsit nici mai mult nici mai puțin de o sută leva... Am mulțumit lui Dumnezeu de acest dar. Bani mi se isprăviseră. Nu mai aveam nici pentru masă, nici pentru chirie. Acum o mai puteam întinde încă două săptămâni.

În Sofia mă duceam numai cu treburi, pentru fotografii și pe la Consulatul german pentru pașaport. Aș fi dorit să vizitez orașul, dar cum aveam bani puțini, nu-mi puteam permite acest lux.

Din țară am plecat cu 700 de leva, pe care i-am împărțit cu ing. Ionescu Aurel, care nu avea niciun ban și cum nici banii mei nu erau, nu aveam dreptul să dispun singur de ei.

Aici, în Sofia, locuia și o domnișoară macedoneancă, al cărei nume îmi scapă și care ne făcea le

gătură cu autoritățile bulgare, tot dânsa ne mai făcea și schimbul de lei în leva. Am fost la ea în vizită. Ne-a primit foarte bine, iar mama ei ne-a servit o cafea. Când am văzut-o pe această femeie bătrână, îmi venea să cred că este mama mea. Vorbise o limbă asemănătoare aceleia din Ardeal, de pe valea Mureșului. Domnișoara, la plecare, ne-a rugat să-i... dăm câte o fotografie, ca semn de recunoștință pentru ajutorul ce ni l-a dat. Cum nu sunt prea fotografic, mi-am cerut scuze, spunându-i:

-D-șoara, am să vă trimit una mai frumoasă și cu o dedicație, aceasta nu-i bine reușită...

-Nu, vă mulțumesc, mie îmi trebuie una ca amintire dela legionarii cari au trecut prin casa noastră... vreau să întocmesc un album frumos...

Hm, nu e prea bine să lași o fotografie într-o țară străină și la o fată care are prea multe legături cu consulatele, îmi ziceam eu, ca Stan pășitul. Dar, fie ce-o fi, peste două săptămâni vom pleca în Germania... și am cedat.

SPRE VIDIN

Ne-am luat rămas bun dela camarăzi și cu pașapoartele în buzunar și însoțiți de agenți, am plecat cu trenul la Vidin, Ing. Macarie, Ing. Aurel Ionescu, Crețu Dumitru, înv. Dumitru Ion, Alfred Popescu și eu.

Ajunși la Vidin, am dormit o noapte într-o fostă școală, jos pe paie. A doua zi, până la plecarea vaporului, am vizitat orașul.

Vidinul este un oraș pur românesc. Portul locuitorilor este același ca și al Oltenilor. Pușinii Bulgari cari au prăvălii, vorbesc și ei românește. Azi e zi de târg să-tămânal și împreună cu Ing. Macarie ne strecurăm printre oameni. Vorbeam tare, fără teamă de care erau curpinși oamenii ce erau în târg. Unii dintre aceștia își dădeau coate și-și șopteau:

- Uite, cum vreau să ne acate agenții, doar, doar ne vom prinde în vorbă cu ei, ca să ne deporteze.

Noi nici nu bănuiam măcar că limba română este interzisă și ne opream la fiecare târăbași între-bam ba de una ba de alta. În fața unor jucării, o femeie bătrână, cu un copil în mână - îi era nepotne oprim. Atât femeia cât și copilul erau îmbrăcați ca la noi, la țară. Copilașul era desculț, în ismene și cu o pălăriuță mică pe cap. Fără niciun ocol întreb în românește pe negustor.

- Cât costă pistolul?

- Două leva, Domnule.

Am cumpărat pistolul, cu dopurile respective, și le-am dat copilașului.

-Tine măi băete, pistolul ăsta, în dar, dela mine, iar cătră bătrâna.

-Mătușă, noi suntem Rumâni din țară. Am fugit de acolo să nu ne omoare. Chiar azi plecăm de aici în altă parte...

Femeia nu îndrăsnea să-și deschidă gura, iar copilul se uita când la mine când la pistol... Am continuat:

-Mătușă, nu ai nicio teamă, noi nu suntem agenți, ci legionari din Garda de Fier... uite aici am o panglică...

Din buzunarul hainei am scos o panglică tricoloră. Când a văzut-o, biata femeie și-a șters ochii de lacrimi și i-a venit graiul:

...-N'avem voie să vorbim românește.... Cine vorbește românește îl deportează tocmai în granița Turciei. Acolo-i și tatăl băiatului...

Am băgat tricolorul în sânul copilului și i-am spus:

- Să nu uiți că ești puiu de român...

Femeia ne-a mulțumit în șoptă și, trăgând de mână pe copil, căuta să dispară cât mai repede în mulțime. Ce s'o fi petrecut în sufletul acestei ființe, o știu cei ce-au trăit sub Unguri una mie de ani. Stie femeia din Făgăraș care a ieșit cu tricolorul în întâmpinarea trupelor române în 1916.

tricolor pe care-l păstrase pe fundul lăzii mai bine de treizeci de ani. O știe mulțimea adunată pe Câmpia Blajului și la Alba-Julia. O știu voluntarii ardeleni cari l-au purtat la Vladivostoc și până la Budapesta...

Ce-o fi spus și dres femeia lumii de prin târg, iar nu știu. Știu doar atât că n'a trecut niciun sfert de ceas și se formaseră în urma noastră grupuri de bărbați și de femei...

Noi știm că a început războiul cu rușii și că Vidinul și alte orașe de pe Dunăre le iau Români... se aude vocea unui moșneag.

Si eu am auzit la radio, când a spus Antonescu că Bulgaria și cu România vor fi tot una... adaugă o femeie mai îndrăzneată.

Frumoase iluzii și speranțe... Așa erau acești frați plini de credință și speranță într'un viitor în care vor fi liberi și uniți cu România. Pentru ei slova și graiul românesc erau evanghelie.

I-am încurajat și noi pe cât am putut, spunându-le că și noi credem, că va veni timpul în care toți frații vom fi împreună, în aceeași țară. Ne-am despărțit cu bine de ei, lăsându-i să-și depene mai de parte gândurile de libertate cât mai apropiată, pe care atât de mult o doreau.

Cu ulciorul de apă ce l-am cumpărat, ne-am îndreptat spre cheiul Dunării, unde ne așteptau ceilalți camarazi, cari cumpăraseră alimente pentru voiaj. După controlul actelor și a puținelor bagaje, ne-am urcat pe vaporul ce avea să ne ducă la Viena, vapor ce se numea Johann Strauss. Cum vasul era încărcat cu sute de butoaie de smeură, zarzavaturi și mulți bulgari lucrători pentru Germania, nu am avut loc decât pe punte, afară.

Câteva uruituri groase anunța plecarea vasului. Se desleagă frânghiile și sârmele groase, vasul se desprinde de țarm, alunecă puțin în josul apei, apoi împins de cele două roți mari cu palete, o ia în susul Dunării.

În curând navigăm aproape de țarmul român. Ve-

dem Calafatul, vedem oameni la munca câmpului sau copii cu vitele la păscut. Mi se strânge inima de durere la gândul că în curând nu voi mai vedea pământul țării. Tară Românească, cine știe cât timp va mai trece până voi pune din nou piciorul pe pământul tău binecuvântat... câți ani vor mai trece până te voiu revedea... Mă despart de tine doar câteva sute de metri și totuși nu pot să pun piciorul pe pământul tău, dragă Tară... cam așa gândeam, șezând înghesuit pe punte deasupra bagajelor.

În portul Moldova Veche vaporul oprește ca să încarce scânduri. Urca și coboară hamalii, vorbind tare românește. Noi nu scoatem o vorbă, căci primisem dispoziții ca să nu vorbim nimic atâta timp cât navigăm dealungul țarmului român și nerespectarea acestor dispoziții ar fi putut avea urmări neplăcute pentru noi toți.

Părăsim și Moldova Veche și navigăm mereu în susul apei. Vedem Orșova și Baziașul și trecem prin Porțile de Fier și Cazane și iată-ne acum în Jugoslavia apoi în Ungaria. Aici Dunărea nu mai curge în voia ei. Nu se revarsă și nu inundă mii hectare de pământ, căci drumul ei e stăvilit de mână omenească. Ambele maluri sunt îndiguite. Din casele clădite pe marginea ei coboară trepți de ciment pentru ca să te îmbăiezi, ori ca femeile să și spele rufele în apa ei. Porturile sunt adevărate furnicare de oameni, curate și bine îngrijite.

Pentruce la noi Dunărea își face albic pe unde vrea și-și varsă mânia peste lanurile de grâu? Pentrucă la noi toate proiectele au rămas doar pe hârtie, iar banii au luat drumul Elveției ori al Franței. Pentrucă toți nepoștii și toți trepădușii așa zișilor oameni politici, chiar dacă aceștia au fost niște blegi, ori imbecili, au avut "posturi de răspundere". Miile de deputați cari s'au perindat pela Dealul Mitropoliei din București, ca să pună la cale trebile țării au fost toți oameni neisprăviți. Oameni cu diplome sau titluri în buzunar și în scâfârlie melci. Le era rușine de satul lor și de

părinții lor. Au preferat să cheltuiască banii țării cu femei ușoare de aiurea de unde s'au întors cu morăvuri urite. Pe țăran îl disprețuiesc, pe meseriași la fel și totuși mănâncă pâinea agonisită cu trudă și chin de plugar și îmbracă o haină și o gheată frumos croită de meseriaș.

Dunărea la noi e neîndiguită din vrerea conducerii păcătoase. Dar în Austria și Ungaria de cine îi îndiguită? De iobagii, sclavii și robii imperiului Austro-Ungar, printre care cei mai mulți erau Români din Ardeal. Le-au făcut Dunărea și țara ca un rai și totuși ne-au omorât, spânzurându-ne de stâlpii șoselelor sau rupându-ne pe roată. Iată-mă acum navigând pe Dunărea îndiguită cu trupurile fraților mei, prin țara care ne-a batjocorit peste o mie de ani și spre alta care ne-a robit tot atât de mult. Doamne unde ești? Vrei să faci, Doamne, și din noi un popor de pribegi cum ai făcut din poporul lui Israel? Ori trebuie să împlinim testamentul Căpitanului, "de-a ne lua traista în băț, pentru a cerși naționalism dela alte națiuni? Nu ne mai pune la încercare, Doamne și luminează mințile celor ce ne-au furat sceptrul! Întoarce-ne pe pământul țării noastre ca să-ți ridicăm altarele dărâmate și crucile de pe mergine de drum doborâte și părăsite! Si ruga mea se oprește în satul copilăriei mele, unde mama se roagă pentru copilul ei fugar: "Doamne, nu-ți cer să știi, dacă e pe pământ, sau sub pământ, ca să-mi pot încredința sufletul în mâinile Tale".

La Viena

Prin porturile ungurești mișuna cofărițele cu coșurile de fructe. Am cumpărat și noi câteva coșulețe cu prune care ne-au ajuns până la Budapesta. Aici văd vestitele poduri despre care am învățat la școala ungurească: Podul Margareta, Elisabeta,

Franz Ioșef, cel de lanț, etc. toate mari și frumoase.

Am stat aici aproape o oră, timp în care ne-am aprovizionat cu combustibil. La Bratislava deasemeni am oprit puțin timp, apoi ne-am continuat drumul spre Viena.

Cei șase legionari ne pregăteau bagajul. Un individ urcat încă dela Vidin, în tot timpul călătoriei noastre ne vizita sub un pretext ori altul. Băcă stă la soare, ba că se uită cu binoclu, ba se juca în apă cu un băț. Dar în toate cazurile atent și trăgând cu urechea să audă ce vorbim. Nu știam că ne este și de aceea precauți, să nu fie un agent, nu vorbeam nimic în prezența lui. Când vaporul nostru a ancorat în port, poliția secretă, alături de el, ne cheamă pe nume pe fiecare. Abia atunci ne-am dat seama că era însoțitorul nostru. Suntem conduși cu bagajele în mână, și fără să ni se facă nici o percheziție, la o dubă ce ne aștepta în stradă....

- Adio libertate, îmi ziceam... Ce rost mai au pașapoartele? Ce rost diferitele adrese particulare pe cari le primisem și unde credeam că o să găzduim?

Pe unde ne-au dus, nu știu, căci din dubă nu se vedea nimic. Nu după mult timp oprim, și, chemați din nou pe nume coborim la subsol, într-o cameră, care miroase a celulă. Ni se iau pașapoartele și așoptăm... După vreo jumătate de oră ni se aduce câte un pahar cu carton, plin cu cafea caldă, dar fără zahăr....

- Germania ne-a trebuit? Nu era mai bine în Bulgaria, cu fasole și ceapă? Acolo eram măcar liber să ascult oratorii lor dela Gornia Bania și nimeni nu mă oprea să fac baie, plătind o levă, ori să-mi torn apă din cănila de pământ, ca turcii....

- Heimatland, deine Sterne... și cu deine Geheimstaatspolizei....

Eram în celulă în toată legea... fără pat și fără paie... Ce-am făcut oare, de suntem astfel primiți?.. În Sofia ne-a promis Consulul german că vom

fi tratați ca oaspeți și eu bucuros c'am dat mâna cu el, nu m'am mai spălat-o până a doua zi.....ca s'ajung și eu domn maro....

- Hm, nu miroase a bine, îmi ziceam... Ne-au mințit... și gândul mi se ducea la cartea scrisă de B. P. Hajdeu despre Ion Vodă cel Cumplit: "Promisiuni, simple promisiuni nemțești".

Caut în carnet adresele pe care le aveam în țară, dar n'am mai putut să le descifrez, se șterse-seră. Dealtfel ar fi fost greu să mă orientez singur și nemțește, în afară de "guntag" și "tankeşen" nu puteam îndruga nimic... Chiar de aş fugi, n'am unde să mă duc. Pe deasupra n'am nici bani și... dacă mă prind, ceăcă este sigur, care nu mă vor extrăda?... Gândind așa, ușa de tablă de oțel, groasă de cca 20 mm., se deschide și suntem poftiți afară:

- Los, los Mensch!...

Ce-ai fi lăsat... Mă întorc să mă uit îndărăt, dar neamțul mă ia de braț și mă scoate afară c' o smucitură domoală.

Sora dubei din port, ne aștepta cu ușa deschisă

- Los.....los.....Mensch!.....

Ce naiba am uitat din nou, de-mi atrage atenția acest neamț.... și din nou sunt ajutat, de braț, să să urc în dubă.....

Los, când te cobori... los, când te urci..... ce limbă o mai fi asta? Niciodată nu știi ce vrea.... să vedem acum unde ne duce, tot cu los ne întâmpină?

Duba alerga pe străzi cu viteza destul de mare și n'mai puțin de-un sfert de oră stopează...

- Los, Mensch!.....

- Mai dă-te'n brânză!... Ce asta-i toată limba voastră... un "los" la fiecare frază... și gândind așa coborâm la Genzengasse-Obdachlosenheim.

M'am lămurit acum. "Los" în dreapta, "los" în stânga. Cu "los" ieșim, cu "los" intrăm... în "los" ne ducem... Pe semne, acest "los" este o interjecție de a lor, cum ar fi la noi: "hai, șterge-o".. limba pare destul de simplă, așa c'o voiu învăța repede.

Heimvater-ul Obdachlosenheim-ului ne ia în primire și ne introduce într'o sală mare, cu pături de fier perfect aliniate pe două colțane. Aici mai erau câțiva străini.

Am depus bagajele din mână, ni s'a făcut apelul apoi am fost duși la baie și hainele au fost trecute la etuvă.

A doua zi, mai aduc un român, pe care nu-l cunoșteam. Era slab, puțin adus de spirare, cu pantalonii rupți în fund și cu tocurele dela ghete tocite într'o parte. Toată ziua se plimba cu mâinile la spate de-alungul sălii și nu scotea o vorbă.

Cine-o fi? Să fie român? Nu prea are vorba clară, când deschide gura să facă pe tălmăciu. Dacă ar fi român, ar trebui să fie mai limbut, mai vesel și mai vorbăreț.....

Abia după o săptămână am aflat că se numește Alexandru Randa și c'a fost mare demnitar în țară. Am mai aflat, dela Macarie, că este de viță Cantacu zină după neam, iar ca pregătire intelectuală se spune că-i doctor și profesor în Științele Economico-Politice... Nouă ni de folos, că ne face pe interpretul. Il respectăm și executăm în tocmai tot ce ne spune Heimvater-ul Obdachlosenheim-ului prin gura lui.

Ni s'a permis să ieșim în oraș, dar să fim punctuali la masa de prânz și de seara, căci altfel riscăm să rămânem flămânzi.

Am vizitat castelul din Schönbrunn. Intrarea o, 70 R.M. Conduși de ghid am văzut marele salon de recepții cu oglinzi de cristal, parchet de lemn de mahon, pereți îmbrăcați în marmoră, scaunele căptușite numai cu mătase. Câteva candelabre, toate numai în aur. Aici am făcut și o fotografie cu camarazii Ionescu și Macarie. Mai făcusem una împreună în Vidin.

Am văzut apoi salonul japonez, dormitorul Impăratului, separat de cel al Impărătesei printr'o ușă mică. În timp ce ghidul explica poziția fotografiei tatălui lui Franz Iosef, eu am trecut șnurul

gros ce forma bariera și m'am așezat pe un scaun. Am stat oca două secunde, când ghidul îmi spune "verboten". Am repetat și eu "verboten", dar nu m'am sculat de pe scaun. A venit el și m'a ridicat. Am vizitat apoi marele grajd al cailor împărătești. Pe pereți era fotografia cailor și a trăsurilor, exact ca și în realitate. Numai că domesticele animale erau împăiate. Nu mă răbda inima să nu pun și eu mâna pe vreun obiect împărătesc. Când ne-a arătat sania în care Zitta a făcut ultima plimbare ca împărăteasă, am pus și eu mâna pe hamuri, pe biciu, care era tot din aur și pe sanie. Am plecat la Obdachlos mulțumit. Cu o,70 de RM., am intrat în casa împăratului și Horia a trebuit să aștepte două săptămâni pentru audiență.

Priful s'a ales de toată bogăția lor. Nimeni cred că nu-i regretă, afară doar de veverițele de prin parcul castelului, cari, poate, nu-și mai primesc porția de alune și nuci ca altădată.

Grădina are aleele drepte, cu pomi tunși, după voia stăpânului de altădată. Îți face impresia c'ar fi mai curând pictați. Cine și cum or fi putut face dragoste aici, când boschetele sunt luminate de becuri electrice? Ce farmec are o strângere în brațe, un sărut la lumina electrică? Ori, poate mai sunt și alte boschete pe care nu le-am văzut? Vai de capul lor! Decât împărat, mai bine în aer liber cu oile la munte.

- Măi, nepoate, știi tu cum doarme împăratul? Mă întreba pe timpuri bunicul.

- Deasupra patului unde doarme el, atârână o sabie bine ascuțită de-un fir de păr. Se rupe firul.... s'a dus împăratul.

Altădată stăteam ceasuri întregi și mă uitam la Maria Terezia. Grasă, voinică, ședea liniștită pe un soclu de piatră masivă. În jurul ei ofițerii călări, tunari, soldați cu puști și sfetnici ai tronului cu bucăți de hârtie în mână, păreau că se cearță. Toți turnați în bronz. Numai ea cu fața senină privea înspre imperiul din răsărit. Lacrimile

cari le vărsase la împărțirea Poloniei, din care înghițise și ea Galizia, i-au secăt. "Unsere Kaiserin" nici nu tușește, nici nu suspină, c'a lăsat pe Iosif al ei să-i continue opera de subjugare.

Am vizitat apoi cele două muzee, clădite de-o parte și de alta a satuii: Kunsthistorischesmuseum și Naturhistorischesmuseum. Câtă bogăție și câte colecții minunate în aceste două muzee. Din cele ce am văzut mi-au atras în mod special atenția două lucruri: un bulgăre mare de aur - Gold aus Siebenbürgen - Aranyospatak, sau, pe românește aurul din din râul Arieș și o masă plină cu sute de cuțite, foarfeci și bistrurie pentru botezul fiilor lui Israel.

Ne mai rămâne, acum, să vizităm și Praterul, un fel de "Moși", ca la noi la București. Aici ne trebuiau mulți bani ca să satisfacem toată curiozitatea. Ne-am mulțumit cu o limonadă și cu o chiflă care să ne astâmpere puțin setea și foamea.

Mă uitam în jur, să văd ceva semințe de dovleac ori de floarea soarelui. Nimic. Nu erau nici mititei și nici țări. Nici urmă de oltean cu șobiliță, nici car cu peponi, ferit-a sfântul.

La Obdachlosenheim, ne aștepta Heimwater-ul, cu castroanele din carton, pline de arpacaș. Ca să nu ne rupem dantura, ori să ne molipsim de niscai microbi, nu ni se dădeau linguri, așa că sorbeam arpacașul direct din castron.

Timp de două săptămâni, cât am stat la Viena, nu ni s'a dat altă mâncare, mai bună decât cafea neagră, un fel de apă neagră, fără zahăr, arpacaș ori Kartoffelsuppe. Paine dacă am primit de trei-patru ori, niște feliuțe atât de subțiri încât a trebuit într'adevăr să admirăm măiestria nemțească în a tăia subțire și egal acest aliment de toate zilele. Ce să-i faci: Ori cu pâine fără nemți, ori cu nemți fără pâine.

După vreo două săptămâni, dolmetscherul nostru, dl. Randa, ne comunică știrea că trebuie să ne facem bagajele, pentru că vom pleca la Berlin peste două zile.

Ne-am cumpărat, drept amintire din Viena, câteva ilustrate cu vederi din Schönbrunn, Prater și mușee. Speram că o să ne întoarcem curând în țară și să avem ce arăta camarazilor și cunoscuților.

Câteva zile mai târziu, un ofițer dela Gestapo ne conduce pe niște străzi lăturalnice la o gară. Aici ne dă în primire altuia, care ne urcă într'un vagon separat, rezervat nouă. Înainte ca trenul să se pună în mișcare, ni se dă hrana rece pentru două zile, Wurst și Brot.

Prin ce orașe am trecut nu știu, știu doar că a doua zi, spre seară, am ajuns la Berlin. Dela gară, într'o altă dubă, am fost duși la Poliție, unde am dormit până a doua zi.

Aici ni se iau din nou amprente digitale, ne fotografiază, și un ofițer german, într'o perfectă românească, ne chestionează:

- De când ești în Garda de Fier? Ce grad ai? Ce funcție ai avut? Ai fost condamnat în țară și la câți ani?

La Berlin, de bine de rău, am fost tratați oarecum prietenește.

-Acum veți pleca la Rostock, unde sunt toțile gionarii și o să lucrați în fabrică, după dorința șefilor dumneavoastră, ne spune ofițerul.

Din nou în dubă, cu hrana rece pe două zile și la gară. Vagonul separat ne aștepta. Într'un compartiment doi ofițeri dela Gestapo ne-au însoțit tot drumul până la Rostock.

La Rostock

Nimeni dintre noi nu știa precis unde se afla această localitate. Trebuie să fie undeva spre Nord, prin Mecklenburg, după spusele funcționarului dela Gestapo (Poliția secretă de Stat), chiar la granița Germaniei. O să ne fie frig pe acolo, mai ales că îmbrăcăminte de iarnă nu avem. Dar dacă vom

lucra, desigur, vom avea și o leafă din care să ne întreținem.

Trenul în care călătorim nu este special, numai pentru noi, astfel că prin garile unde staționam ne puteam mișca liberi și vedea lumea. Bătrâni, femei, copii, toți erau blonzi, curați și ordonați. Judecând după ținuta lor, îmi făcea impresia unui popor cult disciplinat și harnic. Mă gândeam că voi face toate eforturile pentru a-le învăța limba și pentru a-i cunoaște mai deaproape.

La ora 1-2 după masă suntem în Rostock. Aici, un autobuz mare, de-al fabricii Heinckel, ne așteaptă. Un funcționar "für Ausländer" ne-a luat în primire și ne conduce la barăcile fabricii din Marien ehen, localitate dela periferia orașului. Trebuie să fi fost în ziua de 28 Iulie 1941, dacă îmi mai amintesc bine.

Abia sosiți am fost asaltați de camarazii de dinainte stabiliți aici, cu fel de fel de întrebări. Repartizați apoi pe camere și baraci, așteptăm dispozițiile șefilor noștri mai mari. Duminică suntem chemați cu toții cei noi veniți, într'o cameră de baracă, unde suntem primiți de Cd. al Bunei-Vestiri, Mile Lefter.

Cum te cheamă? De unde ești? Unde ai activat? Pentru ce ai plecat din țară?

Am răspuns la toate întrebările corect, fără să strecor în declarații nici cel mai mic neadevăr. Pentru a doua oară în viața mea stăteam în fața unui Comandant al Bunei-Vestiri. Și care-mi strânge mâna. Educația ce am primit-o în Garda de Fier mi-a eliminat toate cotiturile sufletești dacă le am avut cândva și am răspuns ca atare.

După vreo jumătate de oră, apare dl. Comandant Petrașcu. Ne întreabă și el la fel. Am dat aceleași răspunsuri.

Bine. Acum veți fi încadrați în procesul de muncă, fiecare după specialitatea sa, ne spune dl. Petrașcu.

Dl. Căpitan Comănescu Vasile, în sarcina cărui

era plasarea noastră la lucru, ne-a băgat pe poarta fabricii de avioane, la 1 August 1941, în hala Nr. 64.

În această hală se făcea ultima operație, de unde avionul iese direct pe aerodrom pentru încercare.

Timp de opt luni de zile nu am făcut altceva decât montarea buteliilor de oxigen, 12 la număr. Conectarea lor prin țevi de alamă făcute spirală. Buteliile servesc la altitudini de peste 4.000 de metri, pentru alimentarea cu oxigen a echipajului. Abia după două săptămâni am reușit să dau conducte lor forma cerută. Îndoirea lor ne-a făcut atâtea bătătură la degete, până nu am mai simțit niciunfel de durere.

Ce caut eu în această hală? Aici lucrează numai acei cari nu cunosc nimic din tehnică. Dacă am venit în Germania, vreau să mă specializez. Vrea să cunosc dispozitivele, după care se lucrează în serie. Unde e secția mecanică? Acolo vreau să merg să mă familiarizez cu desemnul, cu lucrul în serie, cu calcule, etc.

Toată intervenția mea pe lângă dl. Căpitan Comănescu a fost zadarnică. Degeaba caut să-i explic specializarea mea, trecând prin toate secțiile. Degeaba dorința mea de a fi de mai mult folos când mă voi întoarce în țară. Surd a rămas la toate cererile mele și poate acolo rămâneam, în hala Nr. 64 dacă n'aș fi suferit un accident.

Englezii nu ne lăsau în pace. Încep să sbocare pe teritoriul german. "Vor Alarm". "Alarm". Noi legionarii suntem desenați să apărăm fabrica, din dorința șefilor noștri. Asta însemna că la orice oră din zi și din noapte să fim gata, la post, echipați cu cască, cu mască și cu toate cele necesare pentru stingerea incendiilor și curățarea dărâmaturilor. Într-o noapte am avut vreo patru alarme. N'am avut timp să dorm deloc. La ora 6 se începe lucrul, "und wir müssen arbeiten", în întunec, somnoros și obosit am căzut din avion, dela o înălțime de mai

bine de 2 metri, cu coastele pe dunga unei scânduri. Ridicat de camarazi și dus la infirmerie, a trebuit să stau o lună de zile pe spate, până s'a făcut sudura celor trei coaste rupte.

Apoi m'am întors în hala Nr. 70, unde se construiau dispozitivele și se lucrau piesele speciale și unde am rămas până ce ne-au ridicat și transportat în lagărul dela Buchenwald.

Ca să nu pierd firul acestor amintiri, mă străduiesc să notez numele camarazilor cu care am dus amarul pribegiei prin Bulgaria, Austria și Germania dela începutul anului 1941 și până în luna August 1944, când am fost duși la Viena.

Au trecut de atunci mulți ani. Pe unii dintre ei nu îi voi mai întâlni niciodată, căci eu murit în împrejurări atât de groaznice încât mi-i teamă să nu schimonosec memoria lor. Doresc doar să a mintesc că dispariția lor din mijlocul nostru s'a produs datorită multor împrejurări:

1. Morți în lagăre de concentrare, bolnavi de plămâni, fără ca noi să putem să-i ajutăm.
2. Morți în bombardamentele asupra lagărului, unde nu aveam niciun fel de apărare, iar englezii și americanii știau precis că aici sunt peste 50.000 deținuți streini de Germania și ostili ei.
3. Plecați în misiuni speciale spre țară, pentru a lupta împotriva năvălitorilor și a) prăbușiți cu avion cu tot, b) atârnați cu parașuta de copacii pădurilor, c) căzuți prăpastii, d) înghețați de frig sau sfâșițați de fiare sălbatice, e) arși de vii pe străzile Ploștilor, f) sfârtecați grenadele pregătite pentru dușman, g) sinuciși din cauza mizeriei prin Australia și Canada, h) împușcați pela spate, de contrabandiști, pe când își căutau refugiul prin alte țări, i) împușcați la siguranța din București.
4. Morți în închisorile din Aiud, Doftana etc.
5. Deportați în Rusia.

Cei cari mai supraviețuim, ne purtăm amarul zilelor din în țară și din Continent în Continent, bătând din poartă în poartă și cerșind îndurare

pentru neamul nostru românesc. Nu avem nici bani și nici sănătate și ne prigonesc deopotrivă și creștinii și cei cari nu mai cred în Hristos. O singură nădejde mai avem, în puterea noastră nelimitată de jertfă și mă rog lui Dumnezeu să ne ajute ca atata timp cât mai purtăm stârvul pe acest pământ, trădarea să nu muște din noi. Să ne gândim la Căpitani și la toți martirii Legiunii. Să ne gândim la ceilalți, care, cu sute de ani înainte, au fost sfârtecați pe roată pentru că au vrut să rămână români. Uniți, ca un buchet de flori, să privim cu hotărâre și bărbăție înainte, spre eternitate.

Argentina 1952

Cuprinsul

PARTEA I-a

	Pag.
<u>Prigoana cea mare.</u>	3
- Viața în închisoarea Jilava.	26
- La secret.	31
- În închisoarea Chișinău.	38
- Tunelul.	48
- Un preot	49
- Consiliul de Judecată.	51
- O pedocapsă	55
- Vise prevestitoare	58
- Noaptea de groază.	64
- Primit de camarazi	71
- La spital.	73
- Noul venit	75
- Eliberarea	93
- În armată, spionat	102

PARTEA II-a

<u>Răsmărița.</u>	117
- 15 Martie: evadarea.	131
- În Bulgaria.	143
- Gornia Bania	149
- Spre Vidin	154
- La Viem	158
- La Rostock	164

116
er

